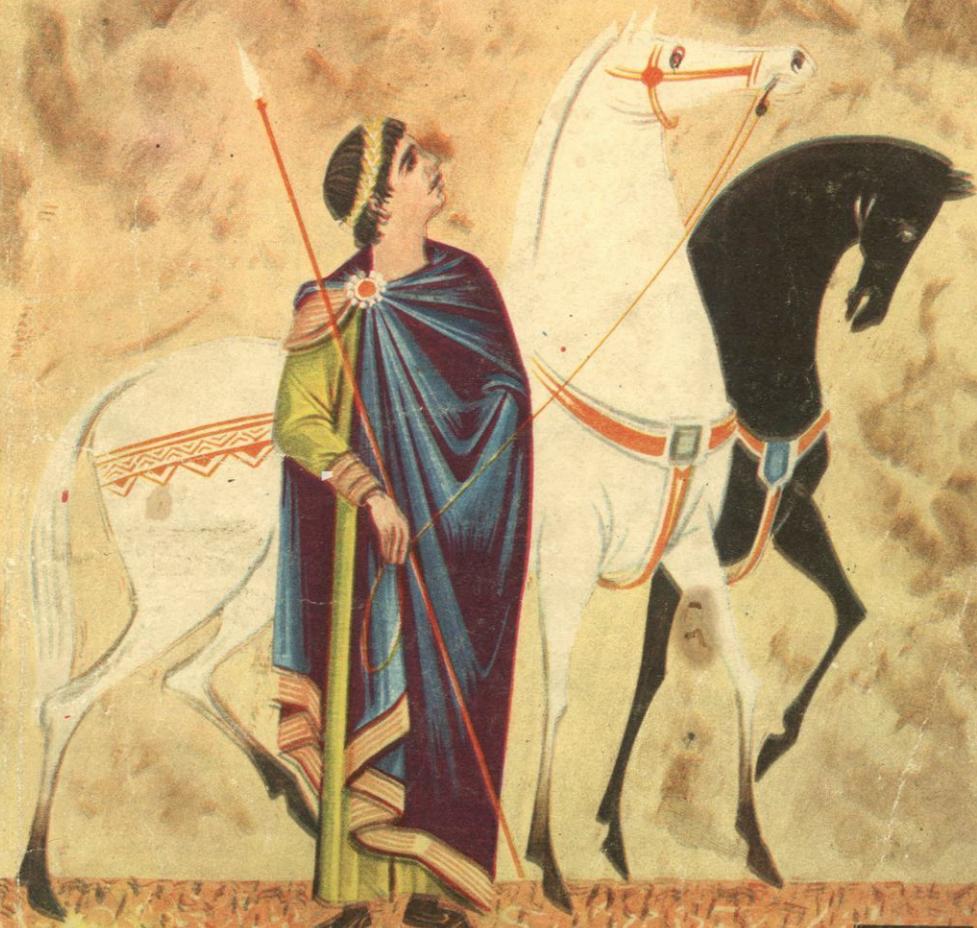

ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΝΙΚΑ

Μιχ. Μπίγκα
BVZANTINH
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΕΥΧΟΣ Α'

61

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΣΧΟΛΙΚΟΣ
ΕΦΙΔΤΙΚΟΣ
ΗΟΣΜΟΣ
ΑΝΗΠΑΤ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ Α.Ε.

Εργασίαι δέοντας την πλήρη Παραγωγή
της Επ'. Αριθ. 61113 σε αποτελεσματικό

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ Α.Ε.
ΚΑΛΑΙΡΡΟΙ ΣΤΑ ΑΘΗΝΑΙ

1

18735 Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΙΧΑΗΛ Β. ΜΠΙΓΚΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ Ε' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

'Εγκριθεῖσα ύπό τοῦ 'Υπουργείου Παιδείας διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 67001/15.6.56 ἀποφάσεώς του.

ΣΧΟΛΙΚΟΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ Α.Ε.
ΚΑΛΛΙΡΡΟΗΣ 67 • ΑΘΗΝΑΙ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Δ/σις Διδακτικῶν Βιβλίων

Αριθ. πρωτ. 70638

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30-6-1956

Πρὸς
τὸν κ. Μ.-Μπίγκαν
Αφροδίτης 48 (Π. Φάληρον)

Α θ η ν ω ν

Ἀνακουοῦμεν ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 67001-15.6.56 πράξεως τοῦ Ὑπουργείου μετὰ σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ Κ.Γ.Δ.Σ.Ε. ἐνεκρίθη διὰ μίαν διετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ προσεχοῦς σχολικοῦ ἔτους 1956-57 τὸ ὑποβληθὲν εἰς τὸν διενεργηθέντα σχετικὸν διαγωνισμὸν βιβλίον σας «Ιστορία» ὡς βοηθητικὸν τοῦ μαθήματος τῆς Ἰστορίας διὰ τὴν Ε'. τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου.

Παρακαλοῦμεν ὅθεν, ὥπως προβῆτε εἰς τὴν διόρθωσιν τοῦ βιβλίον σας κατὰ τὰς ὑπόδειξεις τῶν οἰκείων Ἐπιτροπῶν καὶ μετὰ τὴν θεώρησιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβούλου ἐκτυπώσητε τοῦτο ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἔγκρισις αὕτη παρέχεται ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς διορθώσεως τῶν σφαλμάτων καὶ δύναται νὰ ἀνακληθῇ ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν.

Πᾶν βιβλίον μὴ φέρον αὐτολεξεῖ τὴν παροῦσαν δὲν εἶναι ἔγκεκριμένον.

Ἐντολῆ Ὑπουργοῦ
Ο Διευθυντὴς
Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ

Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως
τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας

... Ἡ ἐκλογὴ τῆς ὅλης ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Α. Π. . . Γλῶσσα τοῦ βιβλίου είναι ἡ ἀπλὴ καθαρεύουσα, ἡ δὲ ἔκθεσις τοῦ περιεχομένου είναι λίαν ἐπιτυχής, διακρινομένη διὰ τὴν ἀπλότητα, τὴν σαφήνειαν καὶ τὸ μικροπερίοδον...

Παραλείπονται πολλαὶ λεπτομέρειαι γεγονότων καὶ χρονολογιῶν καὶ τοῦτο καθιστᾶ τό ἐγχειρίδιον περισσότερον εὔχρηστον εἰς τοὺς μαθητάς, ὥπως ἐπίσης διευκολύνει τοὺς μαθητάς ἡ ὑποδιαιρέσις ἐκάστης ἐνότητος δι' ὑποτίτλων . . .

1

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΚΟΣΜΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

+ 1. ✓ Τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος

Τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος ἴδρυθη εἰς τὴν σημερινὴν Ἰταλίαν. Ἐλαβε τέ ὄνομά του ἀπὸ τὴν πρωτεύουσάν του τὴν Ρώμην, ἡ ὅποια ἐκτίσθη τὸ 753 π. Χ.

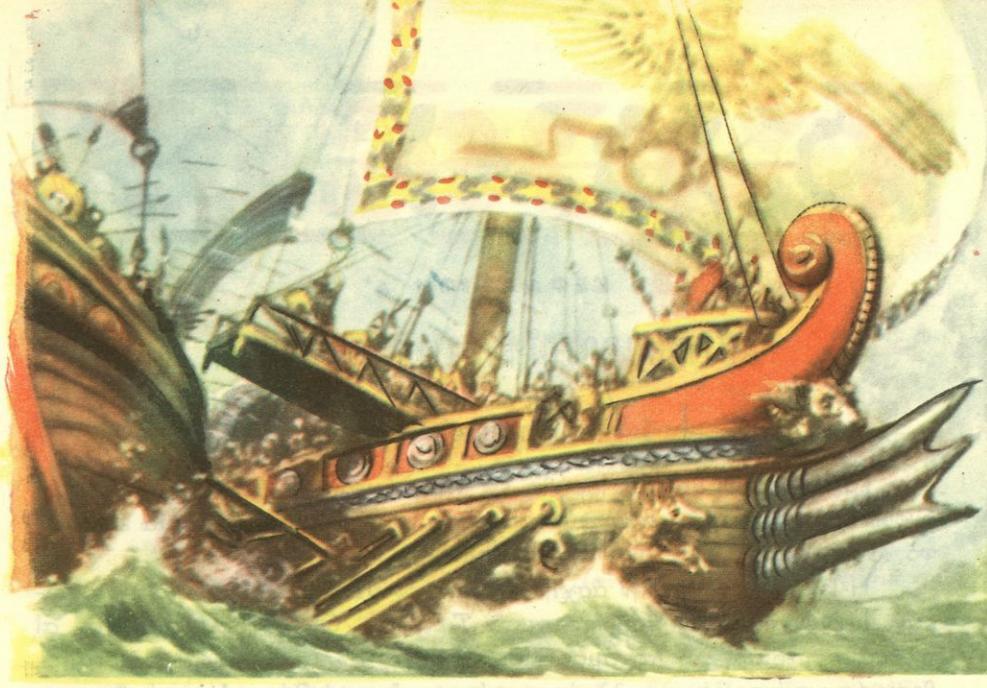
Ἡ Ρώμη ἦτο εἰς τὴν ἀρχὴν ἔνα μικρὸν χωρίον εἰς τὴν ἀρχαίαν χώραν Λάτιον, πλησίον τοῦ ποταμοῦ Τιβέρεως. Οἱ κατάφυτοι λόφοι, αἱ πλούσιαι πεδιάδες, ὁ ποταμὸς Τίβερις καὶ αἱ ἄλλαι καλλογαὶ τῆς τοποθεσίας συνεκέντρωσαν πολλοὺς κατοίκους, ὥστε ἡ Ρώμη ἀνεπτύχθη συντόμως καὶ ἔγινε μεγάλη πόλις.

Οἱ κάτοικοὶ τῆς ἐπῆραν τὸ ὄνομα *Ρωμαῖοι*, ὅπως καὶ ὄλοκληρον τὸ κράτος ὀνομάσθη: *Ρωμαϊκὸν κράτος* ἢ *Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία*.

Οἱ Ρωμαῖοι ἀν καὶ ἦσαν ἀκόμη ἀπολίτιστοι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐν τούτοις ὅμως εἶχον μερικὰς ἀρετάς. Ἡσαν ἐργατικοί, λιτοδίαιτοι, καὶ

... Οἱ Ρωμαῖοι ἦσαν καλοὶ καὶ γενναῖοι πολεμισταί.

πειθαρχικοὶ εἰς τοὺς νόμους. Ἐσέβοντο τοὺς θεούς καὶ τοὺς προγόνους των. Ἡγάπων τὴν πατρίδα καὶ τὴν οἰκογένειάν των. Ἡσαν ρωμαλέοι εἰς τὸ σῶμα καὶ καλοὶ καὶ γενναῖοι πολεμισταί.

Ἡ φιλοδοξία των ἦτο νὰ ἔξαπλωσουν τὸ κράτος των καὶ νὰ τὸ κάμουν μεγάλο καὶ ἰσχυρόν.

2. Ἡ ἔξαπλωσις τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους

Μὲ τὰς ἀρετάς, ποὺ εἶχον οἱ Ρωμαῖοι, καὶ μὲ τοὺς καλοὺς ἀρχηγούς των, προώδευσαν καὶ ἐμεγάλωσαν τὸ κράτος των. Κατέκτησαν τοὺς γύρω λαούς καὶ κατέλαβον ὄλοκληρον τὴν σημερινὴν Ἰταλίαν.

Εἰς τὴν νότιον Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν ἀπέναντι μεγάλην νῆσον Σικελίαν, οἱ Ρωμαῖοι εύρον Ἑλληνας, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τὸν 8ον αἰῶνα π. Χ. εἶχον ίδρυσει ἑκεῖ ἀποικίας. Ἡ περιοχὴ αὐτὴ ἐλέγετο : «Μεγάλη Ἑλλάς». Οἱ Ρωμαῖοι ἀργότερον κατέκτησαν καὶ ἄλλας χώρας εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ἀσίαν καὶ ἐδημιούργησαν ἓνα μεγάλο κράτος, τὴν Ρωμαϊκὴν Αύτοκρατορίαν.

Τὰ ὅρια τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους ἔφθανον πρὸς βορρᾶν μέχρι τῆς

Η ΡΩΜΑΪΚΗ
ΔΥΤΙΚΟΝΟΜΙΑ

Κονιόρδη

Ρόδη

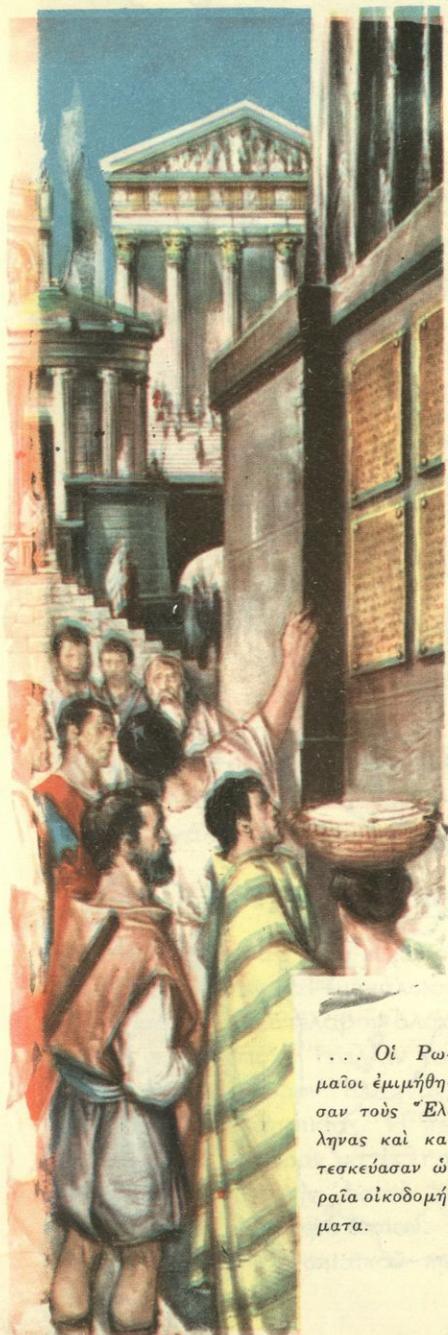
Καρχηδόνη

Μεσόγειος θάλασσα

Περιουσαλήμ

Αλεξανδρεία

... Oi Rωμαῖοι ἐμμικῆθησαν τὸν "Ἐλλῆνας καὶ κατεσκεύασαν ὁραῖα οἰκοδομήματα.

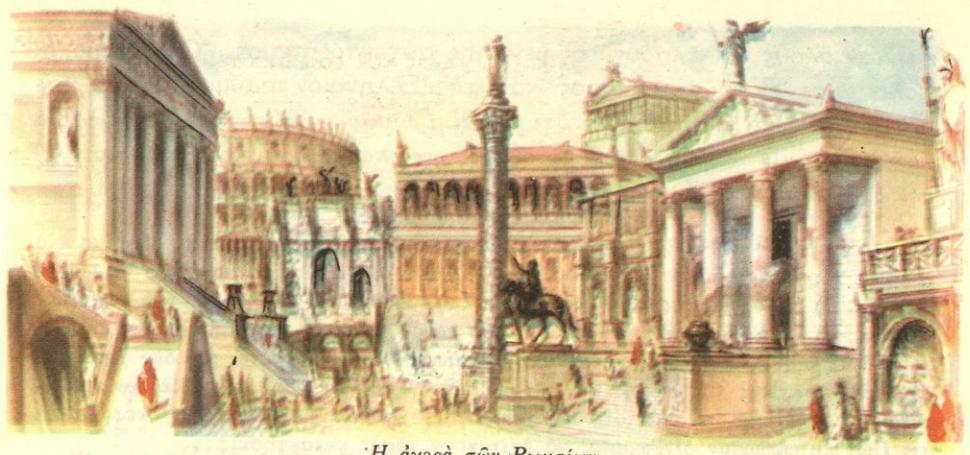
Αγγλίας καὶ τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως, πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τῶν ποταμῶν Τίγριτος καὶ Εύφρατου, πρὸς νότον μέχρι τῶν ἔρήμων τῆς Ἀφρικῆς καὶ πρὸς δυσμὰς μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὅκεανοῦ.

Μεταξὺ τῶν κατακτηθεισῶν χωρῶν ἦτο καὶ ἡ πατρίς μας Ἑλλάς, τὴν ὅποιαν κατέλαβον τὸ ἔτος 146 π.Χ.

3.4 Ἐπίδρασις τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐπὶ τῶν Ρωμαίων

Οἱ Ρωμαῖοι, ὅπως εἴπομεν, εἶχον μερικὰς ἀρετάς, ἀλλὰ ἡσαν ἀκόμη ἀπολίτιστοι καὶ ἀμαθεῖς. Ἀντιθέτως οἱ "Ἑλληνες καὶ ὄλοι οἱ λαοί, τοὺς δποίους εἶχε κατακτήσει πρὶν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, ἡσαν προοδευμένοι εἰς τὰ γράμματα, τὴν φιλοσοφίαν, τὰς τέχνας καὶ τὸ ἐμπόριον. Εἶχον ἀνώτερα ἥθη καὶ ἔθιμα. Ἡσαν δηλαδὴ περισσότερον πολιτισμένοι.

"Οταν λοιπὸν οἱ Ρωμαῖοι κατέλαβον τὰς χώρας αὐτὰς εύρηκαν μεγάλας καὶ ὠραίας πόλεις, μὲ πλατείας καὶ κήπους, μὲ μεγάλους καὶ ὠραίους ναούς, μὲ ἀγάλματα καὶ ἀλλα ἔξοχα ἔργα τέχνης, μὲ ἀνώτερα σχολεῖα, ὅπου ἐδιδάσκετο ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ρητορικὴ τέχνη. Τόσην ἐντύπωσιν ἔκαμαν εἰς τοὺς Ρωμαίους ὄλα αὐτά, ὡστε, ἂν καὶ ἡσαν ἀπολίτιστοι, τὰ ἐσεβάσθησαν. Πολλὰ ἀγάλματα τὰ μετέφεραν μὲ προσοχὴν εἰς τὴν πατρίδα των διὰ στολίσουν τοὺς ναούς καὶ τὰς πόλεις των.

Η άγορά τῶν Ρωμαίων.

Φυσικὸν λοιπὸν ἥτο νὰ μιμηθοῦν τοὺς Ἑλληνας. Ἡρχισαν καὶ αὐτοὶ νὰ κτίζουν ὠραίας κατοικίας καὶ ναούς, θέατρα καὶ λουτρά, νὰ κατασκευάζουν πλατείας καὶ κήπους, νὰ ἐνδύωνται μὲ ὠραῖα καὶ λεπτὰ ἐνδύματα καὶ νὰ ἀκολουθοῦν τὰ Ἑλληνικὰ ἥθη καὶ ἔθιμα. Ἀκόμη καὶ τὴν θρησκείαν των ἐδέχθησαν οἱ Ρωμαῖοι. Προσεπάθουν δηλ. νὰ φθάσουν τοὺς Ἑλληνας εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ νὰ μὴ διαφέρουν ἀπὸ αὐτούς. Ἰδιαιτέραν ἐκτίμησιν ἔδειξαν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὰ γράμματα.

Διὰ νὰ ἐπιτύχουν αὐτὸν οἱ Ρωμαῖοι ἐπαιρον Ἑλληνας διδασκάλους, διὰ νὰ μορφώνουν τὰ παιδιά των ἢ τὰ ἔστελλον εἰς τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας καὶ ἄλλων Ἑλληνικῶν πόλεων. Πολλοὶ πάλιν Ἑλληνες φιλόσοφοι, ρήτορες καὶ τεχνῖται ἐπῆγαν εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἄλλας Ρωμαϊκὰς πόλεις, ὅπου ἴδρυσαν σχολάς, εἰς τὰς ὅποιας ἐπήγαινον διὰ νὰ μορφωθοῦν τὰ παιδιά τῶν Ρωμαίων.

Σιγὰ-σιγὰ ἔγιναν καὶ αὐτοὶ φιλόσοφοι, ρήτορες καὶ τεχνῖται. Οὗτοι βασιζόμενοι εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ἔργα προήγαγον τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ρητορικήν, τὴν ποίησιν, τὴν λογοτεχνίαν, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας. Τὸ ἔθεωρουν δὲ μεγάλην τιμήν των νὰ δミλοῦν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ νὰ ζοῦν σύμφωνα μὲ τὰ Ἑλληνικὰ ἥθη καὶ ἔθιμα.

Τοιουτοτρόπως τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία, αἱ Ἑλληνικαὶ τέχναι καὶ τὰ Ἑλληνικὰ ἥθη καὶ ἔθιμα μετεδόθησαν εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς ὁλόκληρον τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος καὶ κατέ-

κτησαν ὅλους τοὺς λαούς τῆς μεγάλης αὐτοκρατορίας. Ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἔγινε παγκόσμιος καὶ τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα ἐκυριάρχησε παντοῦ διὰ νὰ ἐπαληθεύσῃ ὅτι: «Οἱ Ρωμαῖοι κατέκτησαν τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὅπλων, ἀλλὰ οἱ Ἑλληνες κατέκτησαν τοὺς Ρωμαίους μὲ τὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος»†

Ἀσκήσεις. Νὰ ίχνογραφήσετε τὸν χάρτην τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Νὰ γράψετε εἰς τὸ τετράδιον τῆς ιστορίας: α) Πότε ἀρχίζει ἡ ιστορία τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, β) Ποιας ἀρετᾶς είχον οἱ Ρωμαῖοι, γ) Ποια ἡτο ἡ ἐκτασις τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, δ) Πότε κατελήφθη ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους, ε) Ποια ἡτο ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐπὶ τῶν Ρωμαίων. Νὰ σημειώσετε τὰς δύο χρονολογίας: 753 = κτίσις τῆς Ρώμης καὶ 146 = ὑποδούλωσις τῆς Ἑλλάδος. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν νὰ ξεχωρίζετε πάντοτε τὰς σπουδαίας χρονολογίας ἐκάστου κεφαλαίου. στ) Πῶς κατώρθωσαν οἱ Ρωμαῖοι νὰ ἐπιτύχουν τόσας κατακτήσεις;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

1. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Χριστιανισμοῦ

α'. Θρησκευτική κατάστασις τῶν ἀνθρώπων πρὸ Χριστοῦ. "Ολοὶ οἱ λαοὶ πρὸ Χριστοῦ ἡσαν εἰδωλολάτραι, ἐκτὸς τῶν Ἰουδαίων, οἱ δόποιοι ἐλάτρευον τὸν ἀληθινὸν θεὸν καὶ ἐπερίμεναν τὸν Μεσσίαν, δηλ. τὸν Χριστόν. Οἱ εἰδωλολάτραι ἐθεώρουν ὡς ἀρετὴν τῶν ἀνθρώπων νὰ εἶναι καλοὶ πολῖται καὶ καλοὶ στρατιῶται. Αἱ μεγάλαι ἀρεταὶ: ἀγάπη καὶ ἴστορης δὲν ἔφηρο μόζοντο. Δι' αὐτὸ δύναμις εὑρίσκετο εἰς μεγάλην ἀθλιότητα. Οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ ἀδύνατοι ὅχι μόνον δὲν εύρισκον καμμίαν βοήθειαν, ἀλλὰ καὶ ἡσαν δοῦλοι τῶν πλουσίων καὶ ἐπωλοῦντο εἰς τὰς ἀγοράς, ὅπως τὰ ζῶα. Αἱ γυναῖκες ἡσαν δοῦλαι τῶν ἀνδρῶν.

Οἱ ἀνθρωποί παρηκολούθουν μὲν εὐχαρίστησιν τὰς θηριομαχίας τῶν ἵπποδρόμων, ὅπου ἐχύνετο ἄφθονον τὸ ἀνθρώπινον αἷμα.

Ἡ ἀθλιότης αὗτὴ ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἡ διδασκαλία τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ μάλιστα τοῦ Σωκράτους, εἶχον κλονίσει τὴν πίστιν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὰς εἰδωλολατρικὰς θρησκείας.

β'. Ἡ διδασκαλία τῆς νέας θρησκείας. Τὴν ἐποχὴν αὕτην τῆς καταπτώσεως καὶ τῆς ἀπελπισίας τῶν ἀνθρώπων, ἔχεννήθη εἰς τὴν Βηθλεέμ τῆς Ἰερουσαλήμ δὲ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, δὲ ἰδρυτής μέας θρησκείας, ἡ δόποια ὠνομάσθη Χριστιανικὴ ἢ Χριστιανισμός. Τὰ κτηρύγματα τῆς νέας θρησκείας, τὰ δόποια διέδωσαν εἰς τὸν κόσμον οἱ Ἀπόστολοί Του, ἔφεραν εἰς τοὺς ἀνθρώπους παρηγορίαν καὶ ἐλπίδας. Ἐπὶ πλέον ἡ νέα θρησκεία διδάσκει τὴν μετὰ θάνατον ζωήν, ὅπου οἱ μὲν δίκαιοι θ' ἀμειφθοῦν, οἱ δὲ ἀδικοὶ θὰ τιμωρηθοῦν ἀπὸ τὸν Θεόν.

γ'. "Η ίδρυσις τῶν πρώτων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ή ζωὴ τῶν πρώτων Χριστιανῶν. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, οἱ ὅποιοι ὡνομάσθησαν Ἀπόστολοι, ὀφεύ ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τὸ Ἀγιον Πνεῦμα τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἥρχισαν νὰ διδάσκουν εἰς τὸν κόσμον τὴν νέαν θρησκείαν.

Οἱ ἄνθρωποι καὶ πρὸ πάντων οἱ δοῦλοι καὶ οἱ πτωχοὶ ἤκουσαν μὲ χαρὰν καὶ συγκίνησιν τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν. Πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὴν, ἔβαπτίσθησαν καὶ ἔγιναν Χριστιανοί. Οἱ Χριστιανοὶ ἤλλαξαν τὸν τρόπον τῆς ζωῆς των καὶ ἐφήρμοζον τὰ διδάγματα τῆς νέας θρησκείας των. Ἡσαν ὄλοι ἡνωμένοι καὶ ἡγαπῶντο ὡς ἀδελφοί. Καμμία διάκρισις δὲν ὑπῆρχε μεταξύ των. Πλούσιοι καὶ πτωχοί, συμπατριῶται καὶ ξένοι, ἔγγράμματοι καὶ ἀγράμματοι, ἔθεωροῦντο ἵσοι καὶ ἀδελφοί. Τὸ πρῶτον δεῖγμα τῆς ἀγάπης μεταξύ των ἦτο ἡ φιλανθρωπία. Μὲ τὴν ἀλλαγὴν αὐτὴν οἱ Χριστιανοὶ ἔξεχώριζον ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρας καὶ τοὺς Ιουδαίους.

Οἱ Χριστιανοὶ ἀπετέλεσαν ξεχωριστὰς κοινότητας, αἱ ὅποιαι ὡνομάσθησαν Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι. Ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ίδρυθη εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς.

Κατόπιν οἱ Ἀπόστολοι διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς χώρας τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας καὶ ίδρυσαν παντοῦ Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας, ὅπως εἰς τὴν Συρίαν, τὴν Μεσοποταμίαν, τὴν Μ. Ἀσίαν, τὴν Κύπρον, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν πατρίδα μας Ἑλλάδα, ὅπου πρῶτος ἐδίδαξεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

2. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὰς Ἀθήνας

Ο Ἀπόστολος Παῦλος ἦτο Ιουδαῖος καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν κατεδίωκε μὲ φανατισμὸν τοὺς Χριστιανούς.

"Οταν ὅμως ἔγινε Χριστιανὸς ὑπῆρξεν ὁ θερμότερος καὶ ἀκούραστος διδάσκαλος τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο νέος, τολμηρός, δραστήριος, πολὺ μορφωμένος καὶ καλὸς ρήτωρ, κατώρθωσε νὰ ἔξαπλωσῃ τὴν νέαν θρησκείαν εἰς πολλὰ Ἐθνη καὶ δι' αὐτὸ ὡνομάσθη «Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν». Μεταξύ τῶν χωρῶν, τὰς ὅποιας ἐπεσκέφθη ὁ Παῦλος, ἦτο καὶ ἡ πατρίς μας Ἑλλάς.

Ο Παῦλος ίδρυσεν Ἐκκλησίας εἰς τοὺς Φιλίππους, τὴν Θεσσαλίκην, τὴν Βέροιαν, τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Κόρινθον.

Ο Παῦλος διδάσκων εἰς τὸν Ἀρειον Πάγον

Εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Παῦλος ἐδίδαξε τὴν νέαν θρησκείαν εἰς τὸν Ἀρειον Πάγον.

Νὰ τί εἶπε περίπου εἰς τοὺς συγκεντρωμένους ἐκεῖ Ἀθηναίους :

«Ἄνδρες Ἀθηναῖοι ! Εἴδα τὴν πόλιν σας μὲ τοὺς ναούς, τὸν βωμὸν καὶ τὰ ἀγάλματα. Ὁλα αὐτὰ μαρτυροῦν ὅτι εἰσθε ἄνθρωποι θεοσεβεῖς. Ἀνάμεσα ὅμως εἰς τοὺς βωμοὺς εἴδα καὶ ἔνα βωμὸν μὲ τὴν ἐπιγραφήν : «τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ». Αὐτὸν τὸν Θεόν, ποὺ τὸν λατρεύετε, χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζητε, ἥλθα ἐδῶ νὰ σᾶς διδάξω.

«Ο Θεὸς αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεός, ποὺ ἐδημιούργησε τὸν κόσμον. Ο Θεὸς αὐτὸς εἶναι πνεῦμα καὶ ὡς πνεῦμα εἶναι πανταχοῦ καὶ πάντοτε παρών. Δὲν κατοικεῖ μέσα εἰς ναούς χειροποιήτους. Ο ἀληθινὸς Θεὸς ἔστειλε εἰς τὸν κόσμον τὸν μονογενῆ του νιόν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὁ ὅποιος ἐφανέρωσεν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀληθινὴν διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν διδάσκομεν. Σᾶς καλεῖ λοιπὸν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς νὰ μετανοήσῃτε καὶ νὰ πιστεύσῃτε εἰς τὸν Χριστόν, ὁ ὅποιος θὰ ἔλθῃ πάλιν μετὰ δόξης διὰ νὰ κρίνῃ ὅλους, ζῶντας καὶ νεκρούς».

Μετὰ τὴν ὁμιλίαν τοῦ Παύλου, ἀρκετοὶ Ἀθηναῖοι ἐπίστευσαν καὶ ἔγιναν Χριστιανοί. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ μία μορφωμένη γυναικά, ἡ Δάμαρις.

Τοιουτοτρόπως ἴδρυθη χριστιανική Ἐκκλησία εἰς τὸ πνευματικὸν κέντρον τῆς Ἑλλάδος, τὰς Ἀθήνας, ὁ δὲ Διονύσιος ἔγινεν ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς πόλεως.

3. Διωγμοὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν

Ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία μὲ τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἀποστόλων ἐξηπλώθη εἰς ὀλόκληρον τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος.

Εἰς τὴν ἔξαπλωσίν της ὅμως συντήνησε πολλὰ ἐμπόδια καὶ κατεδιώχθη ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς μορφωμένους καὶ μάλιστα τοὺς φιλοσόφους, τοὺς Ἐθνικοὺς καὶ τέλος ἀπὸ τὸ ἐπίσημον Ρωμαϊκὸν Κράτος.

Οἱ πρῶτοι, ποὺ κατεδίωξαν τοὺς Χριστιανούς, ἦσαν οἱ Ἰουδαῖοι, διότι τοὺς ἐθεώρουν ἀποστάτας καὶ ἔχθρους τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου.

Οἱ μορφωμένοι καὶ μάλιστα οἱ φιλόσοφοι, ἀντετάχθησαν εἰς τὴν ἔξαπλωσίν της, διότι τὸ ἐθεώρουν ὑποτιμητικὸν νὰ πιστεύσουν εἰς μίαν θρησκείαν, ἡ ὅποια προήρχετο ἀπὸ τὴν ταπεινὴν Ἰουδαίαν. Οἱ Ἐθνικοὶ — εἰδωλολάτραι — καὶ κυρίως οἱ ἱερεῖς, οἱ ἀγαλματοποιοὶ καὶ οἱ μάντεις καὶ γενικῶς ὅσοι εἶχον συμφέροντα ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρικὴν θρησκείαν, ἐμίσουν τοὺς Χριστιανούς, διότι ἐβλάπτοντο τὰ συμφέροντά των.

Τέλος ἐπολέμων τοὺς Χριστιανούς οἱ αὐτοκράτορες, διότι δὲν τοὺς ἐλάττευον ως θεούς, ὅπως ἔκαμνον οἱ εἰδωλολάτραι. Ἀκόμη τοὺς ὑπωπτεύοντο, ὅτι εἰς τὰς μυστικάς των συγκεντρώσεις συνωμότουν ἐναντίον των. Διὰ τοὺς λόγους αὐτούς οἱ Χριστιανοὶ κατεδίωχθησαν μὲ σκληρότητα καὶ ἀπανθρωπίαν.

Τοὺς ἀπεκεφάλιζον ἢ τοὺς ἐσταύρωνον. Τοὺς ἕκοπτον διάφορα μέλη τοῦ σώματός των. Τοὺς ἔρριπτον εἰς τὰ ἄγρια θηρία, τὰ ὅποια τοὺς κατεξέσχιζον. Τοὺς ἥλειφον μὲ πίσσαν καὶ τοὺς ἔκαιον τὴν νύκτα διὰ νὰ φωτίζωνται οἱ δρόμοι κλπ. Οἱ φοβερώτεροι διωγμοὶ ἔγιναν ἀπὸ τοὺς αὐτοκράτορας Νέρωνα, τὸ 63 μ.Χ., Δομιτιανόν, Τραϊανόν, Δέκιον, Διοκλητιανὸν κ.ἄ.

... Τοὺς ἔρριπτον εἰς τὰ θηρία, τὰ ὅποια τοὺς κατεξέσχιζον.

4 Ἡ αὐτοθυσία τῶν μαρτύρων βοηθεῖ εἰς τὴν διάδοσιν καὶ στερέωσιν τῆς νέας θρησκείας.

Ἐπὶ τριακόσια ἦτη περίου κατεδιώκοντο οἱ Χριστιανοὶ καὶ πολλαὶ ἑκατοντάδες χιλιάδων ἐθανατώθησαν μὲ τρόπον φρικτόν. "Ολοὶ αὐτοὶ ὀνομάσθησαν μάρτυρες τῆς νέας πίστεως.

Οἱ μάρτυρες ὑπέμενον ὅλα τὰ βασανιστήρια ἀτάραχοι καὶ γαλήνιοι. Ὁ θάνατος τοὺς ηγχαρίστει, διότι τοὺς ἔφερε συντόμως πλησίον τοῦ Θεοῦ. Κανεὶς των δὲν ἔξεφρασε ποτὲ τὸ ἐλάχιστον παράπονον. Κανεὶς δὲν ἔδακρυσεν. Τόση ἡτοὶ ἡ καρτερία καὶ ἡ πίστις των, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ βασανισταὶ των τοὺς ἐθαύμαζον, πολλοὶ δὲ ἔξ αὐτῶν ἐγίνοντο καὶ οἱ ἕδιοι Χριστιανοί καὶ ἐθανατώνοντο μαζί των.

Τοιούτοις ἡ αὐτοθυσία καὶ ἡ πίστις τῶν μαρτύρων ἐβοήθησε εἰς τὴν διάδοσιν καὶ στερέωσιν τῆς νέας θρησκείας.

Ἄσκήσεις: Νὰ συγκρίνητε τὰς ἀρετὰς τῶν ἀνθρώπων πρὸ Χριστοῦ καὶ μετὰ Χριστὸν καὶ νὰ εὑρητε τὴν διαφοράν. Ποια αἴτια συνετέλεσαν εἰς τὴν πτῶσιν τῆς εἰδωλολατρίας;

Ποιοὶ ἐπίστευσαν πρῶτοι εἰς τὴν νέαν θρησκείαν καὶ διατί; Πῶς ξέων οἱ πρῶτοι Χριστιανοί;

Ποιοὶ ἦσαν οἱ αὐτοκράτορες, ποὺ κατεδίωξαν τοὺς Χριστιανούς; Τί σᾶς κάμνει ἐντύπωσιν ἀπό τοὺς μάρτυρας;

"Ἐκθεσις μὲ θέμα: «Ἡ πίστις σώζει τὸν ἄνθρωπον» ἢ «Ὄποιος πιστεύει εἰς τὸν Χριστὸν θὰ σωθῇ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ο ΜΕΓΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΠΟΣ (306-337 μ. Χ.).

1. Ἡ διοίκησις τοῦ κράτους

Τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος ἦτο ἀπέραντον. Εἶχε δὲ πολλοὺς ἔχθρούς γύρω, οἱ δόποι οἱ ἐπετίθεντο εἰς τὰ σύνορά του καὶ ἐπροξένουν πολλὰς καταστροφάς.

Ο αὐτοκράτωρ ἀπὸ τὴν Ρώμην δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προφθάσῃ εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς μεγάλης αὐτοκρατορίας. Διὰ τοῦτο εἶχε πρωσλάβει καὶ ἄλλους τρεῖς συνάρχοντας, δύο εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ δύο εἰς τὴν Δύσιν. Τοιουτοτρόπως ἤσαν τέσσαρες ἐν ὅλῳ αὐτοκράτορες.

Ἐνας ἀπὸ αὐτοὺς ἦτο ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Χλωρός, ὁ δόποιος ἦτο Καίσαρ εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην (Γαλλία—Ισπανία—Βρεττανία). Οὗτος εἶχεν υἱὸν τὸν Κωνσταντῖνον, ὁ δόποιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Νύσσαν τῆς σημερινῆς Σερβίας. “Οταν ἐνηλικιώθη ὁ Κωνσταντῖνος, κατετάγη εἰς τὸν στρατὸν καὶ ἐπειδὴ ἦτο ἀνδρεῖος καὶ εἶχε στρατιωτικὰς ἴκανότητας προσήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ χιλιάρχου. “Οταν ἀπέθανεν ὁ πατήρ του, ὁ στρατός, ποὺ ἔχετιμα τὸν Κωνσταντῖνον, τὸν ἀνεκήρυξε Καίσαρα.

2. Ο Μέγας Κωνσταντῖνος μονοκράτωρ

Ἐκαστος τῶν τεσσάρων ἀρχόντων ἐφιλοδόξει νὰ μείνῃ μόνος κυρίαρχος δλοκλήρου τοῦ κράτους. Δι’ αὐτὸν ἥρχισαν μεταξύ των ἐμφύλιους πολέμους.

Ο Μέγας Κωνσταντῖνος ἐπληροφορήθη, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης Μαξέντιος ἐσχεδίαζε νὰ κατακτήσῃ τὰς χώρας του καὶ νὰ μείνῃ μόνος του αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως. Διὰ τοῦτο προητοιμάσθη νὰ ἐπιτεθῇ πρῶτος αὐτὸς ἐναντίον τοῦ Μαξεντίου.

Βασίλεων ἐναντίον τοῦ Μαξεντίου ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἤτο πολὺ στενοχωρημένος διότι ὁ στρατός του ἤτο δλιγάτερος καὶ διότι ἐφοβεῖτο μήπως οἱ στρατιῶται του δὲν θελήσουν νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τῆς Πρωτεουόστης, τῆς Ρώμης, τὴν ὅποιαν ἔθεώρουν ιερὰν πόλιν.

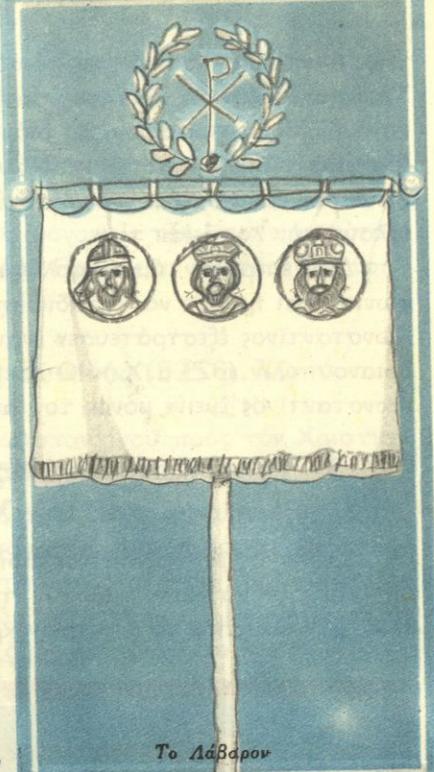
“Οταν ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀλπεις, ἐνῶ ἐκάθητο σκεπτικὸς ἔξω ἀπὸ τὴν σκηνὴν του, εἶδεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἔνα φωτεινὸν σημεῖον εἰς σχῆμα σταυροῦ καὶ ἐπάνω τὰς λέξεις «ἐν τούτῳ νίκα». Ὁ Κωνσταντῖνος ἔξεπλάγη ἀπὸ τὸ ὄραμα αὐτό. Τὴν νύκτα εἶδεν εἰς τὸν ὑπνον του τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐμπρός του νὰ κρατᾷ τὸ ἴδιον σημεῖον. Ἡνόησε τότε, ὅτι ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν θὰ τὸν ἔβοήθει εἰς τὸν ἀγῶνα του.

Γὸ πρωΐ διέταξε νὰ κατασκευάσουν μίαν σημαίαν μὲ τὸν σταυρὸν ἐπάνω καὶ τὰ ἀρχικά γραμματα τοῦ δνόματος τοῦ Χριστοῦ: ΧΡ Ἡ πρώτη αὐτὴ σημαία ὠνομάσθη λύβαρον. Οἱ Χριστιανοὶ στρατιῶται, ποὺ ἥσαν εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ἐνεθουσιάσθησαν τόσον, ώστε, ὅταν εύρεθησαν ἀντιμέτωποι μὲ τὸν στρατὸν τοῦ Μαξεντίου ἔξω ἀπὸ τὴν Ρώμην ἐπετέθησαν ἀκράτητοι ἐναντίον του καὶ τὸν ἐνίκησαν.

‘Ο Μαξέντιος ἐτράπη εἰς φυγὴν καὶ, ἐνῷ διήρχετο τὸν ποταμὸν Τίβεριν, ἐπνίγη.

‘Ο Κωνσταντῖνος εἰσῆλθεν νικητὴς εἰς τὴν Ρώμην τὸ ἔτος 312 μ. Χ. καὶ ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ ὀλοκλήρου τοῦ Δυτικοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους. Ὡσαύτως εἰς τὸ Ἀνατολικὸν Κράτος εἶχεν ἀπομείνει μόνος αὐτοκράτωρ ὁ Λικίνιος.

Τὸ ἔτος 313 μ. χ. ὁ Κωνσταντῖνος ἐπῆγεν εἰς τὸ Μεδιόλανον, τὸ σημερινὸν Μιλάνον τῆς Ἰταλίας, ὃπου συνηντήθη μὲ τὸν αὐτοκράτορα

Το λύβαρον

τῆς Ἀνατολῆς Λικίνιουν, μὲ τὸν ὁποῖον ἐρρύθμισαν ὡρισμένα ζητήματα. Τὸ σπουδαιότερον ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἐρρύθμισαν ἦτο τὸ θρησκευτικόν. Ἐξέδωσαν διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐσταμάτησαν οἱ διωγμοὶ ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν καὶ ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς αὐτοκρατορίας ἀφέθησαν ἔλευθεροι νὰ πιστεύουν ὅποιαν θρησκείαν θέλουν καὶ νὰ κάμουν ὅπως θέλουν τὴν λατρείαν των.

Δὲν ἐπέρασεν ὅμως πολὺς καιρὸς καὶ ὁ Λικίνιος παρέβη τὴν συμφωνίαν καὶ ἤρχισε νὰ καταδιώκῃ πάλιν τοὺς Χριστιανούς. Διὰ τοῦτο ὁ Κωνσταντῖνος ἔξεστράτευσεν ἐναντίον του καὶ τὸν ἐνίκησεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν (323 μ. Χ.). Ὁ Λικίνιος ἐφονεύθη καὶ τοιουτορόπως ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ἔμεινε μόνος του αὐτοκράτωρ τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους.

3. Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος προστάτης τῶν Χριστιανῶν καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ

‘Ο Μέγας Κωνσταντῖνος ἐβοήθησε παντοιοτρόπως τοὺς χριστιανούς.

Διέταξε νὰ καταπαύσουν τελείως αἱ πιέσεις καὶ οἱ διωγμοὶ ἐναγρίου των καὶ ἀπὸ τὸ ἐπίσημον κράτος καὶ ἀπὸ τὸν λαόν.

Κωνσταντῖνος καὶ Ἐλένη

Τοὺς ἔδωσε καὶ πάλιν τὰ πολιτικά των δικαιώματα καὶ τὸ δικαίωμα νὰ διορίζωνται εἰς δημοσίας θέσεις. Παραλλήλως, διὰ νὰ ἔξασθενίσῃ τὴν εἰδωλολατρίαν, ἀπηγόρευσε τὴν μαντείαν. Τοιουτοτρόπως αἱ θυσίαι περιωρίσθησαν, οἱ ἀρχαῖοι ναοὶ ἡρχισαν νὰ ἀχρηστεύωνται καὶ οἱ Ἱερεῖς των ὀλιγόστευον.

Ο Μ. Κωνσταντίνος δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτάς. Μὲ διάταγμα ἀνεγνώρισε τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν ως ἐπίσημον θρησκείαν τοῦ Κράτους.

4. Ἡ πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (325 μ. Χ.)

Μία ἀπὸ τὰς ὑπῆρεσίας τοῦ Μ. Κωνσταντίνου πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν ἦτο ἡ σύγκλησις τῆς πρώτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ἄπὸ τότε, ποὺ ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία ἔλαβε μεγάλην ἔξαπλωσιν, ἐγεννήθησαν μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν διαφωνίαι διὰ διαφόρους διδασκαλίας τῆς. Μερικοὶ ἔξ αὐτῶν ἔδιδον ἔξήγησιν, ἡ ὅποια δὲν ἦτο σύμφωνος μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων. Αἱ ψευδεῖς αὗται διδασκαλίαι ὡνομάσθησαν αἵρεσεις καὶ ὅσοι τὰς ἔδέχοντο αἵρετικοι.

Ἡ πρώτη αἵρεσις ἦτο ὁ ἀρειανισμός. Ἰδρυτής του ἦτο ὁ Ἱερεὺς τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀρειος, ὁ ὅποιος ἔδιδασκεν, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν εἶναι ὁμοούσιος τῷ Πατρί, ὅλα κτίσμα τοῦ Θεοῦ, ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι.

Πολλοὶ Χριστιανοί, μεταξὺ τῶν ὅποιών καὶ πολλοὶ ἀνώτεροι καὶ κατώτεροι κληρικοί, παρεσύρθησαν καὶ ἐπίστευσαν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀρείου. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἔχωρισε τοὺς Χριστιανούς εἰς δύο παρατάξεις καὶ ἔφερε μεγάλην διαμάχην μεταξύ των. Αὐτὸ δὲν συνέφερεν οὕτε εἰς τὴν Θρησκείαν οὔτε εἰς τὸ κράτος.

Ο Μέγας Κωνσταντίνος, διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν καὶ εἰς τὴν Ἑκκλησίαν καὶ εἰς τὸ κράτος, συνεκάλεσε τὸ ἔτος 325 μ. Χ. εἰς τὴν Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας τοὺς Πατέρας τῆς Ἑκκλησίας, διὰ νὰ συζητήσουν τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου.

Εἰς τὴν Σύνοδον αὐτήν, ἡ ὅποια ὡνομάσθη Πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἔλαβον μέρος 318 Πατέρες καὶ ὁ ἕιδος ὁ Κωνσταντίνος, ὁ ὅποιος ὠμίλησε πρῶτος καὶ συνέστησε νὰ συζητήσουν μὲ ἡρεμίαν καὶ νὰ εὔρουν τὴν ὀρθὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, διὰ τὸ συμφέρον τῆς Θρησκείας.

Όλοι οἱ Πατέρες καὶ περισσότερον ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ἀπέδειξαν μὲν ακαταμάχητα ἐπιχειρήματα τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν πλάνην τοῦ Ἀρείου. Μὲ τὴν ἀπόφασίν των κατεδίκασαν τὸν Ἀρειον ὡς αἰρετικὸν καὶ τὴν διδασκαλίαν του ὡς ψευδῆ.

Διὰ νὰ στερεώσουν δὲ τὴν ὅρθην πίστιν τῶν Χριστιανῶν, συνέταξαν τὰ ἑπτά πρῶτα ἄρθρα τοῦ «Συμβόλου τῆς Πίστεως», μὲ τὰ ὅποια κάθε Χριστιανὸς γνωρίζει τί πρέπει νὰ πιστεύῃ.

5. Ἡ μεταφορὰ τῆς πρωτευούσης εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (330 μ. Χ.)

Ο Μ. Κωνσταντῖνος δὲν ἦτο καθόλου εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του, τὴν Ρώμην, διότι ἦτο πόλις εἰδωλολατρική καὶ δέν εύρισκετο εἰς τὸ κέντρον τοῦ κράτους, ὥστε νὰ δύναται ὁ αὐτοκράτωρ νὰ ἐπιτηρῇ ὅλας τὰς ἐπαρχίας. Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ μεταφέρῃ τὴν πρωτεύουσαν εἰς ἄλλην θέσιν.

‘Ἄσ· τοιαύτην ἐπροτίμησε τὸ ἀρχαῖον Βυζάντιον, πόλιν τὴν ὅποιαν εἶχεν κτίσει ὁ Βύζας ἀπὸ τὰ Μέγαρα. Τὴν θέσιν αὐτὴν ἐπροτίμησεν ὁ Κωνσταντῖνος διότι: εύρισκετο εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀπεράντου αὐτοκρατορίας, μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἐκεῖ ὅπου ἡ Εὐρώπη ἔγγιζει τὴν Ἀσίαν εἰς τὸν μύχον τοῦ Κερατίου κόλπου καὶ διότι εύρισκετο εἰς τὸ μέσον Χριστιανῶν Ἑλλήνων, ποὺ θὰ τὸν ὑπεστήριξον εἰς τὸ ἔργον του.

Ο Μ. Κωνσταντῖνος ἔκτισε μεγάλα καὶ ὡραῖα ἀνάκτορα, ἀγοράς, στοάς καὶ ναούς, μεταξὺ τῶν ὅποιων καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἐκαμε πλατεῖς καὶ ὡραίους δρόμους, πλατείας, κήπους, ὑδραγωγεῖα καὶ τὸν ἵπποδρομὸν διὰ τὰς ἀρματοδρομίας καὶ τὰς ἵπποδρομίας. Ἐστόλισε δὲ ὅλα αὐτὰ μὲν ὡραῖα ἀγάλματα καὶ ἄλλα καλλιτεχνήματα, τὰ ὅποια μετέφερεν ἀπὸ ὅλλας Ἑλληνικὰς πόλεις.

Τὸ ἔτος 330 μ. Χ. ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος μὲ τοὺς συνεργάτας του καὶ πολλοὺς εὐγενεῖς Ρωμαίους ἔφθασαν εἰς τὴν νέαν πρωτεύουσαν καὶ μὲ μεγάλην ἐπισημότητα ἔκαμε τὰ ἐγκαίνια της. Ἡ πόλις ὠνομάσθη Νέα Ρώμη. Ἀργότερον ὅμως δ λαὸς πρὸς τιμὴν του τὴν ὠνόμασε Κωνσταντινούπολιν.

Διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν ἡ νέα πρωτεύουσα εἶχε τεραστίαν σημασίαν, διότι εύρισκετο ἀνάμεσα εἰς χώρας Ἑλληνικὰς καὶ πληθυσμὸν Ἑλληνικόν, δ ὅποιος ὡμίλει τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Τὸ γεγονός αὐτὸς συνε-

τέλεσεν, ώστε ἀργότερον τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τοῦ κράτους νὰ γίνη καθαρῶς Ἑλληνικόν.

6. Ἡ Ἁγία Ἐλένη καὶ ὁ Τίμιος Σταυρὸς

Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸν ἡ μητέρα τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ἡ Ἁγία Ἐλένη, ἐπῆγεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς ἑρεύνας καὶ κόπους κατώρθωσε νὰ εὕρῃ τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος καὶ τὸν Τίμιον Σταυρόν.

Ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ἡ Ἁγία Ἐλένη ἔκτισαν τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, ὃ διποῖος σώζεται μέχρι σήμερον.

7. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐβαπτίσθη

Τὸ ἔτος 337 μ. Χ. ἐνῷ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος εύρισκετο εἰς τὴν Νικομήδειαν τῆς Βιθυνίας ἡσθένησε σοβαρῶς καὶ ἐπειδὴ προησθάνθη τὸ τέλος του, ἐβαπτίσθη. Ἀπέθανεν ἐκεὶ τὴν 21ην Μαΐου 337 μ. Χ.

Είναι ὁ πρῶτος αὐτοκράτωρ τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, ὁ ὅποιος ἐβαπτίσθη καὶ ἀπέθανεν ὡς Χριστιανός. Διὰ τὰ μεγάλα του πολιτικὰ ἔργα ἡ ἱστορία τὸν ὠνόμασε Μέγαν. Ἡ δὲ Ἐκκλησία διὰ τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας του πρὸς σύτην, τὸν ὠνόμασεν ἴσαπόστολον καὶ μαζὶ μὲ τὴν μητέρα του Ἐλένην τοὺς κατέταξε μεταξὺ τῶν Ἅγιων καὶ τοὺς ἐορτάζει τὴν 21ην Μαΐου.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ. 1. Νά γράψετε δλα τὰ ὀνόματα τῶν προσώπων, ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, τὰ γεγονότα ποὺ ἔλαβον χώραν, τὰς χρονολογίας καὶ τὰς πόλεις ἢ θέσεις, ποὺ ἔγιναν.

2. Νά γράψετε τὰ θρησκευτικά ἔργα τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ἁγίας Ἐλένης μὲ τὰς χρονολογίας καὶ θέσεις.

3. Νά ἵχνογραφήσετε τὸν χάρτην τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους καὶ νὰ τοποθετήσετε τὰς πόλεις καὶ τὰς θέσεις, ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτὸν ὡς καὶ τὰς χρονολογίας των.

4. Τί σᾶς ἔκαμεν ἐντύπωσιν ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ διατί;

8. Ἡ μεγάλη μετανάστευσις τῶν λαῶν

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἔγιναν πολλαὶ μετακινήσεις τῶν λαῶν ἀπὸ τὴν Ἀσίαν πρὸς τὴν Εὐρώπην.

Ἄπὸ τὰ βάθη τῆς Ἀσίας ἔξεκίνησεν ἔνας πολυάριθμος λαός, οἱ Ούννοι, οἱ ὁποῖοι ἀφοῦ ἐγκατεστάθησαν πρῶτον εἰς τὰς πεδιάδας τῆς σημερινῆς Ρωσίας, μετεκινήθησαν κατόπιν εἰς τὴν σημερινὴν Γερμανίαν καὶ Ούγγαρίαν, ὅπου ἐπροξένησαν μεγάλας καταστροφάς.

Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῶν χωρῶν αὐτῶν ἡναγκάσθησαν νά φύγουν πρὸς Νότον. Καὶ οἱ μὲν Ὁστρογότθοι ὑπεχώρησαν πρὸς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην, ὅπου ὑπετάχθησαν ὑπὸ τῶν Ούννων, οἱ δὲ Βησιγότθοι μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ Οὐάλεντος ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Σημερινὴν Βόρειον Σερβίαν.

• ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ο ΜΕΓΑΣ (379 - 395)

Μετὰ τὸν θάγαστον ποῦ Μ. Κωνσταντίνοψ ἀνέβησαν εἰς τὸν θρόνον διάφοροι αὐτοκράτορες. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸν ἡ αὐτοκρατορία ἀνε-

στατώθη ἀπὸ τοὺς φυλίους πολέμους, ἀπὸ διαφόρους ἔξωτερικοὺς ἔχθρούς, ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρας καὶ τοὺς αἱρετικούς. Κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμὴν ἔγινεν αὐτοκράτωρ ὁ γενναῖος στρατηγὸς Θεοδόσιος.

Πρῶτον ἐστράφη οὗτος ἐναντίον τῶν Γότθων, τοὺς ὅποιους μετὰ μακρούς καὶ σκληρούς ἀγῶνας κατώρθωσε νὰ νικήσῃ.

Ἄφοῦ ἔξησφάλισε τὸ κράτος τοῦ ἀπὸ τοὺς ἔξωτερικοὺς ἔχθροὺς ἐπεδόθη εἰς τὴν τακτοποίησιν τῶν ἐσωτερικῶν ζητημάτων καὶ ίδιως τοῦ θρησκευτικοῦ.

Οὐ Θεοδόσιος ὑπεστήριξε τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ κατεπολέμησε τὸν Ἀρειανισμόν. Ἔδιωξε τὸν Ἀρειανὸν Πατριάρχην καὶ ἀνεβίβασεν εἰς τὸν θρόνον τὸν Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνόν. Ἀπηγόρευσε διὰ Νόμου τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀρείου καὶ τὴν προπαγάνδαν τῶν ἀρειανῶν.

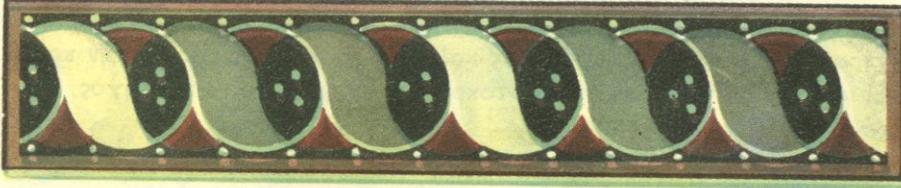
Τὸ ἔτος 381 συνεκάλεσεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὴν Β' Οικουμενικὴν Σύνοδον, ἡ ὅποια κατεδίκασε τὴν αἵρεσιν τοῦ Μακεδονίου. Οὐ Μακεδόνιος δὲν παρεδέχετο τὴν θεότητα τοῦ Ἅγιου Πνεύματος. Η Σύνοδος αὐτὴ συνεπλήρωσε τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως.

Τὸ 393 μὲν διάταγμα ἀπηγόρευσε τὴν εἰδωλολατρίαν. Ἐκλεισε τοὺς ναοὺς καὶ τὰ μαντεῖα. Κατήργησε τὰς θυσίας καὶ τέλος τοὺς Ὄλυμπιακούς ἀγῶνας. Ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς Ἐθνικούς νὰ διορίζωνται εἰς δημοσίας θέσεις. Τόσος δὲ ἦτο δ φανατισμὸς τῶν Χριστιανῶν, ὥστε πολλὰ ἔργα σπουδαίας τέχνης, ναοί, ἀγάλματα καὶ ἄλλα μνημεῖα κατεστράφησαν καὶ πολλοὶ Ἐθνικοὶ κατεδιώχθησαν.

Οὐ Θεοδόσιος ἦτο δ τελευταῖος αὐτοκράτωρ, δ ὅποιος ἐκράτησεν ἡνωμένον τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ καὶ ὀνομάσθη ὑπὸ τῆς ιστορίας Μέγας.

Κατὰ τὸ ἔτος 395 ἐνόψει τὸ τέλος του καὶ ἐμοίρασε τὸ Κράτος εἰς τοὺς δύο υἱούς του. Εἰς τὸν Ἀρκάδιον ἔδωσε τὸ Ἀνατολικὸν μὲ πρωτεύουσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τὸν Ὀνώριον τὸ Δυτικὸν μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ρώμην.

Τὸ Δυτικὸν διελύθη ἐντελῶς ἀπὸ τοὺς βαρβάρους λαοὺς (τὸ 476 μ. Χ.) καὶ σιγά-σιγὰ ἐδημιουργήθησαν τὰ σημερινὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη: ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Ἰσπανία, ἡ Ἰταλία. . . Τὸ δὲ Ἀνατολικόν, τὸ ὅποιον ἔγινεν ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία, ἔξεληνησθη τελείως καὶ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ διετηρήθη καὶ ἐμεγαλούργησεν ἐπὶ χίλια καὶ περισσότερα ἔτη (395 – 1453 μ. Χ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

ΕΖΕΛΛΗΠΙΣΤΟΣ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

1. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία

Μετὰ τὴν διαίρεσιν, τὸ Ἀνατολικὸν κράτος ἐλέγετο: «Ἀνατολικὸν Ρωμαϊκὸν Κράτος», οἱ δὲ αὐτοκράτορες εἶχον τὸν τίτλον: Αὐτοκράτορες τῶν Ρωμαίων. Ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ κράτους ἦτο ἡ Λατινικὴ. Εἰς αὐτὴν ἐγράφοντο οἱ νόμοι καὶ μέ αὐτὴν ἐγίνετο ἡ ἀλληλογραφία. Τὸ σύστημα τῆς διοικήσεως καὶ τῆς στρατιωτικῆς ὁργανώσεως ἦσαν ἐπίσης Ρωμαϊκά.

Εἰς τὴν οὐσίαν ὅμως τὸ κράτος ἦτο Ἑλληνικόν. Διότι ἡ πρωτεύουσά του καὶ αἱ περισσότεραι πόλεις, μικραὶ καὶ μεγάλαι, ἦσαν Ἑλληνικαῖ. Ἡ γλῶσσα τῶν περισσοτέρων κατοίκων ἦτο Ἑλληνική, διότι ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶχεν ἔξαπλωθῆ εἰς τὸ ἀπέραντον κράτος του καὶ ώμιλεῖτο, ὅχι μόνον ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαούς.

Καὶ αὐτοὶ οἱ Ρωμαῖοι εὔγενεῖς, ἀνώτεροι ὑπάλληλοι καὶ ἀξιωματικοί, ὅχι μόνον ἐγνώριζον τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ώμιλουν. Ἡ τέχνη ἦτο καθαρῶς Ἑλληνική. Τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τέλος τῶν κατοίκων ἦσαν Ἑλληνικά.

2. Τὸ Πανδιδακτήριον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν

‘Ο αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος Β’ ὁ μικρὸς ἐλαβεν ὡς σύζυγον τὴν Ἀθηναῖδα, κόρην τοῦ Ἀθηναίου φιλοσόφου Λεοντίου, ἡ ὁποία ἐβαπτίσθη καὶ ώνομάσθη Εὐδοκία. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἰδρύθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ Πανδιδακτήριον (425 μ. Χ.), εἰς τὸ διποῖον ἐκ τῶν 30

καθηγητῶν, οἱ 15 ἑδίδασκον τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ρητορικήν. Ἡ Εὔδοκία εἰσήγαγεν εἰς τὰ ἀνάκτορα ὡς ἐπίσημον γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικήν.

Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἡ αὐτοκρατορία ἔξελληνίσθη πλήρως. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔγινεν ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ κράτους. Οἱ νόμοι ἐγράφοντο εἰς αὐτήν. Ἡ ἀλληλογραφία ἔγινετο μὲ αὐτήν. Εἰς τὴν ταχεῖαν ἐπικράτησιν τῆς Ἑληνικῆς γλώσσης ἐβοήθησε καὶ ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία.

Οπως εἶδομεν εἰς προηγούμενα κεφάλαια, τὴν ἐποχὴν τῆς κυριαρχίας τῶν Ρωμαίων ἔξηπλώθη εἰς δλόκληρον τὸ κράτος ἡ νέα θρησκεία, ὁ Χριστιανισμός. Ἡ νέα θρησκεία ἐδιδάσκετο ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς βοηθούς των εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ολα τὰ χριστιανικὰ βιβλία: Εὐαγγέλιον, Ἐπιστολαὶ τῶν Ἀποστόλων κλπ. ἐγράφησαν ἡ μετεφράσθησαν εἰς τὴν Ἑλληνικήν. Ἡ Θεία Λειτουργία, τὰ κηρύγματα καὶ ὅλαι αἱ τελεταὶ ἔγινοντο εἰς τὴν Ἑλληνικήν. Ἐὰν δὲ σκεφθῶμεν τὸν ζῆλον μὲ τὸν ὅποιον οἱ ἀνθρωποι ἐδέχοντο τὸν Χριστιανισμόν, θὰ ἔννοήσωμεν τὸ ἐνδιαφέρον, πού ἐπεδείκνυον νὰ μάθουν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, δοσοὶ δὲν τὴν ἔγνώριζον. Οἱ Πατέρες τῆς Ἑκκλησίας ἐμορφώνοντο εἰς τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Ἀντιοχείας. Οἱ κληρικοί, ἀνώτεροι καὶ κατώτεροι, ἥσχολοῦντο μὲ τὴν μελέτην τῆς Ἑληνικῆς καὶ ἔγραφον εἰς αὐτήν. Τοιουτότροπως ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία, δηλαδὴ ὁ Χριστιανισμός καὶ ὁ Ἑλληνισμός, εἰς στενὴν συνεργασίαν, ἐπεκράτησαν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον καὶ ἐθριάμβευσαν.

2. Οἱ Πατέρες τῆς Ἑκκλησίας

Ἐκτὸς τῶν αὐτοκρατόρων, οἱ ὅποιοι ὑπεστήριξαν τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἐφρόντισαν διὰ τὴν ἔξαπλωσίν του, εἰργάσθησαν πρὸς τοῦτο καὶ κυρίως διὰ τὴν στερέωσίν του εἰς ὄρθα καὶ σταθερὰ θεμέλια καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἑκκλησίας.

Πατέρες τῆς Ἑκκλησίας δύνομάζονται οἱ σοφοὶ καὶ ἐνάρετοι Χριστιανοί, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ συγγράμματά των κατεπολέμησαν τὰς διαφόρους αἱρέσεις καὶ ὡδήγησαν τοὺς Χριστιανούς εἰς τὴν ὄρθην πίστιν. Μὲ τὸν ἐνάρετον δὲ βίον καὶ τὰ ἔργα των ἔγιναν τὸ παράδειγμα εἰς αὐτούς.

Οι σπουδαιότεροι ἀπό τοὺς Πατέρας τῆς Ἑκκλησίας ήσαν : 'Ο Μέγας Ἀθανάσιος, ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, οἱ ὅποιοι ἔζησαν κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα.

α) 'Ο Μέγας Ἀθανάσιος. 'Ο Ἀθανάσιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἑκεῖ μεγάλην Ἑλληνικὴν σχολήν. "Ολην τὴν ζωὴν του τὴν ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ἔξυπηρέτησιν τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας, ὡς κληρικός. 'Επὶ 45 ἔτη ἦτο Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας. 'Ητο ὁ κυριώτερος πολέμιος τῆς αἵρεσεως τοῦ Ἀρείου καὶ ὑποστηρικτὴς τῆς ὁρθῆς πίστεως. Δι' αὐτὸν καὶ ὠνομάσθη «στῦλος τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ Μέγας».

β) 'Ο Μέγας Βασίλειος. 'Ο Βασίλειος ἐγεννήθη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας. ἐσπούδασεν εἰς τὴν πατρίδα του, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τὰς φιλοσοφικὰς σχολὰς τῶν Ἀθηνῶν.

"Ολην τὴν ζωὴν του καὶ αὐτὴν τὴν περιουσίαν του, τὰ διέθεσε διὰ τὴν ἔξυπηρέτησιν τῆς Θρησκείας. 'Ως Ἱερεὺς εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ κάτοπιν ὡς ἐπίσκοπος Καισαρείας εἰργάσθη μὲν ζῆλον διὰ τὴν στερέωσιν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ δὲν ἐφοβεῖτο οὔτε καὶ τούς αὐτοκράτορας.

Τὴν περιουσίαν του καὶ τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐπισκοπῆς του τὰ διέθετε διὰ τοὺς πτωχούς. Μὲ αὐτὰ εἶχεν ἴδρυσει καὶ συνετήρει τὴν «Βασιλειάδα», τὸ μέγα φιλανθρωπικὸν ἴδρυμα εἰς τὴν Καισάρειαν. "Εγραψε τέλος πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία καὶ συνέταξε τὴν Θείαν Λειτουργίαν, ἡ δόποια τελεῖται δέκα φοράς τὸ ἔτος.

γ) 'Ο Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. 'Ο Γρηγόριος κατήγετο ἀπὸ τὴν Ναζιανζὸν τῆς Καισαρείας καὶ δι' αὐτὸν λέγεται καὶ Ναζιανζηνός. ἐσπούδασε καὶ αὐτὸς εἰς τὰς Ἀθήνας μαζὶ μὲ τὸν Μ. Βασίλειον, μὲ τὸν δοποῖον συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας.

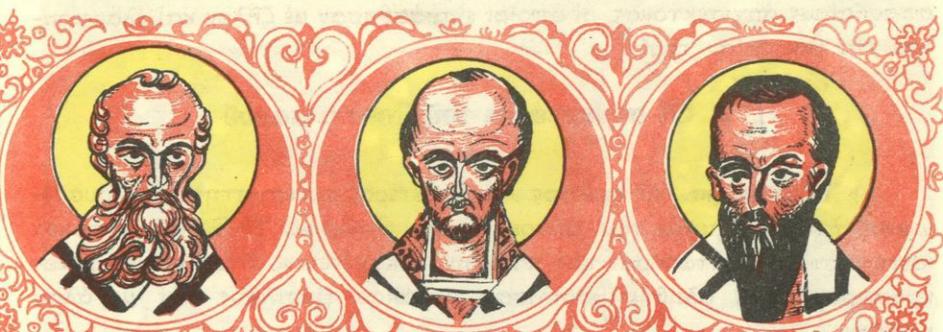
'Αργότερον, ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, ἔγινε Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡγωνίσθη διὰ τὴν στερέωσιν τῆς Ὁρθοδοξίας, καταπολεμήσας μὲ τὸ κήρυγμά του τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου καὶ ἀργότερον τοῦ Μακεδονίου. "Εγραψε πολλὰ βιβλία, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ τοὺς περιφήμους λόγους του περὶ τῆς Θεότητος τοῦ λόγου δηλ. τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔξ οὖν ὠνομάσθη καὶ Θεολόγος.

δ) 'Ο Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. 'Ο Ἰωάννης ἐγεννήθη καὶ ἐσπούδασεν εἰς Ἀντιόχειαν. 'Ως Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡγωνίσθη μὲ θάρρος διὰ τὴν κοταπολέμησιν τῆς διαφθορᾶς καὶ ἀνηθικότητος

τῶν ἀνθρώπων, χωρὶς νὰ φοβηθῇ, οὔτε τὴν ἔξορίαν, οὔτε καὶ τὸν θάνατον ἀκόμη. Εἶχε μεγάλην ρητορικὴν ἵκανότητα καὶ δι' αὐτὸῦ ὀνομάσθη Χρυσόστομος. 'Ο Χρυσόστομος ἔγραψεν ἐπίσης πολλὰ βιβλία, συνέταξε δὲ καὶ Θείαν Λειτουργίαν.

Οἱ Πατέρες αὐτοὶ τῆς Ἑκκλησίας μὲ τὴν ὑποστήριξίν των πρὸς τὴν Θρησκείαν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν, προσέφερον μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὸν Ἑλληνοχριστιανικὸν πολιτισμὸν καὶ συνετέλεσαν, ὅχι μόνον εἰς τὴν στερέωσιν τῆς ὥρης πίστεως καὶ τῆς Θρησκείας γενικώτερον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πλήρη ἔξελληνισμὸν τοῦ Κράτους.

'Ασκήσεις. Ποία ἡσαν τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ Ἀνατολικοῦ κράτους; Ἀπὸ πότε χρονολογεῖται ἡ ἐπικράτησις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὰς Ἀνατολικὰς χώρας; Πότε ίδρυθη τὸ Πανδιδακτήριον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν; Ποία αὐτοκράτειρα εἰσήγαγε τὴν Ἑλληνικὴν γλώσσαν εἰς τὰ ἄνάκτορα;

'Ο Μέγας Βασίλειος

Γρηγόριος ὁ Θεολόγος

'Ιωάννης ὁ Χρυσόστομος

Ο ΙΟΥΣΤΙΠΙΑΠΟΣ (527-565)

1. Αἱ Ἰκανότητες τοῦ Ἰουστινιανοῦ

‘Ο Ἰουστινιανὸς διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας τὸν θεῖον του Ἰουστίνον, δόποιος, ἐπειδὴ τὸν προώριζε διὰ διάδοχόν του, ἐφρόντισε νὰ τοῦ δώσῃ καὶ τὴν κατάλληλον μόρφωσιν.

‘Ο Ἰουστινιανὸς ἦτο μετρίου ἀναστήματος μὲ κανονικὰ χαρακτηριστικά. Ἡτο δραστήριος καὶ ἀκούραστος εἰς τὰς ἐνεργείας του. Ἐτρωγέ καὶ ἔκοιμάτο δλίγον, εἰργάζετο δὲ πολύ. Πολλὰς φοράς ἔκοιμάτο μίαν μόνον ὥραν. Τὸ ὄνειρόν του ἦτο νὰ κάμῃ ἔργα σπουδαῖα, διὰ ν' ἀφήσῃ τὸ ὄνομά του ἀθάνατον εἰς τὴν ἱστορίαν.

Τὸ μεγαλύτερον προτέρημά του, ποὺ τὸν ἐβοήθησε νὰ κάμῃ μεγάλα ἔργα, ἦτο ὅτι εἶχε τὴν Ἰκανότητα νὰ ἐκλέγῃ τὸν κατάλληλον ἀνθρωπὸν διὰ τὴν κατάλληλον θέσιν. Χάρις εἰς τὴν Ἰκανότητά του αὐτὴν εύρηκεν Ἰκανοὺς συνεργάτας: μεγάλους στρατηγούς, σοφούς νομομοθεῖς, σπουδαίους ἀρχιτέκτονας, οἵ δόποιοι εἰργάσθησαν μὲ ζῆλον καὶ ἐλάμπρυναν τὴν βασιλείαν του.

2. Οἱ συνεργάται τοῦ Ἰουστινιανοῦ

α) Ἡ Θεοδώρα. ‘Ο πρῶτος καὶ καλύτερος συνεργάτης τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἦτο ἡ σύζυγός του, αὐτοκράτειρα Θεοδώρα. Ἡ Θεοδώρα ἀν καὶ κατήγετο ἀπὸ κατωτέρων καὶ πτωχὴν οἰκογένειαν, ὅταν ἔγινεν αὐτοκράτειρα, ἐφάνη ἀληθῆς βασίλισσα μεγάλου βασιλέως καὶ μεγάλου κράτους.

‘Εκτὸς ἀπὸ τὴν ὡραιότητά της εἶχε μεγάλην θέλησιν καὶ ἔξαιρετικὴν κρίσιν. Μὲ τὸ θάρρος της ἔσωσε τὸν θρόνον κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Νίκα.

β) Βελισάριος - Ναρσῆς. ‘Ησαν δύο Ἰκανώτατοι, πιστοὶ καὶ ἀφωτιωμένοι στρατηγοί του, οἵ δόποιοι ὡργάνωσαν τὸν στρατὸν μὲ τάξιν καὶ πειθαρχίαν καὶ ἐνίκησαν δλους τοὺς ἔχθροὺς τῆς αὐτοκρατορίας.

γ) Τριβωνιανός. Ἡτο ἀνθρωπος μὲ σοφίαν καὶ δι μεγαλύτερος νόμο-
μαθής τῆς ἐποχῆς του. Ο Ἰουστινιανὸς τὸν ἔχρησιμοποίησε διὰ τὴν τα-
κτοποίησιν τῶν νόμών του κράτους, ἢν καὶ ἡτο ἑθνικός.

δ) Ἀνθέμιος-Ισίδωρος. Ἡσαν οἱ δύο μεγαλοφυεῖς Ἐλληνες μηχανι-
κοὶ-ἀρχιτέκτονες ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, οἱ ὅποιοι τὸν ἔβοήθησαν εἰς
τὴν ἀνέγερσιν τῶν μεγάλων κτιρίων καὶ τῆς Ἀγίας Σοφίας.[†]

3. [†]Η στάσις τοῦ Νίκα (532 μ. Χ.)

Κατὰ τὸ ἔτος 532 ἔγινε φοβερὰ στάσις τοῦ λαοῦ ἐναντίον τοῦ
Ἰουστινιανοῦ. Τότε τὸν θρόνον τὸν ἔσωσε τὸ θάρρος τῆς Θεοδώρας. Ἡ
στάσις αὐτὴ ὠνομάσθη στάσις τοῦ Νίκα, διότι οἱ ἐπαναστάται εἶχον ὡς
σύνθημα τὴν λέξιν «νίκα».

Πῶς ἔγινε ἡ στάσις. Εἰς τὸν ἵπποδρομὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως
ἔγινοντο τακτικῶς ἀγῶνες ἀρματοδρομίας, ὅπως καὶ εἰς τὴν Ρώμην.

Πολλαὶ ὡρ γανωμέναι διμάδεις ἐλάμβανον μέρος εἰς τοὺς ἀγῶνας. Αἱ διμάδεις αὐταὶ ἔξεχώριζον ἀπὸ τὸ χρῶμα τῶν ἐνδυμάτων, πού εἶχον οἱ ἀρματηλάται. Δύο ἦσαν αἱ σπουδαιότεραι διμάδεις. Οἱ Πράσινοι καὶ οἱ Βένετοι (κυανοί).

Μὲ πολὺ μεγάλον φανατισμὸν ἐγίνοντο οἱ ἀγῶνες κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν καὶ πολλὰ ἐπεισόδια ἐλάμβανον χώραν. Πολλάκις αἱ διμάδεις μετεβάλλοντο εἰς φανατικὰ πολιτικὰ κόμματα καὶ ἐδημιούργουν ταραχάς. Μίαν ἡμέραν τοῦ 532 εἶχε μεταβῆναι εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια μὲ τοὺς ὑπουργούς καὶ τὴν ἀκολουθίαν των, ὅπως ἦτο συνήθεια. Ἐνῷ ἐγίνοντο οἱ ἀγῶνες, οἱ Πράσινοι μὲ φωνὰς ἔζήτησαν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἀντικαταστήσῃ μερικούς ὑπουργούς του. 'Ο 'Ιουστινιανός, δχι μόνον ἡρνήθη νὰ τὸ κάμη, ἀλλὰ καὶ διέταξε νὰ τιμωρηθοῦν αύστηρότατα οἱ πρωταίτοι, ὅπως καὶ ἔγινεν. Οἱ Πράσινοι καὶ οἱ Βένετοι τότε ἔξηγριωμένοι ἔξεχύθησαν εἰς τὴν πόλιν, καίοντες καὶ λεηλατοῦντες δ, τι εὕρισκον ἐμπρός των, καὶ ἔζήτησαν νὰ φύγῃ ἀμέσως ὁ αὐτοκράτωρ.

'Ο 'Ιουστινιανὸς ἐκάλεσεν ὅλους τοὺς συνεργάτας του εἰς συμβούλιον, διὰ νὰ ἀποφασίσουν τί πρέπει νὰ γίνη. "Ολοι συνεβούλευσαν τὸν αὐτοκράτορα νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τότε ἐφάνη ἡ ἴσχυρὰ θέλησις τῆς Θεοδώρας, ἡ ὁποία ἐδήλωσεν, ὅτι αὐτὴ δὲν εἶναι διατεθειμένη νὰ φύγῃ, παρὰ θὰ μείνῃ νὰ ἀποθάνῃ ὡς βασίλισσα.

'Η τόλμη τῆς Θεοδώρας ἔδωσεν εἰς ὅλους θάρρος. 'Ο 'Ιουστινιανὸς τότε διέταξε τὸν Βελισάριον νὰ διασκορπίσῃ τοὺς στασιαστάς. Πράγματι δὲ Βελισάριος μὲ τὴν φρουρὰν τοῦ παλατίου, ὥρμησεν εἰς τὸν ιππόδρομον καὶ τοὺς κατενίκησε. Κατὰ τὴν σύγκρουσιν πολλαὶ χιλιάδες ἐφονεύθησαν. 'Η ἐπανάστασις κατεπνίγη καὶ δὲν θρόνος τοῦ 'Ιουστινιανοῦ ἐστερεώθη.

4. Τὰ ἔργα τοῦ 'Ιουστινιανοῦ

'Ο 'Ιουστινιανὸς μὲ τοὺς συνεργάτας του ἐπετέλεσε μεγάλα ἔργα. Τὰ ἔργα του χωρίζονται εἰς δύο κατηγορίας: α) Τὰ πολεμικὰ καὶ β) Τὰ εἰρηνικά.

α) Τὰ πολεμικὰ ἔργα τοῦ 'Ιουστινιανοῦ

'Ο 'Ιουστινιανὸς εἶχε μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν αὐτοκρατορίαν εἰς τὰ παλαιά της σύνορα.

Διὸ νὰ ἐπιτύχῃ διμως αὐτὸν ἐπρεπε νὰ πολεμήσῃ ὅλους τοὺς βαρ-

βάρους λαούς, οἱ δποῖοι εἰχον κατακτήσει τὰς χώρας τοῦ Δυτικοῦ κράτους, καὶ νὰ τοὺς ἐκδιώξῃ ἀπὸ αὐτό. Τὸ ἔργον αὐτὸ τὸ ἀνέθεσεν εἰς τοὺς δύο γενναίους στρατηγούς του, τὸν Βελισάριον καὶ τὸν Ναρσῆν, οἱ δποῖοι εἰχον δργανώσει ἀξιόμαχον στρατόν.

1) Πρῶτος περσικὸς πόλεμος. Οἱ Πέρσαι εἰσέβαλον εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας, τὰς δποίας ἐλεηλάτησαν. 'Ο Ίουστινιανὸς ἔστειλεν ἐναντίον των τὸν στρατηγόν του Βελισάριον, ὁ δποῖος τοὺς ἐνίκησεν εἰς πολλὰς μάχας. 'Ο ύπερηφανος βασιλεὺς τῶν Περσῶν Χοσρόης ἡναγκάσθη νὰ ὑπογράψῃ εἰρήνην, τὸ 532.

2) Διάλυσις τοῦ κράτους τῶν Βανδάλων. Οἱ Βάνδαλοι εἰχον ἴδρυσει εἰς τὴν Βόρειον Ἀφρικήν ἰσχυρὸν καὶ πολεμικὸν κράτος μὲ στόλον, ὁ δποῖος κατέστρεψε τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια τῆς Μεσογείου Θαλάσσης.

'Ο Ίουστινιανὸς ἀπεφάσισε νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸν φοβερὸν αὐτὸν ἔχθρον. Τὸ 533 ἔστειλεν ἐναντίον των τὸν Βελισάριον μὲ μεγάλας στρατιωτικὰς καὶ ναυτικὰς δυνάμεις.

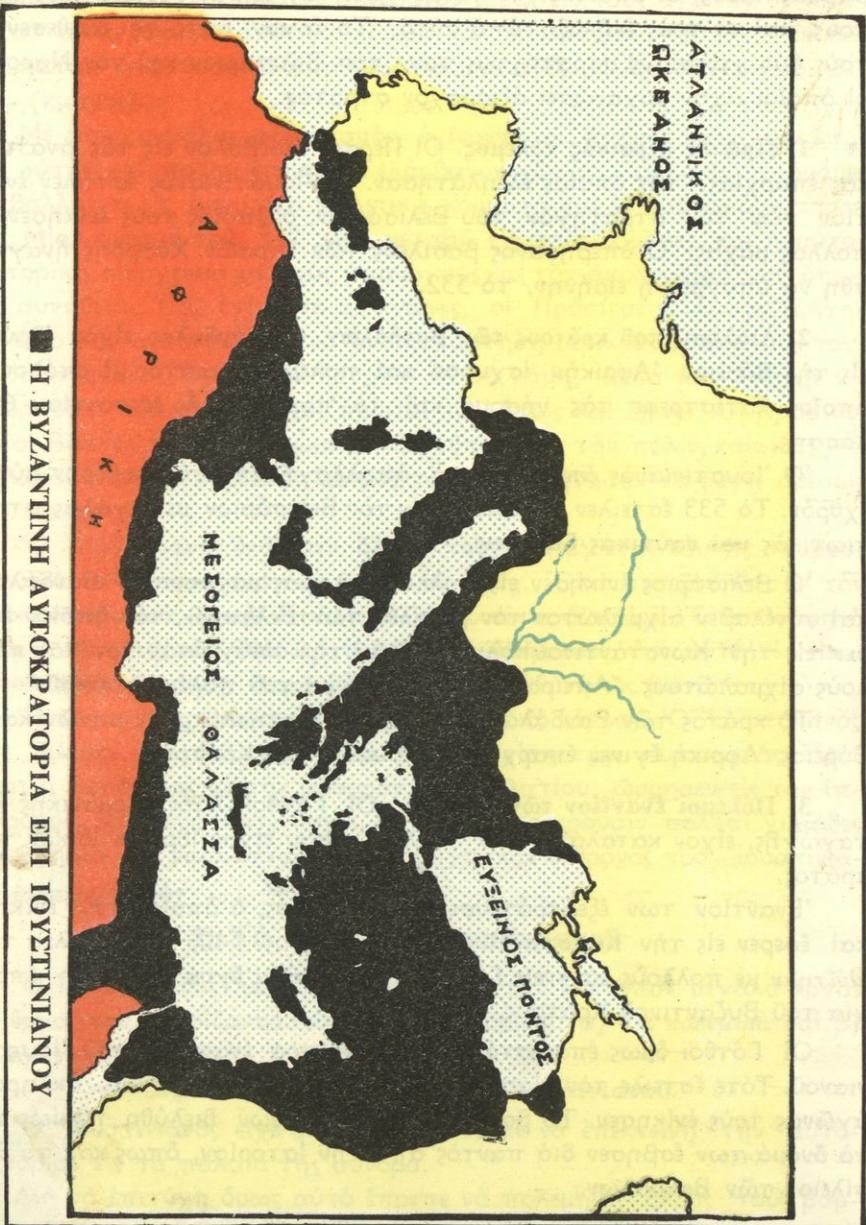
'Ο Βελισάριος ἐνίκησεν εἰς πολλὰς σκληρὰς μάχας τοὺς Βανδάλους καὶ συνέλαβεν αἰχμάλωτον τὸν βασιλέα των Γελίμερον, τὸν δποῖον ἔφερεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μαζὶ μὲ τὴν οἰκογένειάν του καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους. "Απειρα ἤσαν τὰ λάφυρα τοῦ πολέμου αὐτοῦ.

Τὸ κράτος τῶν Βανδάλων διελύθη εἰς διάστημα τριῶν μηνῶν καὶ ἡ Βόρειος Ἀφρική ἔγινεν ἐπαρχία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους.

3) Πόλεμοι ἐναντίον τῶν Γότθων. Οἱ Γότθοι, λαὸς γερμανικῆς καταγωγῆς, εἰχον καταλάβει τὴν Ἰταλίαν, ὅπου εἰχον ἴδρυσει ἴδικόν των κράτος.

'Ἐναντίον τῶν ἔξεστράτευσεν ὁ Βελισάριος, ὁ δποῖος τοὺς ἐνίκησε καὶ ἔφερεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸ ἔτος 540, τὸν βασιλέα των Οὐέτιγων μὲ πολλοὺς εὐγενεῖς Γότθους. 'Η Ἰταλία ἔγινε καὶ αὐτὴ ἐπαρχία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους.

Οἱ Γότθοι ὅμως ἐπανεστάτησαν ἀργότερα ἐναντίον τοῦ Ίουστινιανοῦ. Τότε ἔστειλε τὸν Ναρσῆν, ὁ δποῖος μετὰ πολλοὺς καὶ σκληροὺς ἄγωνας τοὺς ἐνίκησεν. Τὸ βασίλειον τῶν Γότθων διελύθη τελείως καὶ τὸ ὄνομά των ἔσβησεν διὰ παντὸς ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, ὅπως καὶ τὸ βασίλειον τῶν Βανδάλων.

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΕΠΙ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ

4) Κατάληψις τῆς Νοτίου Ἰσπανίας. "Επειτα ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν δὲ Ιουστινιανὸς κατέλαβε καὶ τὴν Νότιον Ἰσπανίαν.

5) Δεύτερος πόλεμος κατὰ τῶν Περσῶν (540—562). "Οταν ὁ Βυζαντινὸς στρατὸς ἤγωνιζετο εἰς τὴν Δύσιν ἐναντίον τῶν Γότθων, οἱ Πέρσαι ἥρχισαν καὶ πάλιν ἐπιδρομὰς εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας τοῦ κράτους.

'Ο στρατηγὸς Βελισάριος μετέβη πάλιν ἐναντίον των καὶ μετὰ πολυετεῖς σκληρούς ἀγῶνας, τοὺς ἡνάγκασε νὰ κλείσουν εἰρήνην τὸ 562.

Τοιουτοτρόπως ἔλειψεν δὲ κίνδυνος καὶ ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν.

6) Ἡ ἕκτασις τῆς αὐτοκρατορίας. Τὸ δευτέρον τοῦ Ιουστινιανοῦ ἐπραγματοποιήθη. Τὸ κράτος του ἔχετείνετο ἀπὸ τὸν ποταμὸν Εὐφράτην καὶ τὴν Κασπίαν θάλασσαν πρὸς Ἀνατολὰς μέχρι τῆς Ἰσπανίας πρὸς Δυσμάς. Καὶ ἀπὸ τὰς Ἀλπεις καὶ τὸν Δούναβιν πρὸς Βορρᾶν μέχρι τῆς Βορείου Αφρικῆς πρὸς Νότον. Ἡ Μεσόγειος Θάλασσα ἦτο ἐλληνική.

7) Οἱ νέοι ἔχθροι : Σλάβοι καὶ Ἀβαροί. "Οταν οἱ στρατοὶ τοῦ Ιουστινιανοῦ ἔθριαμβευον εἰς τὴν Ἀφρικήν, Ἰταλίαν καὶ Ἀσίαν, νέοι ἔχθροι ἐνεφανίσθησαν εἰς τὰ βόρεια τοῦ κράτους, οἱ Σλάβοι καὶ οἱ Ἀβαροί.

Αὐτοὶ ἔκαμνον ἐπιδρομὰς καὶ λεηλασίας εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου. Ἐπετέθησαν μάλιστα καὶ ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ὅποιαν ἔσωσεν δὲ γέρων Βελισάριος.

8) Τὰ δχυρωματικὰ ἔργα. Διὰ νὰ ἔξασφαλίσῃ τὸ κράτος ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων δὲ Ιουστινιανός, ἔκτισε φρούρια εἰς ὅλας τὰς παραμεθορίους περιοχάς. Κατεσκεύασε δρόμους καὶ γεφύρας διὰ νὰ μεταφέρεται ταχέως δὲ στρατός. "Ηνοιξε φρέατα καὶ ἔκαμεν δεξαμενὰς διὰ τὴν Ὂδρευσιν. Ἐκτισεν ἀποθήκας διὰ τρόφιμα καὶ λοιπὰ εἰδη τοῦ στρατοῦ.

β) Τὰ εἰρηνικὰ ἔργα τοῦ Ιουστινιανοῦ

Τὴν ἐποχήν, ποὺ οἱ δύο στρατηγοὶ του ἔκαμνον τοὺς νικηφόρους πολέμους, δὲ Ιουστινιανὸς ἥσχολείτο μὲ τὴν ἐκτέλεσιν μεγάλων ἔργων πολιτισμοῦ καὶ προόδου. Ἡ μεγάλη του ἐπιθυμία ἦτο νὰ ζοῦν οἱ λαοὶ τῆς αὐτοκρατορίας του ἥσυχοι καὶ εὔτυχεῖς, ὅπως ἤξιζεν εἰς ἓνα πολιτισμένον κράτος.

Τὰ κυριώτερα ἔργα ἦσαν :

'Ο ναός τῆς Ἀγίας Σοφίας

1) Η νομοθεσία. "Οταν ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ Ἰουστινιανὸς εύρηκε μεγάλην ἀκαταστασίαν εἰς τοὺς νόμους. Ἡσαν τόσοι οἱ νόμοι καὶ τὸ διατάγματα τῶν πρώην αὐτοκρατόρων, ὡστε καὶ αὐτοὶ οἱ νομικοὶ καὶ οἱ δικαστικοὶ εἶχον πάθει σύγχυσιν.

Δι' αὐτὸ δὲ Ἰουστινιανὸς ἔκαμεν ἐπιτροπὴν ἀπὸ νομομαθεῖς ὑπὸ τῆς ἐποπτείαν τοῦ σοφοῦ διδασκάλου Τριβωνιανοῦ. Ο Τριβωνιανὸς μὲν τοὺς ἄλλους σπουδαίους νομομαθεῖς εἰργάσθησαν ἐπὶ ἔξι ἔτη διὰ τὸ σκοπὸν αὐτόν.

Οἱ νόμοι ἐτακτοποιήθησαν εἰς βιβλία καὶ ἀπετέλεσαν τὸ Ρωμαϊκὸ δίκαιον. Τόσον σπουδαῖον εἶναι τὸ ἔργον τοῦτο, ὡστε καὶ σήμερον ἀκόμη διδάσκεται εἰς τὰ Πανεπιστήμια ὅλου τοῦ κόσμου καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς βάσις τῆς νομοθεσίας τῶν διαφόρων κρατῶν.

2) Ο ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Νίκαιαν ἐκάτη ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὁ Ἰουστινιανὸς ἀπεφάσισε νὰ τὸν ξανακτίσῃ μεγαλύτερον καὶ ὥραιότερον.

Τὸ ἔργον αὐτὸ τὸ ἀνέθεσεν εἰς τοὺς δύο λαμπροὺς ἀρχιτέκτονας τὸν Ἀνθέμιον καὶ τὸν Ἰσίδωρον.

Ἐπὶ ἔξι σχεδὸν ἔτη εἰργάσθησαν ἑκατοντάδες μηχανικοὶ καὶ χιλιάδες τεχνίται καὶ ἐργάται. Οἱ ἴδιοι δὲ αὐτοκράτωρ παρηκολούθει καὶ ἔδιδε συμβουλάς. Μεγάλα δὲ χρηματικὰ ποσά ἔξωδεύθησαν διὰ νὰ τελειώσῃ. Μετεφέρθησαν κατάλληλα ὄλικὰ ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς αὐτοκρατορίας. Πολύχρωμα μάρμαρα, πολύτιμοι λίθοι καὶ μέταλλα ἔχρησιμοποιήθησαν διὰ τὸν στολισμὸν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Διὰ πρώτην φορὰν ἐφηρόμόζετο τοιοῦτον σχέδιον, ἵνα δὲ «Βυζαντινὸς ρυθμὸς» καὶ διὰ πρώτην φορὰν οἱ ἄνθρωποι ἔβλεπον τόσον πλούτον εἰς μωσαϊκά, ψηφιδωτά, πολυελαίους, μανουάλια, ἄμφια καὶ ἄλλα Ἱερὰ σκεύη.

ΟΤΑΝ κατὰ τὸ ἔτος 537 ἔγιναν τὰ ἔγκαίνια τοῦ ναοῦ, ὁ Ἰουστινιανός, μόλις εἰσῆλθε καὶ εἶδε τὴν ὡραιότητα καὶ τὸ μεγαλεῖον του, ἐφώναξεν ἔνθουσιασμένος: «Νενίκηκά σε Σολομών», δηληδή: «Σὲ ἐνίκησα Σολομών».

Τόσην ἐντύπωσιν ἔκαμνεν ἡ λαμπρότης τῆς Ἀγίας Σοφίας εἰς κάθε ἐπισκέπτην, ὥστε, ὅταν εἰσήρχετο εἰς αὐτήν, ἐλησμόνει τὸν ἐπίγειον κόσμον καὶ ἡ ψυχὴ του, δὲ νοῦς του, ύψωνοντο εἰς τὸν οὐρανόν.

Σήμερον δὲ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας είναι Βυζαντινὸν μόυσεῖον.

3) **Ἡ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ.** Οἱ Ἰουστινιανὸς ὑπερεστήριξε τὴν Ὁρθοδοξίαν. Κατεδίωξε τοὺς Ἐθνικούς καὶ ἐκλεισε τὰς φιλοσοφικὰς σχολὰς τῶν Ἀθηνῶν.

Ἀκόμη ἔξαπέστειλεν Ἱεραποστόλους εἰς τοὺς βαρβάρους λαοὺς τῆς Ἀσίας, εἰς τὰς ἑρήμους τῆς Ἀφρικῆς καὶ τὴν Ἀβησσουνίαν, διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Μὲ τὸν Χριστιανισμὸν διεδόθη καὶ δὲ Ἐλληνικὸς πολιτισμὸς εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Παραλλήλως ἔκτισεν πολλοὺς ναοὺς καὶ μοναστήρια εἰς διαφόρους ἐπαρχίας τοῦ Κράτους, διὰ νὰ διευκολύνεται ἡ λατρεία τῶν Χριστιανῶν.

4) **Τὰ ἀγαθοεργά ίδρυματα.** Οἱ Ἰουστινιανὸς ἐνδιεφέρθη μὲν ζῆλον διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν. Μὲ τὴν φροντίδα του ἐκτίσθησαν πολλὰ νοσοκομεῖα, γηροκομεῖα, πτωχοκομεῖα, ξενῶνες καὶ παντὸς εἶδους φιλανθρωπικὰ ίδρυματα.

5) **Ἡ καλλιέργεια τῆς μετάξης, τὸ ἐμπόριον, ἡ βιομηχανία καὶ ἡ γεωργία.** Μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἡ μεταξα ἐκαλλιεργεῖτο μόνον εἰς τὴν Κίναν. Οἱ Κινέζοι, διὰ νὰ ἔχουν τὸ μονοπώλιόν της, ἀπηγόρευον τὴν ἔξαγωγὴν τοῦ μεταξοσπόρου. Τὰ μεταξωτὰ ὑφάσματα με-

τεφέροντο μόνον ἀπὸ τὴν Κίναν, ἡ δὲ μεταφορά των ἐγίνετο κυρίως διὰ τῆς Περσίας. Εύνόητον ἐπομένως εἶναι, ὅτι ἐν καιρῷ πολέμου ἔπρεπε νὰ σταματήσῃ αὕτη πρὸς μεγίστην ζημίαν τῶν Βυζαντινῶν. Ἐπὶ πλέον ἐστοίχιζον καὶ πολὺ ἀκριβά, διότι οἱ Κινέζοι τὰ ἐπώλουν εἰς ὑψηλὰς

ριμάς, ἀφ' ἔτερου δὲ ἐστοίχιζεν πολὺ καὶ ἡ μεταφορά των. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰουστινιανὸς ἐστειλεν εἰς τὴν Κίναν δύο μοναχούς. Αὐτοὶ ἔμειναν ἀρκετὸν καιρὸν ἐκεῖ καὶ, ἀφοῦ ἐμαθον καλὰ τὸν τρόπον τῆς καλλιεργείας τῆς μετάξης, ἐγέμισαν τὰ καλαμένια μπαστούνια των μὲν μεταξόσπορον καὶ, χωρὶς νὰ τοὺς ἀντιληφθῇ κανείς, τὸν μετέφερον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἄπὸ τότε ἡ καλλιεργεία τῆς μετάξης διεδόθη εἰς διάφορους τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ τὸν κόσμον.

Ο Ἰουστινιανὸς ἐφρόντισε γενικώτερον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ κατέστησε τὸ Βυζάντιον ἐμπορικὸν κέντρον. Οἱ ἐμποροὶ τῆς Δύσεως καὶ ἄλλων χωρῶν ἤρχοντο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπρομηθεύοντο τὴν μέταξαν, τὰ ἀρώματα, τοὺς πολυτίμους λίθους, τὰ μαργαριτάρια καὶ ἄλλα προϊόντα. Ο Ἰουστινιανὸς ἐφρόντισε καὶ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας ἥτοι: τῆς ὑφαντουργίας, τῆς μεταλλουργίας, τῶν γουναρικῶν καὶ ἄλλων.

Ἄλλὰ καὶ διὰ τὴν γεωργίαν ἐνδιεφέρθη. Τὴν ἐπροστάτευσε μὲ τὴν νομοθεσίαν του. Ἀγνωστα φυτὰ μετεφέρθησαν ἀπὸ ἄλλας χώρας καὶ ἐκαλλιεργήθησαν. Τοιουτρόπως τὰ ἐσοδα τοῦ κράτους ηὔξηθησαν.

Τὸ ἔργον τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἶναι πολὺ σπουδαῖον. Ἀφιέρωσεν ὅλας του τὰς δυνάμεις διὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ κράτους καὶ τὴν ἀσφάλειαν καὶ εὐημερίαν τοῦ λαοῦ. Δι' αὐτὸν ὀνομάσθη «μέγας» καὶ τὸ ὄνομά του ἐμεινεν ἀθάνατον εἰς τὴν ἱστορίαν.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ. 1. Νὰ γράψετε: α) Ὁλα τὰ ἱστορικὰ πρόσωπα τῆς περιόδου τοῦ Ἰουστινιανοῦ μὲ τὸ ἔργον τοῦ καθενός, β) δλα τὰ ἱστορικὰ μέρη, δικου ἐγιναν τὰ διάφορα γεγονότα καὶ γ) δλας τὰς σπουδαίας χρονολογίας.

2. Ποιὰ τὰ θρησκευτικὰ ἔργα τοῦ Ἰουστινιανοῦ;
3. α) Νὰ ιχνογραφήσετε τὸν χάρτην τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ. β) Νὰ σημειώσετε τὰς χώρας, ποὺ ἀπῆλευθερώθησαν ἀπὸ τοὺς βαρβάρους μὲ τὴν χρονολογίαν, καὶ τὸν στρατηγὸν ποὺ ἐπολέμησεν.

4. α) Νὰ ιχνογραφήσετε τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας. β) Τί σᾶς ἔκαμεν ἐντύπωσιν ἀπὸ τὸν Ἰουστινιανὸν καὶ διατί;

Ἐκθεσίς: «Τὸ θάρρος σώζει» ή «Ἡ φιλανθρωπία εἶναι ἀρετή».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ (610-641 μ. Χ.).

1. Η κατάστασις τῆς αὐτοκρατορίας

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀνέβησαν εἰς τὸν θρόνον διάφοροι αὐτοκράτορες, οἱ ὅποιοι ἡγωνίσθησαν ἐναντίον τῶν ἔχθρῶν τῆς αὐτοκρατορίας. Αἱ καταστροφαὶ, αἱ ὅποιαι ἐπροξενήθησαν εἰς τὸ Κράτος ἥσαν πολὺ μεγάλαι καὶ πολλαὶ ἐπαρχίαι εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ ἔχθρῶν. Ὁ κίνδυνος ἦτο μεγάλος.

Εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ηὔρε τὴν αὐτοκρατορίαν ὁ Ἡράκλειος ὅταν ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον. Ἐπὶ πλέον χρήματα εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον δὲν ὑπῆρχον. Ὁ στρατὸς εύρισκετο ὑπὸ διάλυσιν. Ἐπικίνδυνοι ἔχθροι τὴν ἡπείλουν ἀπὸ παντοῦ, καὶ ἴδιως οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Ἀβαροί. Αἱ ἐλπίδες ὄλων ἐστηρίζοντο εἰς τὸν Ἡράκλειον, ὁ ὅποιος ἦτο ὅχι μόνον ρωμαλέος εἰς τὸ σῶμα, ἀλλὰ εἶχε καὶ ἰσχυρὰν θέλησιν, δραστηριότητα, στρατηγικὰς ἵκανότητας καί, τὸ κυριώτερον, βαθεῖαν πίστιν εἰς τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν. Μὲ θάρρος ὁ Ἡράκλειος ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του καὶ ἐπεδόθη εἰς τὸ ἔργον του.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Πέρσαι μὲ τὸν νέον βασιλέα Χοσρόην εἶχον κατακτήσει τὰς ἐπαρχίας τοῦ κράτους Συρίαν καὶ Παλαιστίνην. Κατέλαβον τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐπῆραν ὡς λάφυρον τὸν Τίμιον Σταυρὸν καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους, μεταξὺ τῶν ὅποιων καὶ τὸν Πατριάρχην Ζαχαρίαν. Ἐπρο-

'Ο 'Ηράκλεος

χώρησαν καὶ κατέλαβον τὴν Αἴγυπτον, τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Χαλκηδόνα, ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τότε ὁ Πατριάρχης Σέργιος παρεχώρησεν εἰς τὸν Ἡράκλειον ὅλα τὰ χρυσαφικὰ καὶ τιμαλφῆ τῶν ναῶν καὶ μοναστηρίων, διὰ νὰ τὰ κάμη χρήματα καὶ νὰ ὀργανώσῃ τὸν στρατόν του.

Πράγματι ὁ Ἡράκλειος ἐπεδόθη μὲν μεγάλην δραστηριότητα εἰς τὴν διοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ. Ἐφερόντισε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν θάρρος, νὰ τοῦ ἀναπτύξῃ τὸ ἡθικόν. Ἐξήγησεν δὲ ὁ πόλεμος, τὸν δόποιον θὰ ἔκαμνον ἢ τοῦ πόλεμος ἱερός. Πόλεμος διὰ τὴν θρησκείαν των, διὰ τὴν πίστιν των, διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ συμβόλου τῆς Χριστιανωσύνης, τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ἡτο ἀπερίγραπτος ὁ ἐνθουσιασμός, ποὺ κατέλαβε τὸν στρατόν του.

"Οταν πλέον ὅλα ἦσαν ἔτοιμα, ὁ Ἡράκλειος ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ ἐναντίον τῶν ἔχθρῶν, ποὺ ἤπειλουν τὴν αὐτοκρατορίαν

Πόλεμοι τοῦ Ἡρακλείου ἐναντίον τῶν Περσῶν

Πρὶν ἐπιτεθῆ ἐναντίον τῶν Περσῶν ὁ Ἡράκλειος, ἔφρόντισε καὶ ἐπέτυχε νὰ ὑπογράψῃ εἰρήνην μὲ τοὺς Ἀβάρους, διὰ νὰ είναι ἡσυχος ἀπὸ αὐτούς.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Πέρσαι εἶχον μεγάλας δυνάμεις εἰς τὴν Χαλκηδόνα, ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτοπροσώπως, νὰ εἰσβάλῃ εἰς αὐτὴν τὴν Περσίαν, ὥστε νὰ τοὺς ἔξαναγκάσῃ νὰ φύγουν μόνοι τῶν ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας τοῦ κράτους, ποὺ εἶχον κατακτήσει.

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 622, ἀφοῦ ἐψάλη δοξολογία εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὁ Ἡράκλειος ἀνεχώρησε διὰ τῶν πλοίων, ἀφῆσας ἐπιτρόπους τοῦ θρόνου καὶ τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ του τὸν Πατριάρχην Σέργιον καὶ τὸν Πρωθυπουργόν του *Bῶνον*.

Δὲν ἐφόρει τὴν αὐτοκρατορικὴν στολὴν καὶ τὰ ἐρυθρὰ πέδιλα. Ὅτοντυμένος μὲ μαύρην ἐνδυμασίαν καὶ μαύρα ὑποδήματα μαχητοῦ, σημεῖον τοῦ κινδύνου ποὺ διέτρεχεν ἡ αὐτοκρατορία.

“Ολος δὲ λαὸς τὸν προέπεμψε μὲ τὴν εὔχὴν νὰ ἐπιστρέψῃ νικητής.

‘Ο Ἡράκλειος ἀπεβιβάσθη εἰς τὰς Πύλας τῆς Βιθυνίας, ἐνίκησεν εἰς πολλὰς μάχας τοὺς Πέρσας καὶ ἤλευθέρωσε τὴν Μ. Ἀσίαν.

Ἐπὶ τρία ἔτη διέτρεχε τὴν Ἀρμενίαν, τὰς χώρας τοῦ Εύφρατου, τὴν Συρίαν καὶ ἐνίκα παντοῦ τοὺς Πέρσας, ἐλευθερώνων χριστιανικὰς ἐπαρχίας καὶ Χριστιανούς αἰχμαλώτους. +

3. Ἡ πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως (626)

Ἐνῷ δὲ Ἡράκλειος ἐνίκα παντοῦ τοὺς Πέρσας, ὁ Χοσρόης συνενυόηθη μὲ τὸν Χαγᾶνον, τὸν ἀρχηγὸν τῶν Ἀβάρων, νὰ ἐπιτεθοῦν μαζὶ ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διότι ἡτο μοναδικὴ εὔκαιρία νὰ τὴν καταλάβουν.

Πράγματι οἱ Ἀβαροὶ παρέβησαν τὴν συμφωνίαν καὶ μὲ 80 χιλιάδας στρατὸν καὶ ἀρκετὰ πλοῖα ἐπολιόρκησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐνῷ οἱ Πέρσαι τοὺς ἐβοήθουν ἀπὸ τὴν Χαλκηδόνα.

Τὸ σχέδιον τοῦ Χοσρόη ἦτο νὰ ἔξαναγκάσῃ τὸν Ἡράκλειον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Δὲν ἐπέτυχεν ὅμως. ‘Ο Ἡράκλειος παρήγγειλεν εἰς τὸν Πατριάρχην Σέργιον καὶ τὸν Πρωθυπουργὸν *Bῶνον* νὰ κρατήσουν ἄμυναν. Αὐτὸς δὲ συνέχισε τοὺς ἀγῶνας του ἐναντίον τῶν Περσῶν.

‘Ο Χαγᾶνος ἐζήτησε τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως καὶ παρήγγειλεν εἰς τοὺς κατοίκους, ὅτι μόνον ἔὰν γίνουν ψάρια νὰ κολυμβήσουν εἰς τὴν θάλασσαν ἢ πουλιὰ νὰ πετάξουν εἰς τὸν οὐρανόν, ἢτο δυνατὸν νὰ σωθοῦν.

Οἱ κάτοικοι ὅμως μὲ περιφρόνησιν ἀπέκρουσαν τὰς προτάσεις του. Λαὸς καὶ στρατὸς ἔδειξαν ἀφάνταστον ἡρωϊσμὸν καὶ ἡγωνίζοντο ἐναντίον τῶν ἔχθρῶν.

Μὲ τοὺς γενναίους ἀρχηγούς, τὸν Πατριάρχην καὶ τὸν Πρωθυπουργόν, ἐπῆγαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου τῶν Βλαχερῶν καὶ, ἀφοῦ προσηυχήθησαν, ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας καὶ ἔτρεξαν εἰς τὰ τείχη.

“Ολαι αἱ ἐπιθέσεις τῶν βαρβάρων ἀπεκρούσθησαν. Οἱ ἔχθροι ἔπαθον μεγάλας καταστροφάς. Τὰ πλοῖα τῶν κατεστράφησαν καὶ ὁ Κεράτιος Κόλπος ἐβάφη μὲ τὸ αἷμα των. Οἱ ύπερήφανοι ἀρχηγοὶ ἡναγκάσθησαν νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ φύγουν ἐντροπιασμένοι.

‘Η Κωνσταντινούπολις ἐσώθη. ‘Ο λαὸς ἀπέδωσε τὴν σωτηρίαν εἰς τὴν ύπερμαχὸν στρατηγόν, τὴν Θεοτόκον. Δι’ αὐτὸ δλοὶ ἐπῆγαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερῶν καὶ ὅρθιοι ὅλην τὴν νύκτα ἐψαλλον ὑμνους εὐχαριστηρίους. ‘Ο ύμνος αὐτὸς ὠνομάσθη ‘Ακάθιστος, διότι κανεὶς δὲν ἐκάθισε τὴν νύκτα ἐκείνην. Τότε ἐψάλη καὶ τὸ τροπάριον :

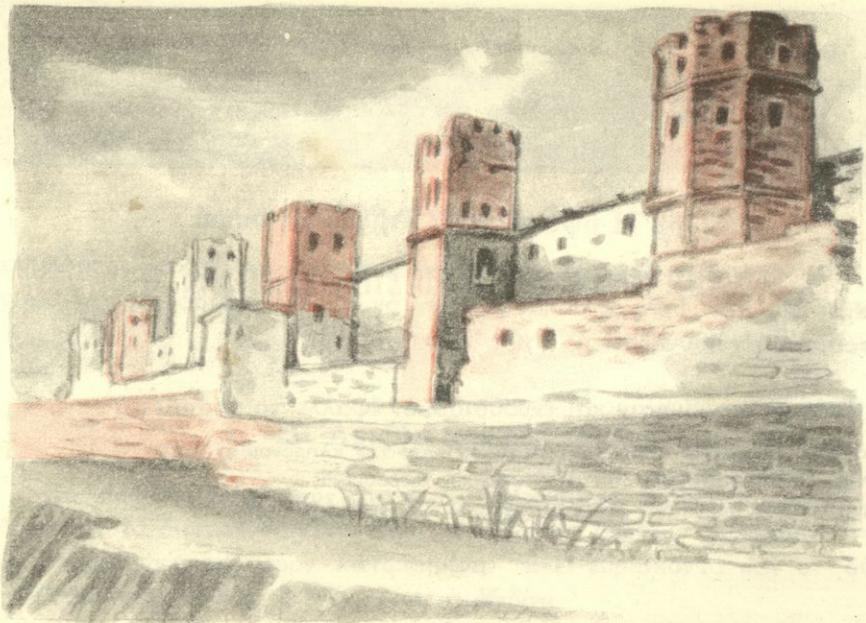
«Τῇ ύπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια,
ώς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια
ἀναγράφω σοι, ἡ πόλις σου, Θεοτόκε·
ἄλλ’ ώς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον
ίνα κράζω σοι : Χαῖρε, Νύμφη, Ἀνύμφευτε».

4. Τὸ τέλος τοῦ πολέμου

‘Ο ‘Ηράκλειος καὶ ὁ στρατὸς ἔλαβον νέον θάρρος, ὅταν ἔμαθον τὴν σωτηρίαν τῆς Πόλεως καὶ ἔξηκολούθησαν τοὺς ἀγῶνας ἐναντίον τῶν Περσῶν.

Καταδιώκων ὁ ‘Ηράκλειος τοὺς ἔχθροὺς ἐπλησίασε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Περσικοῦ κράτους, τὴν Κτησιφῶντα.

Οἱ Πέρσαι βλέποντες τὴν καταστροφὴν ἐπανεστάτησαν ἐναντίον τοῦ Χοσρόη, τὸν ἔξεθρόνισαν καὶ ἀνεκήρυξαν βασιλέα τὸν νιόν του Σιρόνη.

Tà τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως

‘Ο Σιρόης ἐζήτησεν ἀμέσως εἰρήνην. ‘Ο Ἡράκλειος συνεφώνησεν, ἀφοῦ οἱ Πέρσαι ἐδέχθησαν :

- 1) Νὰ ἔγκαταλείψουν ὅλας τὰς χώρας τῆς αὐτοκρατορίας.
- 2) Νὰ ἐπιστρέψουν τὸν Τίμιον Σταυρὸν καὶ ὅλα τὰ λάφυρα ποὺ εἶχον πάρει.
- 3) Νὰ ἔλευθερώσουν ὅλους τοὺς αἰχμαλώτους καὶ
- 4) Νὰ πληρώσουν ἀποζημιώσεις διὰ τὰς καταστροφὰς ποὺ ἔκαμαν εἰς τὸ κράτος.

5. Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ Ἡρακλείου

‘Αφοῦ ὑπεγράφῃ ἡ εἰρήνη, τὸ ἔτος 628 ὁ Ἡράκλειος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν φέρων μαζί του τὸν Τίμιον Σταυρὸν καὶ ἀπειρα λάφυρα.

Μεγάλη ὑποδοχὴ τοῦ ἔγινεν. Ἐμπρὸς ἐβάδιζον ἀξιωματικοὶ κρατοῦντες ὑψηλὰ τὸν Τίμιον Σταυρόν. Ἡκολούθει ὁ Ἡράκλειος ἐπάνω εἰς πολεμικὸν ἄρμα, τὸ ὅποιον ἔσυρον τέσσαρες ἐλέφαντες, λάφυρα καὶ αὐτοὶ τοῦ πολέμου.

Ο λαός μέ επὶ κεφαλῆς τὸν Πατριάρχην Σέργιον, τὸν Πρωθυπουργὸν Βῶνον καὶ τὸν υἱὸν του Κωνσταντίνον, τὸν ὑπεδέχθη μὲ ἐνθουσιασμόν.

“Ολη ἡ πομπὴ κατηυθύνθη εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὅπου ἐψάλῃ δοξολογία καὶ ηὐχαρίστησαν τὴν Παναγίαν διὰ τὰς λαμπρὰς νίκας, ποὺ τοὺς ἔχαρισεν.⁴

6. Ἡ ὑψώσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ

Τὸ ἐπόμενον ἔτος (629) ὁ Ἡράκλειος ἐπῆγεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀνέβη εἰς τὸν Γολγοθᾶν καὶ ὑψώσει τὸν Τίμιον Σταυρὸν εἰς τὴν θέσιν, ὅπου τὸν εἶχεν ὑψώσει ἡ Ἀγία Ἐλέγη.

Ο λαός μὲ συγκίνησιν καὶ ἐνθουσιασμὸν ἐψαλλε τὸ τροπάριον :

«Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου.

Νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος

καὶ τὸ Σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ Σου πολίτευμα».

7. Ὁ θρίαμβος τοῦ Ἡρακλείου

Οἱ πόλεμοι ἐναντίον τῶν φοιβερῶν ἐχθρῶν τῆς αὐτοκρατορίας, ἥτοι τῶν Περσῶν καὶ Ἀβάρων, ἐτελείωσαν. Ἡ δόξα τοῦ Ἡρακλείου ἦτο μεγάλη. Ἀπὸ ὅλας τὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως ἔφθανον συγχορητήρια πρὸς τὸν γενναῖον αὐτοκράτορα.

Ἐνόμιζε κανείς, ὅτι λαμπραὶ ἡμέραι ἡσυχίας καὶ εὐημερίας θὰ ἡκολούθουν καὶ ὁ κουρασμένος αὐτοκράτωρ θὰ ἐπερνοῦσε τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του εὔτυχτος.

Δυστυχῶς ὅμως, νέος ἐχθρὸς παρουσιάσθη πολὺ πιὸ ἐπικίνδυνος, οἱ "Αραβεῖς".

Ἀσκήσεις. 1. Νὰ γράψετε : α) Τὰ γεγονότα τῆς περιόδου τοῦ Ἡρακλείου. β) Τὰ ιστορικὰ πρόσωπα. γ) Τὰς χρονολογίας.

2. Πῶς χαρακτηρίζονται οἱ πόλεμοι τοῦ Ἡρακλείου καὶ διατί;

3. Τί σᾶς ἔκαμεν ἐντύπωσιν ἀπὸ τὴν ἀντίστασιν τοῦ λαοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως;

5. Ἔκθεσις : «Ἡ δύναμις τῆς πίστεως».

Ο ΜΩΑΜΕΘΑΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΑΒΕΣ

1. Ἡ Ἀραβία καὶ οἱ Ἀραβεῖς

Ἡ Ἀραβικὴ χερσόνησος ἦτο κατὰ μέγα μέρος ἔρημος καὶ ἄγονος. Μόνον εἰς τὰ δυτικά παράλιά της, πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἦτο εὔφορος καὶ περισσότερον κατωκημένη. Ἐκεῖ εύρισκοντο καὶ αἱ δύο σπουδαιότεραι πόλεις, ἡ Μέκκα καὶ ἡ Μεδίνα.

Οἱ περισσότεροι κάτοικοι ἦσαν βοσκοὶ καὶ ἔζων εἰς τὴν ἀπέραντον χώραν των νομαδικῶν, χωρισμένοι κατὰ φυλάς. Δὲν ἀπετέλουν ἔνα κράτος καὶ δι' αὐτὸν ἦσαν ἀκίνδυνοι διὰ τὰ γειτονικά των κράτη, ἃν καὶ ἦσαν λαὸς τραχὺς καὶ πολεμικός.

2. Ο Μωάμεθ καὶ ἡ θρησκεία του

Οἱ Ἀραβεῖς ἦσαν εἰδωλολάτραι καὶ ιδίως λιθολάτραι. Ἐλάτρευον τοὺς μετεωρολίθους. Ἄν καὶ ἔζων χωρισμένοι εἰς φυλάς, ἐν τούτοις είχον μεταξύ των καὶ ἔνα κοινὸν δεσμόν, τὴν Ἱεράν πόλιν Μέκκαν, δπου ἦτο τὸ μεγαλύτερον τέμενος τῶν Ἀράβων. Εἰς τὴν αὐλήν τοῦ ναοῦ εύρισκεται ἔνας μετεωρίτης λίθος, ὁ Καάβα. Ἐκεῖ ἐπήγαινον ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη οἱ Ἀραβεῖς διὰ νὰ προσκυνήσουν.

Τὸ ἔτος 570 μ. Χ. ἐγεννήθη εἰς τὴν Μέκκαν ὁ Μωάμεθ, ὁ ἰδρυτὴς τῆς νέας θρησκείας. Ὁ Μωάμεθ κατήγετο ἀπὸ πτωχήν οἰκογένειαν καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ μικρὸς ἔμεινεν ὀρφανός, διὰ νὰ ζήσῃ, ἔβοσκε πρόβατα καὶ καμήλους. Εἶχε μείνει ἐντελῶς ἀγράμματος, ἀλλὰ ἦτο πολὺ ἔξυπνος καὶ δραστήριος.

"Οταν ἐμεγάλωσεν, ἤρχισε νὰ κάμη ἐμπόριον μὲ τὰς γειτονικὰς χώρας, Συρίαν καὶ Παλαιστίνην.

Εἰς τὰ ταξίδιά του ἐγνωρίσθη μὲ πολλοὺς μορφωμένους Χριστιανούς καὶ Ἰουδαίους. Ἀπὸ αὐτούς ἔμαθεν ἀρκετά διὰ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ τὸν Ἰουδαϊσμόν. Ἐσκέφθη τότε νὰ ἰδρύσῃ νέαν θρησκείαν καὶ μὲ αὐτὴν νὰ καταπολεμήσῃ τὴν εἰδωλολατρίαν καὶ νὰ ἔνωσῃ δλους τοὺς "Αραβαῖς.

Παρουσιάσθη λοιπὸν εἰς τοὺς συμπολίτας του εἰς τὴν Μέκκαν καὶ ἤρχισε νὰ τοὺς διδάσκῃ τὴν νέαν θρησκείαν. Διὰ νὰ γίνη πιστευτὸς τοὺς εἶπεν ὅτι ὁ Θεὸς ἔστειλε τὸν ἄγγελον Γαβριήλ, ὁ ὅποιος τὸν διέταξε νὰ διδάξῃ τὴν ἀληθινὴν θρησκείαν. Ἐπομένως ἡτοῦ ὑποχρεωμένος νὰ ἔκτελέσῃ τὴν διαταγὴν του.

Οἱ συμπολῖται του ὅχι μόνον δὲν τὸν ἐπίστευσαν, ἀλλὰ καὶ τὸν κατεδίωξαν. Ὁ Μωάμεθ ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Μέκκαν μὲ δλίγους συγγενεῖς καὶ φίλους του καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Μεδίναν, ἡ ὅποια ἔγινεν ἡ πόλις τοῦ προφήτου. Ἡ μετανάστευσις αὐτὴ εἶναι γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα «Ἐγείρα». Ἀπὸ αὐτὴν δὲ ἤρχισεν ἡ χρονολογία τοῦ Μωαμεθανισμοῦ (622 μ. Χ.).

Εἰς τὴν Μεδίναν ἐδέχθησαν μὲ προθυμίαν τὴν διδασκαλίαν του καὶ, ἀφοῦ ἀπέκτησεν ἀρκετοὺς πιστοὺς ὀπαδούς, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μέκκαν μὲ στρατὸν καὶ ἐπέβαλε διὰ τῆς βίας τὴν θρησκείαν του.

Ἡ θρησκεία τοῦ Μωάμεθ ὡνομάσθη ἀπὸ τὸ ὄνομά του «Μωαμεθανισμὸς» ἢ «Μουσουλμανισμὸς» ἀπὸ τὴν λέξιν μουσλίμ, ποὺ θὰ εἰπῇ πιστός, ἀφωσιωμένος εἰς τὸν Θεόν.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Μωάμεθ εἶναι πολὺ ἀπλῆ καὶ εἶναι γραμμένη εἰς τὸ Κοράνιον, Ἱερὸν βιβλίον τῶν Μωαμεθανῶν.

Νὰ τὶ περιλαμβάνει κυρίως ἡ διδασκαλία του :

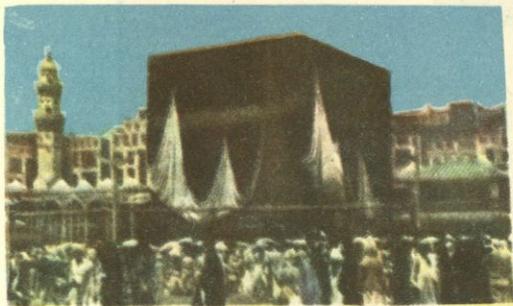
1) Δὲν ὑπάρχει ἄλλος Θεὸς πλὴν τοῦ Ἀλλάχ καὶ ὁ Μωάμεθ εἶναι ὁ προφήτης του. Ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Χριστὸς εἶναι προφῆται, ἀλλὰ κατώτεροι ἀπὸ αὐτὸν.

2) Μετὰ τὸν θάνατον αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων πηγαίνουν εἰς τὸν Παράδεισον, ὃπου εύρισκονται ἀφθονα ὄλικὰ ἀγαθά, ποτάμια ἀπὸ γάλα, καὶ μέλι καὶ βουνὰ ἀπὸ πιλάφι. Αἱ ψυχαὶ τῶν ἀπίστων πηγαίνουν εἰς τὴν Κόλασιν, ὃπου βασανίζονται.

3) Διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸν Παράδεισον, πρέπει νὰ εἶναι πιστοὶ εἰς τὸν Θεόν, νὰ νηστεύουν τὸν μῆνα τοῦ Ραμαζανίου, νὰ προσεύχωνται

Ψηφιωτοποιημένο το Νεότερο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ο Καάβα

τακτικά, νὰ κάμνουν ἐλεημοσύνας καὶ νὰ προσκυνοῦν μίαν φορὰν εἰς τὴν ζωήν των εἰς τὸν Καάβαν.

4) Πρῶτοι εἰς τὸν Παράδεισον θὰ εἰσέλθουν ἑκεῖνοι, ποὺ θὰ πέσουν εἰς τὸν πόλεμον διὰ τὴν διάδοσιν τῆς θρησκείας τοῦ Ἀλλάχ. Αἱ πράξεις τῶν ἀνθρώπων εἴναι ἀμετατρέπτως καθωρισμέναι, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

3. Αἱ κατακτήσεις τῶν Ἀράβων

Εἰς ὅλιγον χρονικὸν διάστημα ὁ Μωάμεθανισμὸς ἔξηπλώθη εἰς ὅλοκληρον τὴν Ἀραβίαν καὶ ἀπετέλεσε τὸ μέσον τῆς ἐνώσεως ὅλων τῶν Ἀράβων εἰς ἓν κράτος. Ο Μωάμεθ ἐφρόντισε διὰ τὴν δργάνωσιν τοῦ κράτους του καὶ ἴδιως τοῦ στρατοῦ. Τὸ σχέδιόν του ἦτο νὰ ἔξαπλωσῃ τὴν θρησκείαν του εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως ὁ Ἱδιος νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ, διότι τὸ 632 ἀπέθανεν.

Οἱ Ἀραβεῖς, φανατισθέντες ὑπὸ τῆς νέας θρησκείας, ἡ ὅποια ἐκήρυττε τὸν πόλεμον κατὰ τῶν ἀπίστων, ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἔξαπλωσίν της μὲ κάθε μέσον. Τὸ σπουδαιότερον κήρυγμα τοῦ Μωάμεθ ἦτο: «Κάμετε τὸν πόλεμον ἐναντίον ἑκείνων, οἱ ὅποιοι δὲν πιστεύουν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸν Προφήτην του. Οἱ ἄπιστοι πρέπει νὰ φονεύωνται».

Οἱ διάδοχοι τοῦ Μωάμεθ, οἱ Καλίφαι, φανατισμένοι ἀπὸ τὰ κηρύγματα τοῦ Προφήτου των, ἥρχισαν τὸν ἱερὸν πόλεμον. Κατέλαβον τὴν Δαμασκὸν τῆς Συρίας καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ. Οἱ Βυζαντινοὶ ἔξηγτλημένοι ἀπὸ τοὺς Περσικοὺς πολέμους δὲν ἤδυνήθησαν νὰ τοὺς σταματήσουν. Εν συνεχείᾳ κατέκτησαν τὴν Ἑλληνικὴν Συρίαν, τὴν Περσίαν τὴν Παλαιστίνην, τὴν Αἴγυπτον (ὅπου ἔκτισαν ἀργότερον τὴν Πόλιν Κάιρον), τὴν Βυζαντινὴν Βόρειον Ἀφρικὴν καί, ἀφοῦ ἐπέρασαν τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβλαρτάρ, κατέλαβον ὅλοκληρον τὴν Ἰσπανίαν. Ἐπεχείρησαν δὲ νὰ περάσουν καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλὰ ὁ γενναῖος Δούξ τῶν Φράγκων Κάρολος Μάρτελλος τοὺς ἐνίκησε καὶ τοὺς ἤναγκασε νὰ σταματήσουν εἰς τὰ Πυρηναϊκὰ ὅρη.

Εις διάστημα ἑκατὸν ἔτῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μωάμεθ οἱ "Αραβεῖς εἰχον ίδρυσει ἐν ἀπέραντον κράτος, τοῦ ὅποιου τὰ ὅρια ἔφθανον εἰς τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν πρὸς Ἀνατολὰς καὶ διὰ μέσου τῆς Βορείου Ἀφρικῆς μέχρι τῶν Πυρηναίων ὁρέων πρὸς Δυσμάς.

Μόνον εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν δέν κατώρθωσαν νὰ προχωρήσουν. Ἐκεῖ τοὺς ἐσταμάτησαν τὰ Βυζαντινὰ στρατεύματα, ἀλλὰ προσωρινῶς μόνον, διότι καὶ αὐτὰ ἤσαν ἔξηντλημένα ἀπὸ τοὺς συχνοὺς πολέμους. Μὲ πολὺν κόπον κατώρθωσεν δὲ Ἡράκλειος νὰ σώσῃ τὸν Τίμιον Σταυρὸν ἀπὸ τοὺς "Αραβας, ὅταν κατέκτησαν τὴν Παλαιστίνην.

4. **Η πρώτη πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀράβων (673-678)**

Τὸ σχέδιον τῶν Ἀράβων ἦτο ἡ κατάκτησις τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ο Μωάμεθ τοὺς εἶχεν εἴπει: «Νὰ καταλάβετε τὴν μεγάλην πόλιν, ἡ ὅποια βρέχεται ἀπὸ δύο μέρη ἀπὸ θάλασσαν καὶ μὲ ἓνα μέρος ἐπικοινωνεῖ μὲ τὴν ξηράν», ἐννοῶν τὴν Κωνσταντινούπολιν.

"Οταν ἦτο αὐτοκράτωρ δὲ Κωνσταντῖνος Δ' δὲ Πλωγωνᾶτος (668), δὲ Καλίφης Μωαΐας ἥρχισε τὰς ἐπιδρομάς του καὶ μὲ πολὺν στρατὸν καὶ στόλον ἐπετέθη ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ νὰ τὴν καταλάβῃ καὶ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐντολὴν τοῦ Προφήτου. Τὴν ἐποιόρκησε καὶ ἀπὸ τὴν ξηρὰν καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Ή πολιορκία ἐκράτησεν ἔξι

ζτη (673-678). Μὲ μανίαν ἐπιτίθενται οἱ "Αραβεῖς ἐναντίον τῶν τειχῶν τῆς ἐνδόξου πρωτευούσης τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀλλὰ καὶ μὲ ὑπομονὴν καὶ πεῖσμα τοὺς ἀποκρούοντας οἱ ἀκοίμητοι φρουροὶ τῆς Πόλεως.

Τὸ ὑγρὸν πῦρ

Πολὺ ἔβοήθησεν εἰς τὴν ἄμυναν τῆς πόλεως τὸ ὑγρὸν πῦρ, τὸ ὅποιον ἐφεῦρεν ὁ "Ἐλλην μηχανικὸς ἀπὸ τὴν Συρίαν Καλλίνικος.

Τὸ ὑγρὸν πῦρ ἀπετελεῖτο ἀπὸ εὐφλέκτους ὕλας καὶ εἶχε τὴν ἰδιότητα νὰ καίῃ καὶ εἰς τὸ νερό. Κατέστρεψε τὰ πάντα, καὶ τοὺς λίθους καὶ τὸν σίδηρον ἀκόμη. Μὲ τὸ ὑγρὸν πῦρ ἐγέμιζον μικρὰ πλοιάρια, πυρπολικά, τὰ ὅποια ἔξαπέστελλον φλεγόμενα εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀραβικοῦ στόλου. Ἐπίσης μὲ σιδηροῦς σωλῆνας τὸ ἔρριπτον ἐναντίον τῶν πλοίων καὶ τοῦ στρατοῦ ἀκόμη. Μετεχειρίζοντο δὲ καὶ ἔνα εἶδος χειροβομβίδων, τὰς ὅποιας ἐγέμιζον μὲ ὑγρὸν πῦρ.

Αἱ καταστροφαί, τὰς ὅποιας ἐπροξένησαν οἱ Βυζαντινοὶ εἰς τοὺς "Αραβαῖς καὶ ὁ τρόμος, τὸν ὅποιον ἐνέσπειρον εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς κρότους καὶ τὰς θαμβωτικὰς ἀστραπὰς τοῦ ὑγροῦ πυρός, ἡνάγκασαν τὸν Μωαβίαν νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ φύγῃ κατεντροπιασμένος, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ πληρώνῃ μεγάλον φόρον εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου. Ἡ Κων(στα)τίλης ἐσώθη καὶ πάλιν (678).

Οἱ κάτοικοι ἐπλημμύρισαν καὶ πάλιν τοὺς ναοὺς καὶ ἔψαλλον τὸν Ἀκάθιστον ὑμνον, διὰ νὰ εὐχαριστήσουν τὴν Παναγίαν διὰ τὴν σωτηρίαν των.

Μαζὶ μὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐσώθη ὀλόκληρος ὁ πολιτισμὸς καὶ ὁ χριστιανισμός. Πολυάριθμοι ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν κρατῶν καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν βαρβάρων, ἥλθον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ συγχαροῦν τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντίνον τὸν Πωγωνᾶτον.

6. Δευτέρα πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀράβων (717)

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίνου Πωγωνάτου ἀνέβησαν εἰς τὸν θρόνον αὐτοκράτορες ἀνίκανοι. Μεγάλη ἀναρχία ἐπεκράτησεν εἰς τὸ κράτος, ἐνῷ οἱ "Αραβεῖς ἔκαμνον μεγάλας προετοιμασίας διὰ νὰ ἐπιτεθοῦν καὶ πάλιν ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Εύτυχῶς εἰς τὸν θρόνον ἀνέβη ὁ Λέων Γ' ὁ "Ισαυρος (717 – 741), ἕνας γενναῖος στρατηγός, ὃ ὅποιος ἀνῆκεν εἰς τὴν μεγάλην δυναστείαν τῶν Ἰσαύρων.

"Ο Λέων ἐπληροφορήθη τὰς προετοιμασίας τῶν Ἀράβων καὶ μὲ θάρρος, ἀποφασιστικότητα καὶ ταχύτητα προητοιμάσθη διὰ νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσῃ. Ἐπεσκεύασε τὰ τείχη, ἐγέμισε τὰς ἀπόθήκας μὲ τρόφιμα καὶ πολεμοφόδια, διωργάνωσε τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον.

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 717 ἔφθασαν οἱ "Αραβες μὲ 1800 πλοῖα καὶ πολὺν στρατὸν καὶ ἐπολιόρκησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Αἱ ἐπιθέσεις τῶν Ἀράβων ἐγίνοντο μὲ μανίαν. Ἄλλὰ καὶ τὸ θάρρος τῶν πολιορκουμένων διὰ τὴν ἄμυναν τῆς Πόλεως ἦτο ἀφθαστὸν.

Μὲ τὸ ύγρὸν πῦρ οἱ Βυζαντινοὶ ἐπροξένησαν τόσας καταστροφὰς εἰς τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον τῶν Ἀράβων, ὡστε τὸν Αὔγουστον τοῦ 718 ἡναγκάσθησαν νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ φύγουν εἰς τὴν πατρίδα των. Τόσας καταστροφὰς ἔπαθον οἱ "Αραβες, ὡστε δὲν ἐτόλμησαν πλέον νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

"Η Κωνσταντινούπολις ἐσώθη διὰ τρίτην φοράν. Λαός, στρατὸς καὶ αὐτοκράτωρ ἔτρεξαν εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν καὶ ηύχαριστησαν καὶ πάλιν τὸν Θεόν καὶ τὴν Ὑπέρμαχον στρατηγόν, τὴν Θεοτόκον, διὰ τὴν σωτηρίαν των. Ὁ Ἐλληνοχριστιανικὸς πολιτισμός ὅχι μόνον ἐσώθη διὰ τρίτην φοράν, ἀλλὰ καὶ ἐθριάμψευσεν.

7. Ὁ Ἀραβικὸς πολιτισμὸς

Μέχρι τῆς ἐποχῆς, ποὺ οἱ "Αραβες ἔμειναν κλεισμένοι εἰς τὴν χώραν των, ἥσαν καθυστερημένοι καὶ ἀπολιτιστοι.

"Απὸ τότε ὅμως, ποὺ κατέκτησαν τὰς ἄλλας χώρας, εἰς τὰς ὅποιας εὑρῆκαν ἀνέπτυγμένον πολιτισμόν, ἀνέπτυχθησαν καὶ αὐτοὶ καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν τελειοποίησίν του. Οὕτω :

1. Ἀφοῦ ἐδιδάχθησαν τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, ἐβοήθησαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας μὲ τὴν μεταφορὰν εἰς τὰς χώρας ποὺ κατέκτησαν νέων φυτῶν : τῆς ὄρύζης, τοῦ βάμβακος, τοῦ ζακχαροκαλάμου, τῆς μορέας, τῆς βερικκοκέας, τῶν φασολίων κλπ., τὰ ὅποια ἥσαν δύγνωστα εἰς τὰς ἄλλας χώρας.

2. Ἀνέπτυξαν τὴν τέχνην καὶ περισσότερον τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ ἔκτισαν μεγάλα καὶ σπουδαῖα κτίρια μὲ θαυμαστὴν κομψότητα,

στολισμένα μὲ πλῆθος μορφῶν τοῦ φυτικοῦ κόσμου καὶ γεωμετρικῶν σχημάτων, τὰ γνωστὰ ἀραβουργήματα. Πολλὰ σώζονται καὶ θαυμάζονται καὶ σήμερον ἀκόμη. Ἐτελειοποίησαν πολλοὺς κλάδους τῆς βιομηχανίας, ὅπως τὴν κατασκευὴν πορσελάνης, τὴν κατεργασίαν τῶν δερμάτων, τῶν μετάλλων, τὴν ὑφαντουργίαν μεταξωτῶν ὑφασμάτων, ταπήτων κλπ.

3. Ἀνέπτυξαν τὰς ἐπιστήμας καὶ ιδίως τὰ μαθηματικά, τὴν γεωμετρίαν, τὴν ἀστρονομίαν, τὴν φυσικὴν καὶ χημείαν καὶ τὴν ιατρικήν. Αὐτοὶ εἰσήγαγον τοὺς ἀριθμούς· δι’ αὐτὸν καὶ λέγονται ἀραβικοὶ ἀριθμοί.

4. Ἐκαλλιέργησεν τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν ποίησιν. Μετέφρασαν εἰς τὴν Ἀραβικὴν γλῶσσαν συγγράμματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων, ρητόρων καὶ ποιητῶν.

Τοιουτορόπως οἱ Ἀραβεῖς συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τελειοποίησιν τοῦ πολιτισμοῦ γενικῶς καὶ εἰς τὴν ἔξαπλωσιν αὐτοῦ.

8. **Ἡ παρακμὴ τῶν Ἀράβων**

Αἱ ἀποτυχίαι καὶ καταστροφαὶ τῶν Ἀράβων καὶ αἱ φιλοδοξίαι διαφόρων ἀρχηγῶν των συνετέλεσαν εἰς τὴν διαίρεσιν τοῦ Ἀραβικοῦ κράτους.

Εἰς τὴν ἀρχὴν ἰδρύθησαν τρία Ἀραβικὰ κράτη. "Ἐνα εἰς τὴν Ἀσίαν μὲ πρωτεύουσαν τὴν Βαγδάτην, δεύτερον εἰς τὴν Ἰσπανίαν μὲ πρωτεύουσαν τὴν Κορδούνην καὶ τὸ τρίτον εἰς τὴν Ἀφρικήν μὲ πρωτεύουσαν τὸ Κāirōn.

Μὲ τὴν διαίρεσιν αὐτὴν ἡ δύναμις τῶν Ἀράβων ἔξησθένεισε.

Ἀργότερον τὰ τρία αὐτὰ κράτη διηρέθησαν καὶ πάλιν εἰς μικρότερα, τὰ δύοια σιγά-σιγά κατεστράφησαν ἀπὸ ὄλλους βαρβάρους λαούς.

9. **Οἱ Ἀκρῖται**

Εἰς τὰς Ἀνατολικὰς ἐπαρχίας δὲν ἔπαυσαν ποτὲ αἱ συγκρούσεις μέταξὺ Ἀράβων καὶ Βυζαντινῶν. Διὰ τοῦτο οἱ Βυζαντινοὶ διετήρουν

εὶς τὰ σύνορα τοῦ Κράτους μόνιμα στρατιωτικὰ τμήματα διὰ τὴν φρούρησιν αὐτῶν. Οἱ φρουροὶ τῶν συνόρων ἐλέγοντο Ἀκρῖται, ἐπειδὴ ἐφύλαγαν τὰ ἄκρα τοῦ Κράτους.

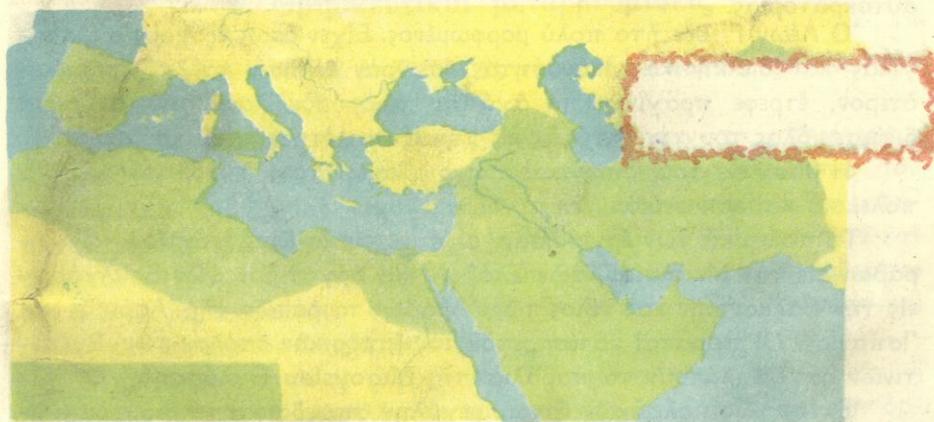
Τὰ κατορθώματα τῶν Ἀκριτῶν ἡσαν περίφημα καὶ ὁ λαὸς τὰ ἀπηθανάτισε μὲ τὰ ἀθάνατα ἀκριτικὰ τραγούδια του.

Ασκήσεις. 1. Νὰ γράψετε εἰς πίνακα: α) Τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀράβων. β) Ἀπέναντι ἐκάστου γεγονότος νὰ τοποθετήσετε τὰ πρόσωπα, τὰς χρονολογίας καὶ τὰς χώρας καὶ πόλεις.

2. Νὰ ίχνογραφήσετε τὸν χάρτην τοῦ Ἀραβικοῦ Κράτους.

3. Ἐκθέσεις μὲ θέματα: «Ἡ Θεοσέβεια τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως». «Τὸ ὑγρὸν πῦρ».

4. Νὰ σημειώσετε εἰς τὸν κατωτέρῳ χάρτην τὸν πυρῆνα τοῦ Ἀραβικοῦ κράτους καὶ τὰς μετέπειτα κατακτήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'

Η ΔΥΝΑΣΤΕΙΑ ΤΩΝ ΙΣΑΥΡΩΝ (717-867)

1. Λέων Γ' ὁ Ἰσαυρος (717 - 741)

‘Ο Λέων Γ’ ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς στρατηγοὺς τοῦ Βυζαντίου. Κατήγετο ἀπὸ τὴν Ἰσαυρίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ δι’ αὐτὸ δόνουάζεται Ἰσαυρος. Ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον εἰς τὰς πλέον κρισίμους στιγμὰς τῆς αὐτοκρατορίας.

‘Ο Λέων Γ’ δὲν ἦτο πολὺ μορφωμένος. Εἶχεν δομὰς ἔξοχους στρατηγικὰς καὶ διοικητικὰς ἴκανότητας, ἰσχυρὰν θέλησιν καί, τὸ σπουδαιότερον, ἔτρεφε πραγματικὴν ἀγάπην πρὸς τὸν λαόν του. Δι’ αὐτὸ διέθεσεν ὅλας του τὰς δυνάμεις εἰς τὴν ἔξυπηρέτησιν τοῦ κράτους.

‘Η βασιλεία του, δπως καὶ τῶν διαδόχων του, συνδέεται μὲ ἔργα πολεμικὰ καὶ κοινωνικά.

Τὰ πολεμικά των ἔργα ἦσαν οἱ συνεχεῖς ἀγῶνες ἐναντίον τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, τῶν Σλάβων καὶ ἀργότερον τῶν Βουλγάρων εἰς τὴν Βαλκανικὴν καὶ τέλος τῶν Ἀράβων πειρατῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ Ἰσπανίας. Οἱ πειραταὶ κατέστρεφον τὸν ἐμπορικὸν στόλον τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἐλεηλάτουν τὰ παράλια τῆς Μεσογείου Θαλάσσης.

‘Εκτὸς τῶν πολεμικῶν ἔργων μεγάλην σπουδαιότητα διὰ τὴν εύημερίαν τοῦ κράτους εἶχον αἱ μεταρρυθμίσεις, τὰς ὃποιας ἔκαμεν ὁ Λέων Ἰσαυρος καὶ οἱ διάδοχοί του.

2. Αἱ μεταρρυθμίσεις τοῦ Λέοντος

‘Ο Λέων Γ’ ἀφοῦ ἔξησφάλισε τὴν αὐτοκρατορίαν ἀπὸ τοὺς ἔχθρούς την ἀναδιωργάνωσε καὶ ἐσωτερικῶς, διότι ἡ κατάστασις δὲν ἦτο καθόλου εὐχάριστος.

1) Ηὕξησε τὴν δύναμιν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου καὶ ἐφήρμοσε σταθεράν πειθαρχίαν.

2) Σύνεπλήρωσε τὴν νομοθεσίαν τοῦ Ἰουστινιανοῦ μὲν νέους νόμους, με τοὺς ὅποιους ἐρρύθμισεν ὅλα τὰ ζητήματα τοῦ Κράτους.

3) Περιώρισε τὰ δικαιώματα τῶν πλουσίων γαιοκτημόνων καὶ ἐπροστάτευσε τοὺς πτωχούς γεωργούς, οἱ ὅποιοι εἰργάζοντο σχεδὸν ὡς δοῦλοι (δουλοπάροικοι), χωρὶς νὰ ἔχουν οἱ ἴδιοι ἰδικήν των περιουσίαν.

4. Ἐδρυσε δημόσια σχολεῖα καὶ ἀφήρεσε τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν νέων ἀπὸ τοὺς ἀγραμμάτους μοναχούς, οἱ ὅποιοι τοὺς μετέδιδον τὰς προλήψεις καὶ εἶχον μεταβάλει τὴν θρησκείαν σχεδὸν εἰς εἰδωλολατρίαν.

5) Ἐφήρμοσεν αὐστηρὰς οἰκονομίας καὶ ἀπηγόρευσε τὴν σπατάλην τῶν δημοσίων χρημάτων.

Ἴδιαίτερον ἐνδιαφέρον ἔδειξεν ὁ Λέων Γ' καὶ οἱ διάδαχοί του διὰ τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα.

8. Θρησκευτικαὶ μεταρρυθμίσεις

1. Πολλοὶ Χριστιανοὶ ἀπέδιδον εἰς τὰς εἰκόνας καὶ τὰ λείψανα τῶν Ἀγίων θαυματουργὸν δύναμιν.

2. Τὰ μοναστήρια, τὰ ὅποια εἰς τὴν ἀρχὴν ἦσαν τὰ στηρίγματα τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, τώρα εἶχον καταντήσει τόποι τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἀργίας. Εἶχον ἀπέραντα κτήματα, τὰ ὅποια δὲν ἐπλήρωνον φόρους. Κατέφευγον δὲ ἑκεῖ χιλιάδες νέων, ὅχι ἀπὸ πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸν Θεόν καὶ τὴν Θρησκείαν, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ἐργάζωνται καὶ διὰ νὰ μὴ πηγαίνουν στρατιῶται. Τοιουτοτρόπως αἱ ἐργατικαὶ χεῖρες καὶ ὁ στρατὸς ὠλιγόστευον.

Ἄπὸ καιρὸν, πολλοὶ μορφωμένοι Χριστιανοὶ εἶχον σκεφθῆ, ὅτι ἡ Ἔκκλησία ἐπρεπε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν παλαιὰν ἀπλότητα καὶ τὴν ὄρθην λατρείαν. Τὸ ἔργον αὐτὸ τὸ ἀνέλαβον οἱ Ἰσαύροι καὶ ὀνομάσθη θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις. Ἄν καὶ τὸ ἔργον αὐτὸ ἥτο δύσκολον, ὁ Λέων τὸ ἀπεφάσισε μὲ θάρρος.

α' Μὲ διάταγμα ἔκλεισαν πολλὰ μοναστήρια καὶ αἱ περιουσίαι των ἐμοιράσθησαν εἰς τοὺς ἀκτήμονας καλλιεργητάς.

β' Διέταξε νὰ παύσῃ ἡ λατρεία τῶν εἰκόνων καὶ τῶν λειψάνων. Διὰ τοῦτο αἱ εἰκόνες τῶν ἐκκλησιῶν ἐτοποθετήθησαν ὑψηλά. Ἐπειδὴ

ὅμως καὶ πάλιν οἱ Χριστιανοὶ τὰς ἐλάτρευον, διέταξε νὰ τὰς ἀφαιρέσουν ἐντελῶς ἀπὸ τοὺς ναούς.

Αἱ ἐνέργειαι αὐταὶ τοῦ Λέοντος ἔφεραν ἀναστάτωσιν εἰς τοὺς Χριστιανούς, οἱ δόποιοι ἐλάτρευον τὰς Ἀγίας εἰκόνας. Τὴν ἀναστάτωσιν αὐτὴν ἐνίσχυσαν καὶ οἱ μοναχοί, οἱ δόποιοι εἶχον μεγάλην δύναμιν, ίδιως εἰς τοὺς ἀγραμμάτους καὶ τὰς γυναῖκας.

Ο λαὸς ἔχωρίσθη τότε εἰς δύο παρατάξεις: εἰς τοὺς εἰκονομάχους καὶ τοὺς εἰκονολάτρας. Ἔγιναν δὲ καὶ πολλαὶ ταραχαί, τὰς δόποιας ὁ Λέων κατέπνιξε διὰ τῆς βίας.

Ο υἱὸς καὶ διάδοχός του Κωνσταντῖνος ὁ Ε' ἔξηκολούθησε τὸ ἔργον τοῦ πατρός του μὲ πολὺ μεγαλυτέραν ἐπιμονήν. Ἐκαμε πολλούς διωγμούς ἐναντίον τῶν εἰκονολατρῶν καὶ πολλοὶ εἰκονολάτραι ἐφυλακίσθησαν ἢ ἔχωρίσθησαν.

Ο υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Ε' Λέων ὁ Δ' δὲν ἔδειξε τόσην αὔστηρότητα ἐναντίον τῶν εἰκονολατρῶν.

Μετὰ τὸν Λέοντα τὸν Δ' ἔγινεν αὐτοκράτωρ ὁ υἱὸς του Κωνσταντῖνος ὁ ΣΤ'. Ἐπειδὴ ἦτο ἀκόμη ἀνήλικος, τὸν ἐπετρόπευεν ἡ μήτηρ του Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία.

Αὕτη ἐπροστάτευσε τοὺς εἰκονολάτρας καὶ διὰ νὰ φέρῃ τὴν ἡσυχίαν εἰς τὸ Κράτος ἐκάλεσεν εἰς τὴν Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, κατὰ τὴν δόποιαν ἀπεφασίσθη ἡ ἀναστήλωσις τῶν Ἀγίων εἰκόνων. Διὰ νὰ δοθῇ δὲ δριστικὸν τέλος εἰς τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ζήτημα, ἐδόθη ἡ ἔξηγησις, ὅτι οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ τιμοῦν τὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα καὶ ὅχι νὰ λατρεύουν τὴν ὑλην τῆς εἰκόνος.

Καὶ μετὰ τὴν ἀναστήλωσιν τῶν εἰκόνων αἱ ταραχαὶ καὶ συγκρούσεις μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν ἔξηκολούθησαν. Ἐπὶ ἑκατὸν εἴκοσι ἔτη περίπου ἡ αὐτοκρατορία ἐταράσσετο ἀπὸ ἐμφυλίους συγκρούσεις καὶ ἀρκετὸν χριστιανικὸν αἷμα ἔχυθη.

Οἱ αὐτοκράτορες Λέων ὁ Ἀρμένιος καὶ Θεόφιλος διέταξαν ν' ἀφαιρεθοῦν καὶ πάλιν αἱ εἰκόνες ἀπὸ τοὺς ναούς, κατεδίωξαν δὲ καὶ τοὺς εἰκονολάτρας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοφίλου ἡ σύζυγός του Θεοδώρα, ἡ δόποια ἦτο ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ της Μιχαὴλ Γ', ἔδωσε τέλος εἰς τὸ ἐπίμαχον ζήτημα τῶν εἰκόνων. Ἡ Θεοδώρα συνεκάλεσε Σύνοδον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἡ δόποια κατήργησεν ὅλα τὰ διατάγματα, πρὸ τῆσαν ἐναντίον τῶν εἰκονολατρῶν.

Κατόπιν τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς ἡ Θεοδώρα διέταξε τὴν ἀναστήλωσιν τῶν Ἀγίων εἰκόνων εἰς ὅλους τοὺς ναοὺς τῆς αὐτοκρατορίας, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

‘Η ἀναστήλωσις ἔγινε τὴν πρώτην Κυριακὴν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς τοῦ ἔτους 843 καὶ ἐπανηγυρίσθη μὲν μεγάλην θρησκευτικὴν εὐλάβειαν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἀπ’ ὅλους τῶν Χριστιανούς.

Τοιουτοτρόπως ἐτελείωσε τὸ ζήτημα αὐτό, τὸ ὅποιον εἶχε ταράξει τόσον πολὺ τὸν Χριστιανισμόν. Αἱ εἰκόνες ἐπανεφέρθησαν ὀριστικῶς εἰς τοὺς ναοὺς καὶ μαζὶ ἐπανῆλθεν ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ ἀγάπη μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν. Τὸ γεγονός τῆς ἀναστηλώσεως τῶν εἰκόνων ἔορτάζεται τὴν πρώτην Κυριακὴν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἡ ὅποια ὀνομάζεται Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας.

4. **Οἱ ἔχθροὶ τῆς αὐτοκρατορίας-Σλάβοι καὶ Βούλγαροι**

α' Οἱ Σλάβοι. Οἱ Σλάβοι ἥλθον ἀπὸ τὴν σημερινὴν Ρωσίαν καὶ ἐγκατεστάθησαν γύρω εἰς τὸν ποταμὸν Δούναβιν.

‘Απὸ τότε οἱ Σλάβοι ἥρχισαν συχνάς ἐπιδρομὰς ἐναντίον τῶν βυζαντινῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἐπροξένησαν κατὰ καιρούς μεγάλας καταστροφάς.

‘Αργότερον οἱ Σλάβοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν σημερινὴν Σερβίαν μὲν τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι θὰ είναι πιστοὶ ὑπήκοοι τοῦ Κράτους. Καὶ πάλιν ὅμως ἔξηκολούθησαν τὰς ἐπιδρομὰς των φθάσαντες μέχρι τῆς Πελοποννήσου, ἐκ τῆς ὅποιας ἔξεδιώχθησαν.

‘Ο ἐκχριστιανισμὸς τῶν Σλάβων. Κατὰ τὸ 862 μ.Χ. οἱ Σλάβοι ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ Γ' νὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ γίνουν χριστιανοί.

‘Ο Μιχαὴλ ἔστειλε δύο μοναχούς ἀπὸ τὴν Θεοσαλονίκην: τὸν Μεθόδιον καὶ τὸν Κύριλλον νὰ τοὺς ἐκχριστιανίσουν.

Οἱ δύο μοναχοί, οἱ ὅποιοι ἦσαν μορφωμένοι, εἰργάσθησαν μὲν μεγάλην δραστηριότητα. ‘Εμαθον πρῶτον τὴν γλῶσσαν των, ἔκαμαν τὸ Σλαβικὸν ἀλφάριτον, μετέφρασαν τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὰ λειτουργικὰ βιβλία εἰς τὴν Σλαβικήν, καὶ ἐξεπαίδευσαν Ἱερεῖς.

‘Η ἐπίδρασις τῶν δύο μοναχῶν ἐπὶ τῶν Σλάβων ἦτο τεραστία. “Οχι μόνον τοὺς ἔκαμαν Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔξεπολίτισαν. Εἰναι οἱ Σλάβοι Ἀπόστολοι, ὅπως τοὺς ὀνομάζουν καὶ τιμῶνται πολὺ ὑπ’ αὐτῶν μέχρι σήμερον.

β' **Οι Βούλγαροι.** Ἡσαν λαὸς τουρκικῆς καταγωγῆς καὶ ἥλθον ἀπὸ τὴν Ἀσίαν. Ἐγκατεστάθησαν πρῶτον εἰς τὰς χώρας τοῦ ποταμοῦ Βόλγα, διπόθεν ἔλαβον καὶ τὸ ὄνομα. Ἀργότερον ἐπροχώρησαν καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς χώρας πρὸς βορρᾶν τοῦ Δουνάβεως.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Πωγωνάτου (668-685), ἐπωφελούμενοι οἱ Βούλγαροι ἀπὸ τὴν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀράβων, κατέλαβον τὴν χώραν μεταξὺ Αἴμου καὶ Δουνάβεως. Ἀπὸ τότε ἡ χώρα αὐτὴ ὠνομάσθη *Βουλγαρία*.

Οἱ Βούλγαροι ἥσαν ἀπολίτιστοι. Ἀκόμη καὶ ἡ γλῶσσα των ἦτο πτωχή. Δι’ αὐτὸν ἔλαβον τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν Σλάβων κατοίκων τῆς περιοχῆς τοὺς ὁποίους ὑπέταξαν. Τόση ἦτο ἡ ἐπίδρασις τοῦ σλαβικοῦ πολιτισμοῦ ἐπὶ τῶν Βουλγάρων, ὥστε θεωροῦν τὸν ἑαυτὸν των σλαβικῆς καταγωγῆς. Οἱ Βούλγαροι ἥσαν καὶ εἶναι λαὸς ὑπουρλος καὶ ἀπιστος. Ἀν καὶ ἔγιναν Χριστιανοί μὲ τὴν βοήθειαν τῶν Βυζαντινῶν, ἃν καὶ ἐσπούδαζον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐν τούτοις ὅμως ποτὲ δὲν ἔπαισαν τὰς ἐπιδρομάς των ἐναντίον τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, δσάκις τοὺς ἐδίδετο εὐκαιρία.

Καὶ σήμερον ἀκόμη εἶναι οἱ πλέον ὑπουρλοι ἔχθροι τῆς πατρίδος μας.

‘Επιδρομαὶ τῶν Βουλγάρων. Ἡ μεγαλυτέρα ἐπιδρομὴ τῶν Βουλγάρων ἔγινεν ἀπό τὸν ἡγεμόνα των Κροῦμον. ‘Ο Κροῦμος ἥρχισε τὰς καταστρεπτικὰς ἐπιδρομάς του κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου τοῦ Α’.

‘Ο γενναῖος αὐτοκράτωρ ἔξεστράτευσεν ἐναντίον των καὶ τοὺς κατεδίωξε μέχρι τῆς πρωτευούσης των. Ἐπεσεν ὅμως εἰς ἐνέδραν καὶ ἐφονεύθη. ‘Ο αἰμοβόρος Κροῦμος διέταξε νὰ καθαρίσουν τὸ κρανίον τοῦ Νικηφόρου καὶ, ἀφοῦ τὸ ἐπαργύρωσε, τὸ ἔχρησιμοποίει εἰς τὰ γεύματά του ὡς ποτήριον διὰ νὰ πίνῃ.

Οἱ Βούλγαροι ἔφθασαν τότε μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. ‘Ο γενναῖος ὅμως αὐτοκράτωρ Λέων Ε’ ὁ Ἀρμένιος τοὺς κατεδίωξε καὶ εἰς τὴν μάχην τῆς Μεσημβρίας τοὺς κατέστρεψεν ἐντελῶς. ‘Ο θηριώδης Κροῦ-

μος ἐπληγώθη καὶ ἀπέθανεν. Ἐπὶ ἔτη οἱ Βούλγαροι δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τῆς αὐτοκρατορίας.

Αἱ πλέον ἐπικίνδυνοι καὶ καταστραπτικαὶ ἐπιδρομαὶ τῶν Βουλγάρων ἔγιναν κατὰ τὴν περίοδον τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας.

Οἱ Βούλγαροι ἡσαν περισσότερον θηριώδεις ἀπὸ τοὺς Ούννους. Ἡσαν τόσον κτηνώδεις, ὅσον καὶ τὰ ἄγρια θηρία τῶν δασῶν. Ἡ ρυπαρότης των καὶ τὰ ἄγρια ἐνστικτά των ἐπερνοῦσαν κάθε τι, ποὺ εἶχε γνωρίσει ἔως τότε ὁ κόσμος. Οἱ Βούλγαροι κατέστρεφε διὰ νὰ καταστρέψῃ, ἐφόνευε διὰ νὰ φονεύσῃ, ἐζητοῦσε νὰ καταστρέψῃ κάθε ἀνθρώπινον ἔργον, διὰ μὴν ἀφῆσῃ δπίσω του, παρὰ μόνον εἰκόνα ἐρημίας. Διὰ τοῦτο ἀπ' ὅλους τοὺς βαρβάρους, ποὺ ἐρήμωσαν τὸ κράτος, οἱ Βούλγαροι ἀφησαν τὴν πλέον φρικιαστικὴν ἀνάμνησιν καὶ τὸ πλέον στιγματισμένον ὄνομα εἰς τὴν ιστορίαν, λέγει ἔνας ιστορικός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ο'

Η Μακεδονική Δυναστεία (867-1057)

Τὴν δυναστείαν τῶν Ἰσαύρων διεδέχθη ἡ Μακεδονική δυναστεία, ἣ ὅποια ἔδωσε σειρὰν αὐτοκρατόρων μὲ σπάνια προτερήματα καὶ ίκανότητας.

Οἱ αὐτοκράτορες αὐτοὶ διοίκησαν τὸ κράτος μὲ δύναμιν καὶ βαθεῖαν σκέψιν, ὥστε ἡ αὐτοκρατορία νὰ φθάσῃ εἰς τὴν μεγαλυτέραν τῆς ἀκμὴν καὶ δόξαν. *

1. Ο Βασίλειος Α' ὁ Μακεδών (867-886)

'Ο Βασίλειος ὁ Α' ἦτο ὁ ἰδρυτὴς τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας. Δένη ἦτο πολὺ μορφωμένος, ἀλλὰ εἶχε μεγάλην σωματικὴν δύναμιν καὶ ἔξαιρετικὴν ίκανότητα καὶ εὐφυΐαν.

‘Η πρώτη του ἐνέργεια ἦτο νὰ φέρῃ τὴν ἐσωτερικὴν τάξιν κατόπιν τῆς εἰκονομαχίας. Ἐτακτοποίησε τὰ οἰκονομικὰ καὶ ἐνίσχυσε τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους. Διὰ νὰ καταπολεμήσῃ τούς ἔχθροὺς τῆς αὐτοκρατορίας, διωργάνωσε καλὰ τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον του.

‘Αφοῦ προητοίμασεν ὅλα, ἐστράφη ἐναντίον τῶν ἔχθρῶν. Οἱ στρατοί του ἐθριάμβευσαν ἐναντίον τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Ἀσίαν, τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Σικελίαν. Τέλος ἐκαθάρισε τὴν Μεσόγειον ἀπὸ τοὺς Σαρακηνούς πειρατάς. +

2. Ο Λέων Στ' ὁ Σοφὸς (886-912)

‘Ητο τελείως ἀντίθετος πρὸς τὸν πατέρα του. Ἀσθενικὸς τὸ σῶμα καὶ πολὺ μορφωμένος. Ἁσχολήθη κυρίως μὲ τὰ γράμματα καὶ τὴν νομοθεσίαν.

σίαν. "Οταν ἦτο αύτοκράτωρ ὁ Λέων, οἱ Βούλγαροι μὲν ἀρχηγὸν τὸν Συμεὼν, δὲ ὅποιος εἶχεν ἀνατραφῆ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἥρχισαν νὰ κινοῦνται καὶ νὰ ἀπειλοῦν τὴν αὐτοκρατορίαν. Αἱ πρῶται ἐπιδρομαὶ των ἔγιναν εἰς τὴν Θράκην, τὴν ὅποιαν ἐλεγλάτησαν καὶ κατέστρεψαν. Ἐναντίον τῶν Βουλγάρων ἐστάλη ὁ στρατηγὸς Νικηφόρος Φωκᾶς, δὲ ὅποιος τοὺς ἐνίκησεν εἰς πολλὰς μάχας. 'Ο Συμεὼν ἡναγκάσθη νὰ ύπογράψῃ εἰρήνην μὲ τὸ Βυζάντιον, τὸ 895. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ὅμως ἐπανέλαβε τὰς ἐπιδρομὰς του εἰς τὴν Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν. Οἱ Βυζαντῖοι τότε εἰσέβαλον εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ ὁ Συμεὼν ἡναγκάσθη νὰ ύπογράψῃ καὶ πάλιν εἰρήνην.

3. 'Ο Κωνσταντῖνος Ζ' ὁ Πορφυρογέννητος (912-959)

"Ητο καὶ αὐτὸς ἀπόλεμος ὅπως καὶ ὁ πατέρων του καὶ ἡσχολήθη κυρίως μὲ τὴν λογοτεχνίαν.

'Ἐπειδὴ τὸ κράτος ἐκινδύνευεν ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, ὁ στρατηγὸς Ρωμανὸς ὁ Λεκαπηνὸς ἀνεκήρυξε τὸν ἑαυτόν του συμβασιλέα.

'Ο Ρωμανὸς ἡγωνίσθη μὲ γενναιότητα καὶ ἔσωσε τὸ κράτος ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους. Ἡνάγκασε δὲ τοὺς Ρώσους, οἱ ὅποιοι εἶχον πολιορκήσει τὴν Κωνσταντινούπολιν, νὰ ύπογράψουν εἰρήνην. Μὲ τὸν στρατηγὸν δὲ Ἰωάννην Κουρκούναν, ποὺ ὡνομάσθη νέος Βελισάριος, ἐπέτυχε λαμπρὰς νίκας ἐναντίον τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἡ αύτοκρατορία ἀπέκτησε μεγίστην δύναμιν καὶ σεβασμόν.*

4. **Τ**Ο Νικηφόρος Β' ὁ Φωκᾶς (963-969)

"Οταν ἦτο στρατηγὸς ὁ Φωκᾶς, ἡγωνίσθη γενναίως ἐναντίον τῶν Σαρακηνῶν πειρατῶν καὶ ἥλευθέρωσε τὴν νῆσον Κρήτην (961). Ἡγωνίσθη ἐπίσης ἐναντίον τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Ἀσίαν, ὅπου ἥλευθέρωσε πολλὰς πόλεις καὶ ἐκέρδισε πολλὰς νίκας. "Οταν δὲ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διότι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀποθάνει ὁ Ρωμανὸς Β'. 'Ως αύτοκράτωρ ἥλευθέρωσε τὰς νήσους Κρήτην καὶ Κύπρον ἀπὸ τοὺς Ἀραβασ. Αἱ λαμπραὶ αὕται νίκαι του ἐστεφανώθησαν μὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀντιοχείας (669).

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τῶν θριάμβων ἥλθον εἰς τὴν Κωνσταντι-

νούπολιν πρέσβεις τῶν Βουλγάρων διὰ νὰ ζητήσουν φόρους. Ὁ αὐτοκράτωρ ὠργισμένος τοὺς ἔξεδίωξε λέγων εἰς αὐτούς: «Πηγαίνετε νὰ εἰπῆτε εἰς τὸν ἄρχοντά σας, ὃ δόποιος ἐνδύεται μὲ δέρματα ζώων, ὅτι ὁ ἴσχυρότατος καὶ μέγιστος βασιλεὺς θὰ ἔλθῃ εἰς τὴν χώραν σας νὰ σᾶς πληρώσῃ τοὺς φόρους. Διὰ νὰ μάθετε σεῖς, οἱ δόποιοι εἰσθε τρεῖς φοράς δοῦλοι ἀπὸ τοὺς προγόνους σας, ὅτι ὀφείλετε νὰ ὀνομάζετε κυρίους σας τοὺς βασιλεῖς τῶν Ρωμαίων».

‘Ο Φωκᾶς δὲν ἔξεστράτευσεν ὃ ἕδιος κατὰ τῶν Βουλγάρων παρὰ ἑκάλεσε τοὺς Ρώσους κατ’ αὐτῶν. ‘Ο ἄρχων τῶν Ρώσων Σβιατοσλάβος ἐδέχθη μὲ προθυμίαν, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν κατέκτησε ταχέως. Καὶ ἐνῷ εἶχε συμφωνήσει μὲ τὸν Φωκᾶν νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ, αὐτός, ὅχι μόνον δὲν τὸ ἔκαμεν, ἀλλὰ ἐπέρασε τὸν Αἴμον διὰ νὰ κατέληῃ εἰς τὰς Βυζαντινὰς ἐπαρχίας.

‘Ο Φωκᾶς μετενόησε διότι ἑκάλεσε τοὺς Ρώσους. ‘Ἐνῷ ὅμως ἡτοι μάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῶν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἐδολοφονήθη

5. Ὁ Ιωάννης Τσιμισκῆς (969-976)

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φωκᾶ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς.

‘Ο Τσιμισκῆς συνέχισε τὰς προετοιμασίας τοῦ Φωκᾶ καὶ ἡγωνίσθη μὲ σκληρότητα ἐναντίον τῶν Ρώσων. Μὲ τὸν στρατόν του διέβη τὸν Αἴμον, ἐνῷ δ στόλος του ἀνέπλεε τὸν Δούναβιν πρὸς τὸ Δορύστολον. Εἰς τὴν Πρεσθλάβαν ἐνίκησε τοὺς Ρώσους καὶ τοὺς ἐπροξένησε μεγάλας καταστροφάς. ‘Οσοι ἐσώθησαν ὑπεχώρησαν εἰς τὸ Δορύστολον, ἀλλὰ δ Τσιμισκῆς τοὺς ἐνίκησε καὶ ἐκεῖ (971) καὶ τοὺς ἤναγκασε νὰ ζητήσουν εἰρήνην καὶ νὰ φύγουν εἰς τὴν Ρωσίαν. Φεύγοντες ὅμως κατεστράφησαν ἀπὸ διαφόρους τουρκικὰς φυλάς.

Τὴν Βουλγαρίαν διήρεσεν εἰς ἐπτά ἐπαρχίας καὶ τὴν προσήρτησεν εἰς τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν.

Κατόπιν ὁ Ισιμισκῆς ἐπετέθη ἐταντίον τῶν Ἀράβων, σύνεχίζων τοὺς ἀγώνας τοῦ Φωκᾶ.

Τοὺς ἐνίκησεν εἰς πολλὰς μάχας, ἡλευθέρωσε τὴν Συρίαν καὶ Παλαιστίνην καὶ ἐφθασεν ἕως τὴν Βαγδάτην, τὴν πρωτεύουσαν τῶν Καλιφῶν.

"Ονειρον και σκοπὸν εἶχε νὰ ἐλευθερώσῃ ὅλας τὰς ἐπαρχίας και νὰ φέρῃ τὸ κράτος εἰς τὰ παλαιά του σύνορα. Ἐνῷ ὅμως ἐπέστρεφεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπέθανεν εἰς τὸν δρόμον. □

6. **Ο Βασίλειος Β' ὁ Βουλγαροκτόνος (976-1025) μ. Χ.)**

α' Οι πόλεμοι τοῦ Βασιλείου Β'. 'Ο ἐνδοξότερος ὅλων τῶν Μακεδόνων αὐτοκρατόρων ἦτο ὁ Βασίλειος δ' Β'. Μόλις ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ἀντιμετώπισε τὸν στρατηγὸν Βάρδαν Σκληρόν, ὁ ὅποιος ἐπαναστάτησεν ἐναντίον του, και μετὰ ζετεῖς σκληρούς ἀγῶνας τὸν ἐνίκησε.

'Ο Βασίλειος δ' Β' ἐπολέμησεν ὅλους τοὺς ἔχθροὺς τῆς αὐτοκρατορίας. Τοὺς Ἀραβας εἰς τὴν Ἀσίαν και τὴν Αἴγυπτον και τοὺς ἀγρίους λαοὺς τοῦ Καυκάσου. 'Υπερησπίσθη τὰς Ἑλληνικὰς κτήσεις εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐναντίον τῶν Ἀράβων και Γερμανῶν και ἐπάλαισε μὲ τοὺς Ρώσους εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον. 'Ως ἀστραπὴ ἔτρεχεν εἰς τὴν Ἀσίαν και ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὴν Εύρωπην. Παντοῦ ἦτο νικητὴς και ἐπέβαλε τὸν σεβασμὸν τῶν ἔχθρῶν του πρὸς τὴν αὐτοκρατορίαν.

Τοὺς σκληροτέρους πολέμους ἔκαμεν ὁ Βασίλειος ἐναντίον τῶν Βουλγάρων, τοὺς ὅποιους κατενίκησε και διέλυσε. Δι' αὐτὸ δινομάσθη Βουλγαροκτόνος.

Νέος ἥρχισεν δ' Βασίλειος τοὺς ἀγῶνας του ἐναντίον τῶν Βουλγάρων και γέρων τοὺς ἐτελείωσεν. Ἐπὶ 42 ἔτη ἐκράτησαν οἱ ἀγῶνες αὐτοί.

'Ο ἀγριος ἥγεμων τῶν Βουλγάρων, Σαμουήλ, διωργάνωσε τὸ Βουλγαρικὸν κράτος και ἥρχισε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς αὐτοκρατορίας μὲ ἀγριον πάθος. Σκοπός του ἦτο νὰ ἔξαφανίσῃ τὸν Ἑλληνισμὸν και νὰ ιδρύσῃ Βουλγαρικὴν αὐτοκρατορίαν.

Εἰς ὀλίγον χρόνον δ' Σαμουήλ κατέκτησεν ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς χώρας ἀπὸ τὸν Δούναβιν ἕως τὴν Μακεδονίαν. 'Απ' ἐκεῖ ἐπροχώρησε πρὸς Νότον, κατέλαβε τὴν Θεσσαλίαν και εἰσέβαλεν εἰς τὴν Στερεάν.

Τρόμος και ἀπελπισία κατέλαβε τοὺς κατοίκους τῶν περιοχῶν, που κατέκτησαν οἱ Βούλγαροι. Τόση ἦτο ἡ ἀγριότης των και αἱ καταστροφαὶ ποὺ ἔκαμαν. □

β' Η μάχη τοῦ Σπερχειοῦ. 'Ο Βασίλειος ἔστειλεν ἐναντίον των τὸν στρατηγὸν του Νικηφόρον Οὐρανόν, μὲ στρατιωτικὸν τμῆμα καλῶς ὡρ-

γανωμένον. Ο Νικηφόρος ἔφθασεν εἰς τὸν Σπερχειὸν ποταμόν, ὃπου συνήντησε τοὺς Βουλγάρους.

Οἱ δύο στρατοὶ ἐμειναν στρατοπεδευμένοι εἰς τὰς ὅχθας τοῦ ποταμοῦ, ὁ δόποιος ἦτο πλημμυρισμένος λόγῳ τῶν βροχῶν.

Τὴν νύκτα οἱ Βούλγαροι ἐκοιμήθησαν ἡσυχοι, ἐνῶ ὁ Νικηφόρος ἐμεινεν ἄγρυπνος. Ἐβάδισε μὲν τὸν στρατόν του πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ, ὃπου εὐρῆκε μίαν διάβασιν καὶ ἐπέρασεν εἰς τὴν ἀπέναντι ὁχθην. Ἡ ἐπίθεσις τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τῶν κοιμωμένων Βουλγάρων ἦτο τόσον ἀπροσδόκητος, ὥστε δὲν προεβλήθη ἀντίστασις. Ἔσφαγησαν καὶ ἡχμαλωτίσθησαν πολλαὶ χιλιάδες, ἐπληγώθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Σαμουήλ, δστις μόλις κατώρθωσε διὰ τῶν ὁρέων νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Οἱ "Ελληνες ἀνέπνευσαν μὲ τὴν σωτηρίαν των ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, ἀλλὰ ὁ πόλεμος ἐναντίον των δὲν ἐτελείωσεν."

Ὕ~~+~~Η καταστροφὴ τῶν Βουλγάρων. Καθ' ἕκαστον ἔτος ὁ Βασίλειος εἰσήρχετο εἰς τὴν Βουγαρίαν καὶ ἔφερε τὸν Σαμουήλ εἰς δύσκολον θέσιν. Δι' αὐτὸς ὁ Σαμουήλ ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ. Εἰς τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας, ποὺ ἐλέγετο τότε Κλειδίον, καὶ τὰ δόποια ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ Σιδηρόκαστρον, ἔκτισε φρούρια καὶ τὰ ὠχύρωσεν ἰσχυρῶς.

Σκληραὶ καὶ φονικαὶ μάχαι ἔγιναν ἑκεῖ, ἔως ὅτου ὁ στρατηγὸς τοῦ Βασιλείου Νικηφόρος Ζιφίας, διὰ μέσου ἀποκρήμνων χαραδρῶν, ἐπέρασεν ὅπισθεν τῶν Βουλγάρων. Οἱ Βούλγαροι ἐκυκλώθησαν καὶ ἐνικήθησαν (1014). "Ἄλλοι ἐφονεύθησαν καὶ ἄλλοι ἡχμαλωτίσθησαν. Ο Σαμουήλ ἐσώθη καὶ πάλιν διὰ τῆς φυγῆς. "Υστεροὶ" ἀπὸ δλίγον ὅμως ἀπέθανεν ἀπὸ τὴν λύπην του."

Ὕ~~+~~Η κατάκτησις τῆς Βουλγαρίας. Ἐπὶ τέσσαρα ἀκόμη ἔτη ἐξηκολούθησεν ὁ Βασίλειος τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Βουλγάρων. Ὡς κεραυνὸς διέτρεχε τὴν ἄγριαν χώραν. Τόσος ἦτο ὁ τρόμος τῶν Βουλγάρων ἀπὸ τὸν Βασίλειον, ὥστε, ὅταν ἐμάνθανον ὅτι ἔρχεται, ἀπὸ μακρὰν ἀκόμη ἐφώναζον:

«Φύγετε! ἔρχεται ὁ Αὐτοκράτωρ».

Ο Βασίλειος κτέλαβεν τὰ ὀχυρά των φρούρια καὶ τὸ 1018 εἰσῆλθε νικητὴς εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Βουλγαρίας Ἀχρίδα, ὃπου ἥσαν τὰ ἀνάκτορα τοῦ Σαμουήλ. Τὸ Βουλγαρικὸν κράτος διελύθη καὶ ἔγινεν ἐπαρχία τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μὲ "Ελληνα Διοικητήν"

ε **¶** Η ἐπιστροφὴ τοῦ Βασιλείου εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸ τέλος τοῦ. Μετὰ τὰς λαμπρὰς νίκας του ὁ Βασίλειος ἡθέλησε νὰ ἴδῃ ἀπὸ πλησίον τὴν κατάστασιν τῆς χώρας. Ἐπροχώρησε πρὸς Νότον καὶ ἔφθασεν εἰς Ἀθήνας. Ἀνέβη εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ὃ ὅποιος εἶχε μετατραπῆ εἰς χριστιανικὸν ναόν, ἀφιερωμένον εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Ἀθηνιώτισσαν, ὃπου προσεκίνησε καὶ ἀφιέρωσε πολλὰ λάφυρα.

‘Απὸ τὰς Ἀθήνας ἐπέστρεψε διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὃπου τοῦ ἔγινεν ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ καὶ ὁ λαὸς τὸν ὀνόμασε Βουλγαροκτόνον.

‘Ο Βασίλειος, ἀν καὶ γέρων, ἡτοιμάζετο καὶ πάλιν διὰ νέου ἀγῶνας ἐναντίον τῶν Ἀράβων τῆς Σικελίας. Ἐνῷ ὅμως προητοιμάζετο, ἀπέθανεν εἰς ἥλικιαν 70 ἑτῶν, τὸ 1025. **†**

7. **¶** Η ἀνάπτυξις τῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ Μακεδόνων

α' Η δύναμις τῆς αὐτοκρατορίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας ἡ δύναμις τῆς Αὐτοκρατορίας ἔφθασεν εἰς ὑψηστὸν βαθμόν. Μὲ τὰς λαμπρὰς νίκας των οἱ αὐτοκράτορες τῆς δυναστείας ἔφεραν τὰ σύνορά των πρὸς Ἀνατολάς εἰς τὴν Συρίαν, τὴν Κασπίαν καὶ τοὺς ποταμοὺς Τίγρητα καὶ Εύφρατην. Πρὸς Δυσμὰς εἰς τὴν Ἰταλίαν. Πρὸς Βορρᾶν εἰς τὸν Δούναβιν καὶ τὰ βόρεια παράλια τοῦ Εὔξείνου Πόντου. Πρὸς Νότον μέχρι τῶν νήσων Κρήτης καὶ Κύπρου συμπεριλαμβανομένων.

Οἱ ἔχθροι τοῦ κράτους Ἀραβεῖς, Βούλγαροι καὶ διάφοροι Τουρκικοὶ λαοὶ ὑπέκυψαν εἰς τοὺς αὐτοκράτορας.

Οἱ Ρῶσοι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Βασιλείου Β' ἔξεχριστιανίσθησαν καὶ ἐδέχθησαν τὸν Βυζαντινὸν πολιτισμόν. Οἱ ἡγεμῶν τῶν Ρώσων Βλαδίμηρος ἐβαπτίσθη καὶ ἔλαβεν ὡς σύζυγόν του τὴν ἀδελφὴν τοῦ Βασιλείου Ἀνναν. Οἱ Βλαδίμηρος διέδωσεν ἔπειτα τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τὴν Ρωσίαν δι' Ἑλλήνων κληρικῶν.

β' Πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις. Κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς ἐνισχύθη ἡ κεντρικὴ διοίκησις καὶ συγχρόνως αἱ τοπικαὶ διοικήσεις τῶν θεμάτων, τὰ ὅποια ἦσαν 30 περίπου. Τὴν ἀνωτάτην ἔξουσίαν εἶχεν ὁ αὐτοκράτωρ, δοῦλοιος ἐπέβλεπε δι' ὅλα. Η δικαιοσύνη, ἀπὸ τῆς ἐπο-

χῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ κατόπιν, ἐβελτιώθη καὶ ἀπενέμετο ἀπὸ πολλὰ
ἀνώτερα καὶ κατώτερα δικαστήρια.

Πολλὰ μέτρα ἔλήρθησαν διὰ τὴν προστασίαν τῶν μικρῶν καλλι-
εργητῶν, τῶν ἐργαζομένων τάξεων τῆς Κοινωνίας καὶ εἰς τὰς πόλεις
καὶ εἰς τὴν ὑπαιθρόν.

Ἐνισχύθη ἡ δημοσία ἀγαθοεργία διὰ τὴν προστασίαν τῶν πτω-
χῶν, τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν ὄρφανῶν. Πτωχοκομεῖα, νοσοκομεῖα, ὄρφα-
νοτροφεῖα, γηροκομεῖα καὶ ξενῶνες ἐλειτούργουν εἰς τὴν ἀπέραντον
Αὐτοκρατορίαν.

Ἡ Αὐτοκρατορία ἦτο ὅχι μόνον ἓνα ἰσχυρὸν κράτος, ἀλλὰ καὶ
πολιτισμένον.

γ' Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις. Τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία ἐπρο-
στατεύθησαν καὶ ἀπέδιδον ἀρκετὰ ἔσοδα εἰς τὸ κράτος. Τὰ διάφορα μο-
νονπώλια καὶ ίδιως τῆς μετάξης, ἔφεραν μέγαν πλοῦτον. Ἡ Κωνσταντί-
νούπολις ἦτο τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως.
Ἐκεῖ συνηντῶντο οἱ μεγάλοι ἐμποροί καὶ ἥλλαζον τὰ προϊόντα των.

Τὸ Βυζαντίον εἰσέπραττεν πολλούς φόρους. Οἱ ἀνθρωποι εὔρισκον
ἐργασίαν καὶ ἔζοικονόμουν τὰ ἔξοδα διὰ τὴν συντήρησιν τῶν οἰκογε-
νειῶν των.

δ' Τὰ γράμματα καὶ αἱ τέχναι. Τὰ γράμματα ἐπροστατεύθησαν καὶ
ἀνεπτύχθησαν. Ἡ μελέτη τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἐφθασεν εἰς τὸ
κατακόρυφον. Ἡ παιδεία ἐπροστατεύθη καὶ τὰ σχολεῖα ἐπλήθυναν καὶ
ἐτελειοποιήθησαν. Ἀποτέλεσμα ὅλων αὐτῶν ἦτο ἡ ἀνοδος τοῦ πο-
λιτισμοῦ.

Ἡ λεπτότης καὶ ἡ τελειοποίησις τῆς τέχνης ἐφθασεν εἰς μεγάλην
ἀνάπτυξιν. Πουθενά εἰς τὸν κόσμον δὲν ὑπῆρχον ὅμοια χρυσαφικά, ἀση-
μικά, μεταξωτά.

Ἡ δόξα, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πολυτέλεια τοῦ Ἑλληνικοῦ Βυζαντίου
οὐδέποτε εἶχον φθάσει εἰς τοιαύτην ἀνάπτυξιν. Δι' αὐτό, ὅσοι ξένοι τὸ
ἐπεσκέπτοντο ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν καὶ τὴν Δύσιν, ἔμενον κατάπληκτοι.

ε' Ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος. Ὁ πολιτισμὸς καὶ τὰ ἀπειρα πλούτη
τῆς αὐτοκρατορίας ἐκίνουν ἀκαταπαύστως τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὰς ἀρπα-
κτικὰς διαθέσεις τῶν βαρβάρων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως.

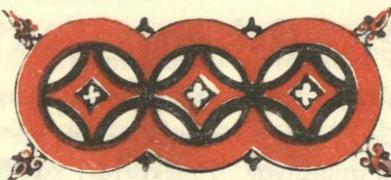
Διὰ νὰ προστατευθῆ λοιπὸν τὸ κράτος, εἶχεν ἀνάγκην ἰσχυροῦ
στρατοῦ καὶ στόλου. Δι' αὐτὸ μεγάλη φροντὶς κατεβλήθη διὰ τὴν κα-
64

λὴν ὄργανωσιν καὶ συντήρησίν του. Ὁ στρατὸς ἀπετελεῖτο: α) Ἀπὸ τοὺς ἀκρίτας, οἱ ὅποιοι ἐφρούρουν τὰ σύνορα τοῦ κράτους καὶ ὅλας τὰς στενὰς διαβάσεις. β) Ἀπὸ τὰ τάγματα τῶν θεμάτων καὶ γ) Ἀπὸ τὰ αὐτοκρατορικὰ τάγματα τῆς πρωτευούσης.

Εἰς τοὺς ναυστάθμους τοῦ Κερατίου Κόλπου καὶ τῶν παραλίων θεμάτων ἔσταθμευόν τὰ μεγάλα καὶ μικρὰ πολεμικὰ πλοῖα, καθὼς καὶ τὰ πυρπολικά, ποὺς ἦσαν ὁ τρόμος τῶν ἔχθρῶν μὲ τὸ ὑγρὸν πῦρ.

Άσκήσεις. 1. Ποῖοι ἦσαν οἱ σπουδαιότεροι αὐτοκράτορες τῆς Μακεδονικῆς Δυναστείας;

2. Διατί οἱ αὐτοκράτορες αὐτοὶ ἤσχολήθησαν κυρίως μὲ πολεμικὰ ἔργα;
3. Ποῖοι ἦσαν οἱ φοβερώτεροι ἔχθροι τῆς ἐποχῆς των;
4. Ποιὸς ἐσωσε τὸν Ἐλληνισμὸν ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους;
5. Διατί ὁ Βασίλειος περιώδευσε τάς ἐλευθερωθείσας ἐπαρχίας;
6. Νὰ ίχνογραφήσετε τὸν χάρτην τῆς αὐτοκρατορίας καὶ νὰ τοποθετήσετε τὰς μνημονευομένας τοποθεσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

Η^η ΠΑΡΑΚΜΗ ΤΗΣ ΒΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

1. Τὰ αἴτια τῆς παρακμῆς

Μετὰ τὴν Μακεδονικὴν Δυναστείαν ἡ Βζαντινὴ αὐτοκρατορία ἥρχισε νὰ παρακμάῃ. Τὰ αἴτια ἡσαν ἐσωτερικὰ καὶ ἔξωτερικά.

Ἐσωτερικῶς οἱ διάφοροι ἀξιωματοῦχοι ἡγωνίζοντο διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ θρόνου. Μεγάλαι σπατάλαι τῶν δημοσίων χρημάτων ἔγινοντο. Τὰ στρατιωτικὰ ζητήματα παρημελήθησαν.

Ἐξωτερικῶς εἶχον νὰ ἀντιμετωπίσουν νέους ἔχθρούς, τοὺς Σελτζούκους Τούρκους καὶ τοὺς Σταυροφόρους.

2. Οἱ Σελτζούκοι Τοῦρκοι

Οἱ Τοῦρκοι ἡσαν λαὸς Μογγολικῆς καταγωγῆς καὶ ἡσαν ἐγκατεστημένοι εἰς τὰς χώρας, ποὺ εύρισκονται εἰς τὰ Ἀνατολικὰ τῆς Κασπίας Θαλάσσης, τὸ σημερινὸν Τουρκεστάν, καὶ ἔζων κατ' ἀρχὰς ὡς νομάδες. Ὄταν ἥλθον εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς Ἀραβιας ἐδέχθησαν τὴν Μωαμεθανικὴν θρησκείαν καὶ ἔγιναν περισσότερον φανατικοὶ ἀπὸ αὐτούς. Ἀπὸ τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος ἔξεχύθησαν εἰς διάφορα σημεῖα τῆς Ἀνατολῆς πρὸς κατάκτησιν καὶ διάδοσιν τῆς νέας των θρησκείας.

Μία ἀπὸ τὰς τουρκικὰς αὐτὰς φυλάς, οἱ Σελτζούκοι, ποὺ ὠνομάσθησαν ἔτσι ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν των Σελτζούκ, ἐπροχώρησαν πρὸς Δυσμὰς ἔφθασαν εἰς τὸ Ἀραβικὸν κράτος τῆς Βαγδάτης καὶ ἔγιναν μισθοφόροι τοῦ Καλίφου του. Πολὺ ἐνωρίς δόμως ἐπλήθαιναν καὶ κατώρθωσαν νὰ κυριαρχήσουν τοῦ κράτους. Ἀμέσως ἐστράφησαν πρὸς τὴν Περ-

σίαν, τὴν ὅποιαν κατέκτησαν. Ἡ δύναμις τῶν τότε ἐμεγάλωσε καὶ ἤλθον εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν.

Μὲ ἀρχηγόν των τὸν Ἀλπ-Ἀρσλὰν ἐπέρασαν εἰς τὴν Ἀρμενίαν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἥρχισαν τὰς ἐπιδρομάς των εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν,⁷ εἰς τὴν ὅποιαν ἔγκατεστάθησαν δριστικῶς μετὰ τὴν νίκην των εἰς τὸ Μεντζικέρτ (1071). Μετὰ τὰ γεγονότα αὐτὰ καὶ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ Δ' μεγάλη ἀνωμαλία καὶ ἀναρχία ἐπεκράτησεν εἰς τὸ κράτος. Οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Βούλγαροι ἐπωφελούμενοι τῆς ἀναρχίας ἐπανεστάθησαν. Οἱ Τούρκοι ὥρμησαν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ κατέλαβον ὅλα τὰ θέματα μέχρι τῆς Χρυσουπόλεως, ἀπέναντι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τοιουτορόπως ἴδρυσαν ἐναὶ ἀπέραντον καὶ ἵσχυρὸν κράτος καὶ ἔγιναν διά τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν.⁸

3. Ἡ δυναστεία τῶν Κομνηνῶν (1081-1185)

Ἡ δυναστεία τῶν Κομνηνῶν, ἡ ὅποια κατήγετο ἀπὸ τὴν Μ. Ἀσίαν, ἔκυβέρνησε τὴν αὐτοκρατορίαν πλέον ἀπὸ ἑκατὸν ἔτη.

Ἐδώσεν εἰς τὸ κράτος ἱκανοὺς αὐτοκράτορας, οἱ ὅποιοι ἦσαν καλοὶ στρατηγοί, εἶχον τελείαν μόρφωσιν καὶ σπάνια διοικητικὰ πρόσοντα. Ἐπὶ πλέον εἶχον ὅλην τὴν διάθεσιν νὰ ἐργασθοῦν διὰ τὸ καλὸν τῆς αὐτοκρατορίας. Οἱ Κομνηνοὶ ἔδωσαν τὴν τελευταίαν λαμπρότητα καὶ δόξαν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν.

Ο σπουδαιότερος αὐτοκράτωρ τῆς δυναστείας ἦτο ὁ Ἀλέξιος Α' Κομνηνός (1081-1118), δόποιος ἀφοῦ κατέπαυσε τὴν ἐσωτερικὴν ἀναρχίαν καὶ διωργάνωσε τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον ἐπετέθη ἐναντίον τῶν Νορμανδῶν, ποὺ εἶχον, ἀποβιβασθῆ εἰς τὴν Ἡπειρον, τοὺς ἐνίκησε καὶ τοὺς ἡνάγκασε νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Σικελίαν ἀπ' ὅπου εἶχον ἔλθει. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Κομνηνῶν ἔγιναν αἱ Σταυροφορίαι αἱ ὅποιαι ἔφεραν ἀνατροπὰς εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Πρὶν ἔξετάσωμεν τὰ γεγονότα αὐτά, θὰ ἴδωμεν εἰς ποίαν κατάστασιν εύρισκετο ἡ Εύρωπη κατὰ τὸν μεσαίωνα.⁹

4. Ποία ἦτο ἡ κατάστασις τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν Μεσαίωνα

α' Ἡ ἴδρυσις τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Μὲ τὴν μεγάλην μετανάστευσιν τῶν λαῶν τὸ Δυτικὸν κράτος διελύθη καὶ εἰς τὴν θέσιν του ἴδρυθησαν ἀπὸ τοὺς νέους λαοὺς ὅλα νέα βαρβαρικὰ κράτη.

Οἱ λαοὶ αὐτοὶ ἡσαν ἀμόρφωτοι εἰδωλολάτραι καὶ ἐδέχθησαν τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν καὶ τὸν Ἑλληνορωμαϊκὸν πολιτισμόν. Ἀργότερον ἀνάμεσα εἰς τὰ κράτη αὐτὰ ἀνεδείχθη τὸ Φραγκικὸν κράτος, τὸ δόποιον μὲ βασιλέα τὸν Κάρολον τὸν Μέγαν, ἥτο τὸ μεγαλύτερον καὶ ἴσχυρότερον κράτος τῆς Εύρωπης. Μετὰ τὸν θάνατόν του, τὸ Φραγκικὸν κράτος διελύθη καὶ ἐσχηματίσθησαν τὰ τέσσαρα μικρότερα: τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἰταλίας.

Μὲ νέαν δισίρεσιν τῶν κρατῶν ἀργότερον προῆλθον ἄλλα μικρότερα, μέχρις ὅτου διεμορφώθησαν τὰ σημερινὰ κράτη τῆς Εύρωπης,

| β' Ἐπίδρασις τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν Δύσιν. Ἀπὸ τὸν ἔβδομον αἰῶνα ἡσαν διασκορπισμένοι εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εύρωπης πολλοὶ Ἕλληνες ἔμποροι καὶ ἀποικοί. Οἱ Ἕλληνες αὐτοὶ διέδωσαν εἰς τὴν Δύσιν τὰς τέχνας, τὰς ἰδέας καὶ τὸν πολιτισμὸν τοῦ Βυζαντίου καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν βαρβάρων λαῶν.

Ἡ πριγκίπισσα τοῦ Βυζαντίου Θεοφανώ, ἡ ὁποία ἐνυμφεύθη τὸν βασιλέα τῆς Γερμανίας "Οθωνα τὸν Β' ἔφερεν εἰς τοὺς βαρβάρους τότε Γερμανούς τὴν ἔξημέρωσιν τοῦ Βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ.

Οἱ Ἕλληνες κληρικοὶ καὶ λόγιοι, ποὺ τὴν ἡκολούθησαν, εἰργάσθησαν ἀκούραστα διὰ τὴν διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, τῶν ἐπιστημῶν, τῆς τέχνης καὶ τῶν ἐθίμων τοῦ Βυζαντίου εἰς τοὺς Γερμανούς λαούς.

Τοιουτοτρόπως, ὅτι δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐπιτύχουν οἱ Βυζαντινοὶ εἰς τὴν Δύσιν μὲ τὸ ὅπλα, τὸ ἐπέτυχον μὲ τὸν πολιτισμὸν των.

γ' Ἡ κοινωνικὴ κατάστασις τῶν λαῶν τῆς Δύσεως. Οἱ λαοὶ εἰς τὴν Δυτικὴν Εύρωπην ἡσαν χωρισμένοι εἰς δύο τάξεις: α) Τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἀρχόντων, οἱ δόποιοι εἶχον ὅλα τὰ δικαιώματα. Αὔτοὶ ἡσαν κύριοι τῆς γῆς καὶ αὐτοὶ ἐμορφώνοντο. β) Εἰς τὴν ἄλλην τάξιν ἀνῆκεν δὲ λαός, δὲ δόποιος εἶχε μόνον ὑποχρεώσεις καὶ εύρισκετο εἰς μεγάλην ἀμάθειαν καὶ δυστυχίαν. Οὐδὲν ἐνδιαφέρον ἔδειχνε πρὸς τὰ γράμματα, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας.

Δι' αὐτὸν ἐκυριαρχεῖτο ἀπὸ προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας.

δ' Ἡ δύναμις τοῦ κλήρου. Ἐκτὸς τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἀρχόντων μεγάλην δύναμιν εἶχεν δὲ Πάπας καὶ οἱ κληρικοὶ γενικῶς. Αὔτοὶ διοικοῦσαν ἀκόμη καὶ τοὺς βασιλεῖς καὶ ἀρχοντας. Διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν

αὐτήν οἱ λαοὶ τῆς Δυτικῆς Εύρωπης εἶχον ζωηρότατον ἐνδιαφέρον διὸ τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν. Τόση ἡτοῦ ἡ ἐπίδρασις τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὥστε δὴ καὶ ζωὴ τῶν εἶχε μορφὴν θρησκευτικήν. ¶

ε' Πολιτικὴ καὶ διοικητικὴ διαιρέσις. Τὰ Εύρωπαϊκὰ βασίλεια δὲν ἦσαν ὅμοια μὲ τὴν Ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν, οὔτε εἰς τὴν πολιτικήν, οὔτε εἰς τὴν κοινωνικὴν δργάνωσιν.

Ἐκαστον βασίλειον ἔχωρίζετο εἰς πολλὰς μεγάλας καὶ μικρὰς ἐπαρχίας, ποὺ ἐλέγοντο Φέουδα· δι’ αὐτὸν καὶ τὸ σύστημα τῆς διοικήσεως ἐλέγετο φεουδαρχικόν. Κάθε φέουδον ἀπετέλει καὶ ἓνα μικρὸν κράτος, ποὺ διοικοῦσεν δὲ φεουδάρχης.

Οἱ φεουδάρχαι εἶχον διαφόρους βαθμούς, ὅπως ἦσαν: οἱ πρίγκιπες, δοῦκες, κόμητες, βαρῶνοι. Ἀνάλογον ὀνομασίαν εἶχον καὶ τὰ φέουδα: πριγκιπάτα, δουκάτα, κομητεῖαι, βαρωνεῖαι. Οἱ φεουδάρχης διοικοῦσε τὸ φέουδόν του, ὅπως ἡθελεν καὶ εἶχε τὸν στρατόν του, τὸν ὅποιον συνετήρει δὲ ἴδιος. "Ολοι ὅμως ἀνεγνώριζον ώς ἀνώτερον κυρίαρχον τὸν βασιλέα.

Συχνὰ ὅμως οἱ φεουδάρχαι ἔκαμνον πολέμους μεταξύ των. Δὲν ἐδίσταζον δὲ νὰ στρέψουν τὰ ὄπλα καὶ ἐναντίον τῶν βασιλέων ἀκόμη.

Οἱ φεουδάρχαι δὲν εἶχον σχεδὸν καμμίαν ἄλλην ἀσχολίαν, παρὰ τὴν ἀσκησιν εἰς τὰ ὄπλα. Ἔγυμνάζοντο κυρίως ἔφιπποι μὲ βαρύν δπλισμόν. Διὰ νὰ γίνωνται δὲ καλοὶ καὶ γενναῖοι πολεμισταὶ ἔκαμνον μονομαχίας, ταυρομαχίας, κυνήγια καὶ ἄλλα ἐπικίνδυνα γυμνάσματα.

Μεγάλο προσὸν ἔθεωρουν τὴν φιλίαν καὶ τὴν δικαιοσύνην. Δι’ αὐτὸν καὶ ὑπεστήριζον τοὺς ἀδικουμένους. Ἀπὸ αὐτὸν προῆλθεν ἡ λέξις ἵπποτισμός, ἡ ὅποια σημαίνει πίστιν εἰς τὴν φιλίαν καὶ ἀνδρείαν, ὑποστήριξιν τῶν ἀδυνάτων καὶ τοῦ δικαίου.

Κάθε φεουδάρχης τέλος, ὅταν ἀπέθηκε, ἐμοίραζε τὸ φέουδον εἰς τοὺς υἱούς του. ¶

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'

ΑΙ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑΙ

16 Τὰ αἴτια τῶν σταυροφοριῶν

Ἡ μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως εἰς τὴν πρόδον, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὸν πλοῦτον, φυσικὸν ἦτο νὰ κάμη τοὺς λαοὺς τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης νὰ ἐποφθαλμιοῦν τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν.

Μὲ κάθε τρόπον λοιπὸν προσεπάθουν νὰ εὕρουν κατάλληλον εὔκαιριαν, νὰ κατακτήσουν τὰς χώρας της. Τὴν εὔκαιρίαν αὐτὴν τὴν εύρηκαν κατὰ τὰς σταυροφορίας.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους πλήθη χριστιανῶν ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου ἐπήγαινον νὰ προσκυνήσουν τοὺς Ἅγιους Τόπους.

Καὶ ὅταν μὲν κατεῖχον τὴν Παλαιστίνην οἱ Ἀραβεῖς, ἐθεώρουν τὴν Ἱερουσαλήμ ὡς ἄγιαν πόλιν καὶ ἐσέβοντο τὸν Τάφον τοῦ Σωτῆρος. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπέτρεπον ἐλευθέρως εἰς τοὺς Χριστιανούς νὰ πηγαίνουν νὰ προσκυνοῦν τοὺς Ἅγιους Τόπους.

“Οταν ὅμως κατέλαβον τὰ μέρη αὐτὰ οἱ Σελτζοῦκοι Τοῦρκοι, ὑπέχρεωνον τοὺς χριστιανούς νὰ πληρώνουν βαρεῖς φόρους, τοὺς ἐλήστευον, τοὺς ἐβασάνιζον καὶ πολλούς ἐφόνευον.

“Οταν ἐπέστρεφον εἰς τὰς πατρίδας των διὰ προσκυνηταί, διηγοῦντο εἰς τοὺς ἄλλους τὰ βασανιστήρια ποὺ ὑπέφερον. Τοιουτοτρόπως ἐγεννήθη εἰς ὅλους τοὺς Χριστιανούς ἐνα μῖσος ἐναντίον τῶν Σελτζούκων. Πολλοὶ χριστιανοὶ συνεκινοῦντο ἀπὸ τὰς εἰδήσεις αὐτὰς καὶ ἥσαν πρόθυμοι ν' ἀναλάβουν ἀγῶνα ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὴν προθυμίαν αὐτὴν ἔξεμεταλλεύθη ὁ Πάπας, διὰ νὰ κινήσῃ τοὺς λαούς τῆς Δυ-

τικῆς Εύρωπης πρὸς τὴν Ἀνατολὴν καὶ νὰ
ἐπεκτείνῃ τὴν ἔξουσίαν του ἐπὶ τῆς Ἀνα-
τολικῆς Ἐκκλησίας.

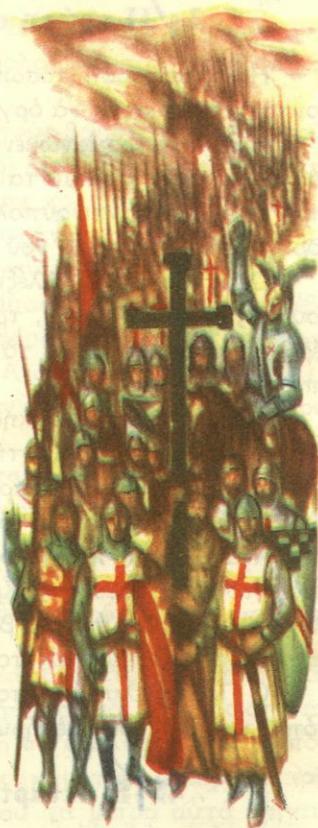
21 Πῶς ἀπεφασίσθησαν αἱ σταυροφορίαι

"Ενας προσκυνητής ἀπὸ τὴν Δύσιν, ὁ
μοναχὸς Πέτρος Ἐρημίτης, ὑπέφερε πολλὰ
ἀπὸ τοὺς Σελτζούκους, ὅταν ἐπῆγεν εἰς τοὺς
Ἀγίους Τόπους νὰ προσκυνήσῃ. "Οταν
ἐπέστρεψεν, παρουσιάσθη εἰς τὸν Πάπαν
Οὐρβανὸν τὸν Β' καὶ τοῦ διηγήθη ὅλα τὰ
φρικτὰ βασανιστήρια, ποὺ ὑπέφερον οἱ προ-
σκυνηταὶ Χριστιανοί.

'Ο Πάπας τοῦ εἶπε νὰ περιοδεύσῃ εἰς
ὅλους τοὺς βασιλεῖς καὶ ἄρχοντας τῆς Δύ-
σεως καὶ νὰ τὰ κάμη ὅλα αὐτὰ γνωστά.

Μεγάλος ἀναβρασμὸς προεκλήθη εἰς τὴν
Δύσιν, τὸν ὅποιον ἔχεμεταλλεύθη ὁ Πάπας
καὶ τὸ 1095 ἐκάλεσεν εἰς συνέδριον ὅλους
τοὺς βασιλεῖς καὶ ἄρχοντας τῆς Δύσεως εἰς
τὴν Γαλλικὴν πόλιν Κλερμόν, ὅπου ἀπεφα-
σίσθη νὰ ἐνωθοῦν οἱ Χριστιανοὶ τῆς Δύσεως
καὶ νὰ ἐκστρατεύσουν πρὸς ἀπελευθέρωσιν
τῶν Ἀγίων Τόπων. "Οσοι ἔλαβον μέρος εἰς τὰς ἐκστρατείας αὐτὰς ἐρ-
ραψαν εἰς τὰ ἐνδύματά των ἔνα κόκκινον σταυρὸν. Δι' αὐτὸς ὡνομάσθη-
σαν Σταυροφόροι καὶ αἱ ἐκστρατεῖαι των Σταυροφορίαι.

Χιλιάδες Χριστιανῶν τῆς Δύσεως, νομίζοντες εὔκολον τὴν ἐκστρα-
τείαν εἰς τοὺς Ἀγίους Τόπους, ἐπώλουν ὅ, τι εἶχον, ἔπαιρνον τὰς οἰκο-
γενείας των καὶ ἔχειν οὐν, χωρὶς καμμίαν στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν.
Κανεὶς ὅμως ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἔφθασεν εἰς τὸν προορισμόν του. "Ολοὶ ἔχα-
θησαν εἰς τὸν δρόμον ἀπὸ τὴν πειναν, τὸ ψύχος, τὰς ἀσθενείας καὶ ἄλ-
λας κακουχίας.

3. ✓ Η πρώτη σταυροφορία (1096-1099 μ. Χ.)

‘Η καταστροφή τόσων χιλιάδων χριστιανῶν ἡνάγκασε τοὺς ἄρχοντας τῆς Δύσεως νὰ ὀργανώσουν συστηματικάς ἐκστρατείας.

‘Η πρώτη ὡργανωμένη σταυροφορία ἔγινε τὸ ἔτος 1096 μ. Χ. Τριακόσιαι χιλιάδες πολεμισταὶ ἀπὸ τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην ἔφθασαν ἔξω ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των.

‘Ο αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος Α' ὁ Κομνηνὸς τοὺς ἔδωσε πλοῖα νὰ περάσουν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, τρόφιμα καὶ ὀδηγούς, μὲ τὴν συμφωνίαν, ὅσα μέρη ἐλευθερώσουν νὰ τὰ παραδώσουν εἰς τοὺς Βυζαντινούς, εἰς τοὺς δόποίους ἀνῆκον.

Οἱ σταυροφόροι ἐνίκησαν τοὺς Σελτζούκους, ἔφθασαν εἰς τὴν Συρίαν, ἐπροχώρησαν εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ ἡλευθέρωσαν τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἀντὶ ὅμως νὰ παραδώσουν τὰ μέρη ποὺ ἡλευθέρωσαν εἰς τοὺς Βυζαντινούς, ὅπως εἶχον συμφωνήσει, ἴδρυσαν τὸ Φραγκικὸν Κράτος τῆς Ἀνατολῆς μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἱερουσαλήμ. Συμπεριεφέρθησαν δὲ πρὸς τοὺς Ὁρθοδόξους Χριστιανούς χειρότερα ἀπὸ τοὺς Σελτζούκους. Μετ' ὀλίγα ὅμως ἔτη τὸ βασίλειον τῶν Φράγκων εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ὑπετάχθη καὶ πάλιν εἰς τοὺς Ἀραβας.

‘Ο Πάπας ἐλυπήθη πολύ, ποὺ ὑπεδουλώθησαν καὶ πάλιν οἱ Ἅγιοι Τόποι καὶ διὰ τοῦτο ἐκήρυξε τὴν τετάρτην σταυροφορίαν.

4. ✓ Η τετάρτη σταυροφορία (1202 - 1204)

α' Οἱ Ἐνετοί, ὁ Πάπας καὶ τὰ σχέδιά των. Οἱ Ἐνετοί ἡ Βενετοί, εἶχον ἴδρυσει ἰσχυρὸν ναυτικὸν κράτος εἰς τὴν σημερινὴν Ἰταλίαν. Τόση ἦτο ὅμως ἡ λαϊμαργία των, ὥστε ἥθελον νὰ κατακτήσουν ὀλόκληρον τὴν Βυζαντίνην αὐτοκρατορίαν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου των. Ὁ Πάπας ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος δὲν ἔπαυσεν οὔτε στιγμήν νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν ὑποδούλωσιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Μὲ τὴν τετάρτην σταυροφορίαν τοὺς ἔδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ἐφαρμόσουν τὰ σχέδιά των. Εἰς αὐτὸ συνετέλεσαν καὶ οἱ αὐτοκράτορες τῆς δυναστείας τῶν Ἀγγέλων μὲ τὰς μεταξύ των φιλονικίας.

β) Οἱ σταυροφόροι εἰς τὴν Βενετίαν. Τὸ 1202 οἱ σταυροφόροι συνεκνετρώθησαν εἰς τὴν Βενετίαν, διὰ νὰ μεταβοῦν μὲ πλοῖα εἰς τὴν Πα-

λαιστίνην. Οι ἀρχηγοί των Βαλδουῖνος καὶ Βονιφάτιος ὁ Μομφερατικὸς ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Δόγην τῆς Βενετίας Δάνδολον, νὰ τοὺς μεταφέρῃ μὲ τὰ πλοια τῶν.

Οἱ πονηρὸς γέρων Δάνδαλος ἐδέχθη νὰ τοὺς βοηθήσῃ, ἀλλὰ τοὺς ἐζήτησε πολλὰ χρήματα, πού οἱ σταυροφόροι δὲν εἶχον νὰ τοῦ δώσουν, καὶ τὰ μισὰ λάφυρα ποὺ θὰ ἐκέρδιζον ἀπὸ τὸν πόλεμον.

Ἐνῷ οἱ σταυροφόροι εύρισκοντο εἰς ἀμηχανίαν, οἱ αὐτοκράτορες Ἀγγελοι τοὺς ἔβγαλαν ἀπὸ τὴν δύσκολον θέσιν.

Οἱ Ἀλέξιος Δ', υἱὸς τοῦ ἐκθρονισθέντος Ἰσαακίου Ἀγγέλου, μετέβη εἰς τὴν Δύσιν καὶ ὑπεσχέθη εἰς τοὺς Σταυροφόρους νὰ δώσῃ τὰ χρήματα ποὺ ἔχαιειάζοντο καὶ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν Δυτικήν, ἀρκεῖ νὰ τὸν βοηθήσουν εἰς τὴν ἀνάκτησιν τοῦ θρόνου. Οἱ Σταυροφόροι ἔμειναν σύμφωνοι. ✓

Οἱ Φράγκοι καταλαμβάνουν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Οἱ Ἐνετικὸς στόλος μὲ τοὺς Σταυροφόρους ἔφθασε καὶ ἡγκυροβάλησεν εἰς τὴν ἀκτήν, ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Οἱ Ἀλέξιος Γ' ποὺ εἶχεν ἐκθρονίσει τὸν Ἰσαάκιον, προσεπάθησε νὰ σώσῃ τὴν πρωτεύουσαν. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν τὸ κατώρθωσεν, ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Οἱ σταυροφόροι τότε ἀνεβίβασαν εἰς τὸν θρόνον τὸν Ἰσαάκιον καὶ τὸν υἱὸν του Ἀλέξιον Δ', ἀπὸ τὸν ὄποιον ἐζήτησαν νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποσχέσεις του. Οἱ Ἀλέξιος Δ' δὲν ἤδυνήθη νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποχρεώσεις του, παρὰ τὰς βαρείας φορολογίας καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου τῶν ἐκκλησιῶν. Ἐξ ἄλλου τὰ μέτρα αὐτὰ ἐξήγειραν τὸν λαόν, δὲν ὄποιος ἐπανεστάτησε καὶ ἀνεκήρυξε αὐτοκράτορα τὸν Ἀλέξιον Μούρτζουφλον, ὡς Ἀλέξιον Ε'.

Οὕτος δὲν ἀνεγνώρισε τὰς συμφωνίας τοῦ Ἀλεξίου Δ' καὶ οἱ σταυροφόροι ἐποιούρκησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Οἱ Μούρτζουφλοι βλέπων ὅτι δὲν δύναται νὰ τοὺς ἀποκρούσῃ ἔφυγε μὲ δλίγους ὀπαδούς του.

Εἰς τὴν δύσκολον αὐτὴν στιγμὴν μερικοὶ πατριῶται, πού δὲν εἶχον χάσει τὸ θάρρος των, ἀνεκήρυξαν αὐτοκράτορα τὸν γενναῖον Θεόδωρον Λάσκαριν.

Οἱ Λάσκαρις ἡγωνίσθη μὲ θάρρος, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε τίποτε, διότι διέθετεν δλίγας δυνάμεις. Ἡναγκάσθη λοιπὸν νὰ φύγῃ μὲ τὸν Πατριάρχην, τοὺς ὑπουργούς του καὶ τοὺς ἀνωτέρους ἀξιωματούχους

Δέν έσεβάσθησαν ||ούτε την ζωήν τῶν Χριστιανῶν κατοίκων, πολλούς τῶν δόποίων ἔσφαξαν, ἀκόμη καὶ γέροντας, παιδία καὶ γυναῖκας. Ένας ἀπὸ τοὺς σταυροφόρους γράφει τὰ ἔξης διὰ τὰ λάφυρα πού ἥρπασαν:

— Καὶ ἡσαν τόσον μεγάλα τὰ κέρδη, ὥστε κανεὶς δὲν ἤμπορεῖ νὰ εἴπῃ τὸ πλῆθος τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου καὶ τῶν πιο λιθῶν καὶ τῶν μεταξωτῶν ὑφασμάτων καὶ τῶν γουναρικῶν καὶ τῶν τόσων τιμαλφῶν πραγμάτων, τὰ δόποια ποτὲ δὲν εὑρέθησαν εἰς

14

τοῦ κράτους, εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν. Τοιουτότρόπως οἱ σταυροφόροι κατέλαβον τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ ἔτος 1204 μ. Χ. *¶*

δ'. Ἡ καταστροφὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Εἶναι δύσκολον νὰ περιγραφοῦν αἱ καταστροφαὶ, τὰς δόποιας ἔκαμον οἱ σταυροφόροι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐλεηλάτησαν τὰ παλάτια καὶ ὅλας τὰς οἰκίας, πλουσίας καὶ πτωχάς. Δέν ἐσεβάσθησαν οὔτε τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ μοναστήρια.

Φρικιαστικαὶ ἡσαν αἱ ἀκολασίαι των εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν. Ἐκομμάτιασαν τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν καὶ τὰ ίερά σκεύη καὶ τὰ ἐμοιράσθησαν μεταξύ των. Μετεχειρίζοντο τὰ "Αγια ποτήρια διὰ νὰ πίνουν εἰς τὰ συμπόσιά των. Ὅδηγησαν τέλος ζῶα μέσα εἰς τὸν ναὸν διὰ νὰ φορτώσουν τὰ λάφυρά των.

τὴν γῆν. Ἀπὸ τότε, ποὺ ἔγινεν δὲ κόσμος δὲν ἐκερδίθησαν τόσα πολλὰ εἰς καμμίαν πόλιν.

Ἐκτὸς αὐτῶν μεγάλας καταστροφὰς ἐπροξένησαν εἰς τὰ ἀγάλματα καὶ ἄλλα ἕργα τέχνης, εἰς τὰς βιβλιοθήκας, ὅπου κατέστρεψαν σπάνιο χειρόγραφα. Καὶ νὰ σκεφθῇ κανείς, δτὶ ὅλα αὔτὰ τὰ ἔκαμαν Χριστιανοί, οἱ ὅποιοι εἶχον βάλει τὸν Σταυρὸν εἰς τὸν ὕμνον των καὶ εἶχον ὁρκισθῆναι ἐλευθερώσουν τοὺς Ἅγιους Τόπους.

Ἀσκήσεις. 1. Διατί αἱ ἐκστρατεῖαι αὐταὶ ὠνομάσθησαν σταυροφορίαι;

2. Ποιὰ ἦτο ἡ αἰτία τῶν σταυροφοριῶν;

3. Κάμετε πίνακα τῶν ὀνομάτων μὲ τὰς χρονολογίας, τοὺς τόπους καὶ τὰ γενούτα, ποὺ ἔχουν σχέσιν μὲ τὰς σταυροφορίας.

4. Νὰ ἴχνογραφήσετε τὸν χάρτην τῆς Παλαιστίνης καὶ νὰ τοποθετήσετε τοὺς Ἅγιους Τόπους.

7. Ἐκθεσις «Τὸ προσκύνημα τῶν Ἅγιων Τόπων»

5. ✓ **Η Φραγκοκρατία εἰς τὴν Ἑλλάδα**

α'. Η διανομὴ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους μεταξὺ τῶν νικητῶν. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἱ νικηταί Βαλδουΐνος, Βονιφάτιος καὶ Ἐνετοὶ ἐμοιράσθησαν τὴν Ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν.

Ολόκληρος ἡ αὐτοκρατορία ἔχωρίσθη εἰς τρία μεγάλα μερίδια:

1. Εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὅποια περιελάμβανε τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν Θράκην, μερικὰς περιοχὰς τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τὰς νήσους Λέσβον, Χίον καὶ Σάμον. Αὐτοκράτωρ αὐτῆς ἐστέφθη εἰς τὴν Ἅγιαν Σοφίαν δὲ Βαλδουΐνος.

2. Τὸ βασίλειον τῆς Θεσσαλονίκης, τὸ ὅποιον περιελάμβανε τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Στερεάν Ἑλλάδα, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν νῆσον Κρήτην. Βασιλεὺς ὡρίσθη ὁ Βονιφάτιος μὲ πρωτεύουσαν τὴν Θεσσαλονίκην.

3. Οἱ Ἐνετοὶ ἔλαβον τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ Ἰονίου πελάγους, τὰ Δυτικὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, τῆς Στερεᾶς καὶ Ἡπείρου μέχρι τοῦ Δυρραχίου, τὰς ἀκτάς τῆς Μ. Ἀσίας, τὴν Καλλίπολιν καὶ Ραιδεστόν, παραλίους πόλεις τῆς Θράκης. Ἀργότερον ἡγόρασαν καὶ τὴν Κρήτην ἀπὸ τὸν Βονιφάτιον. Ἐπὶ πλέον οἱ Ἐνετοὶ ἔλαβον τὰ 3/8 τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τῆς Ἅγιας Σοφίας καὶ τὸ δικαίωμα νὰ δρίζουν αὐτοὶ τὸν Πατριάρχην. Ὡς τοιοῦτον δὲ ἐξέλεξαν τὸν Ἐνετὸν Θωμᾶν Μοροζίνην.

β' Η κατάληψις τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας. Μετὰ τὴν διανομὴν τῆς αὐτοκρατορίας οἱ Φράγκοι ἐπροχώρησαν εἰς τὴν κατάληψιν αὐτῆς. Δέν ἦτο ὅμως εὔκολον τοῦτο, διότι μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἴδρυθησαν διάφορα Ἑλληνικὰ κράτη, ἥτοι : αἱ αὐτοκρατορίαι τῆς Τραπεζούντος καὶ τῆς Νικαίας καὶ τὸ Δεσποτᾶτον τῆς Ἡπείρου.

Τὰ Ἑλληνικὰ αὐτὰ κράτη ἡγωνίσθησαν ἐναντίον τῶν κατακτητῶν σταυροφόρων καὶ τοὺς ἡμπόδισαν νὰ καταλάβουν ὅλα τὰ μέρη, που ἔλαβον κατὰ τὴν διανομὴν. "Ἄσ ιδωμεν ὅμως τί ἐπέτυχον"

6. ✓Τὰ Φραγκικὰ κράτη

α' Η αὐτοκρατορία τῆς Κωνσταντινουπόλεως. 'Ο Βαλδουΐνος κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ ἐν μικρὸν τμῆμα τῆς ΒΔ Μ. 'Ασίας καὶ τὴν Θράκην. "Υστερα ἀπὸ δλίγα ἔτη ὅμως ἡ αὐτοκρατορία περιωρίσθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν περιοχήν της. Εἰς τοῦτο συνετέλεσαν διάφορα γεγονότα.

'Η σύγκρουσις τοῦ Βαλδουΐνου πρὸς τὸν Βονιφάτιον. 'Η ἀντίστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Τέλος οἱ Βούλγαροι ἐνίκησαν τοὺς Φράγκους εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, ὅπου ἡχμαλώτισαν καὶ ἐφόνευσαν τὸν Βαλδουΐνον.

β' Τὸ βασίλειον τῆς Θεσσαλονίκης. 'Ο Βονιφάτιος ὁ Μομφερατικὸς κατέλαβε τὴν Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν καὶ Στερεάν Ἑλλάδα μέχρι τῆς Πελοποννήσου. 'Ο ἕδιος ἐφονεύθη πολεμῶν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Τὸ δὲ βασίλειόν του κατελύθη τὸ 1223 ἀπὸ τὸν Δεσπότην τῆς Ἡπείρου Θεόδωρον "Αγγελον, ὁ ὄποιος ἴδρυσε τὴν Ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Θεσσαλονίκης.

γ' Τὸ πριγκιπᾶτον τῆς Ἀχαΐας ἢ τοῦ Μορέως. Τὸ πριγκιπᾶτον αὐτὸ παρεχωρήθη εἰς τοὺς δύο Γάλλους ἵπποτας: τὸν Σαμπλίτην καὶ τὸν Βιλλαρδουίνον.

Οἱ Γάλλοι ἵπποται ἐφήρμοσαν τὸ φεουδαρχικὸν σύστημα, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι Φράγκοι ἀρχηγοὶ καὶ ἔχωρισαν τὴν Πελοπόννησον εἰς βαρωνείας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σαμπλίτη τὸ πριγκιπᾶτον τῆς Ἀχαΐας ὑπὸ τοὺς Βιλλαρδουίνους ἔγινε κράτος ἰσχυρὸν καὶ διετηρήθη ἐπὶ μακρὸν χρόνον.

‘Η ἐπίδρασις τῶν Φράγκων ἐπὶ τῶν Ἐλλήνων ἦτο ἀντίστροφος. Ο τρίτος κατὰ σειρὰν ἡγεμών τῆς Ἀχαΐας, ὁ Γουλιέλμος Βιλλαρδουΐνος ἔγεννήθη εἰς τὰς Καλάμας καὶ πλὴν τῆς Γαλλικῆς ἔλαβε καὶ τὴν Ἐλληνικὴν μόρφωσιν. ὜μιλει ὡς μητρικὴν γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικήν, δπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι Φράγκοι. Κατὰ τὴν φραγκικὴν κυριαρχίαν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἡ χώρα ἀπέκτησε ἡσυχίαν καὶ εὐδαιμονίαν καὶ τὸ ἐμπόριον ἥκμασεν.

Τὸ πριγκιπᾶτον τῆς Ἀχαΐας παρ’ ὅλην τὴν ἀνάπτυξίν του δὲν διετηρήθη μέχρι τέλους. Οἱ πόλεμοι τῶν ἡγεμόνων του πρὸς τὰ ‘Ἐλληνικὰ κράτη καὶ αἱ διενέξεις μεταξὺ τῶν βαρώνων ἔφερον τὴν ἔξασθένησίν του. ‘Η δριστικὴ κατάλυσίς του συνετελέσθη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος. Οἱ ἡγεμόνες τοῦ Μυστρᾶ, ἀδελφοὶ Κωνσταντῖνος καὶ Θεόδωρος Παλαιολόγοι, κατετρόπωσαν τοὺς Φράγκους καὶ τοιουτρόπως δὲν ἔμεινεν ἕχνος φραγκικῆς κυριαρχίας εἰς τὴν Πελοπόννησον. Παραλλήλως ἔνισχύθη τὸ δεσποτᾶτον τοῦ Μυστρᾶ.

δ' Ἄλλαι φραγκικαὶ ἡγεμονίαι. Οἱ ‘Ενετοὶ κατέλαβον τὰς νήσους Κυκλαδας καὶ Σποράδας. Ἐπίστης κατέλαβον τὴν Μεθώνην, τὴν Κορώνην καὶ τὴν Πύλον, παράλια τῆς Πελοποννήσου. Τὴν Ναύπακτον καὶ ἄλλα παράλια τῆς Στερεάς καὶ Ἡπείρου. Τὴν Χαλκίδα εἰς τὴν νῆσον Εὔβοιαν. Ἀργότερον δὲ τὴν Κρήτην, τὴν ὅποιαν ἡγόρασαν ἀπὸ τὸν Βονιφάτιον. Τὴν νῆσον Κέρκυραν εἰς τὸ Ίονιον καὶ ἄλλας νήσους. ✓

Ἄσκήσεις. 1. Ποια ἦσαν τὰ Φραγκικὰ κράτη εἰς τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν;

2. Διατί οἱ ‘Ενετοὶ κατέλαβον τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια;
3. Ποιὸν διοικητικὸν σύστημα ἐφήρμοσαν οἱ Φράγκοι εἰς τὴν Ἐλλάδα;
4. Διατί οἱ Φράγκοι δὲν ἤδυνθησαν νὰ σταθεροποιηθοῦν εἰς τὰς Ἐλληνικὰς χώρας;
5. Ποιὸν Φραγκικὸν κράτος ἐδυνάμωσε καὶ προώδευσε περισσότερον καὶ διατί
5. Ποιοι ίδρυσαν τὸ Δεσποτᾶτον τοῦ Μυστρᾶ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'

1. Τὰ Ἐλληνικὰ Κράτη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Φραγκοκρατίας

Οἱ σταυροφόροι δὲν κατώρθωσαν νὰ κατακτήσουν ὅλας τὰς Ἐλληνικὰς χώρας διότι ἔχωρίσθησαν εἰς μικρὰ κρατίδια καὶ ἡ δύναμις των ἥλαττωθη.

Μερικαὶ ἐπαρχίαι ἐλληνικαὶ ἔμειναν ἐλεύθεραι καὶ ἀπετέλεσαν ἀνεξάρτητα Ἐλληνικὰ κράτη.

Τὰ σπουδαιότερα κράτη, ποὺ ἰδρύθησαν μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων ἥσαν τρία, ἥτοι: αἱ αὐτοκρατορίαι τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τῆς Νικαίας καὶ τὸ Δεσποτᾶτον τῆς Ἡπείρου.

Σκοπὸς καὶ τῶν τριῶν ἥτο ἡ ἀντίστασις κατὰ τῶν Φράγκων καὶ ἡ ἀνάκτησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως.✓

α) **Η αὐτοκρατορία τῆς Τραπεζοῦντος.** Η αὐτοκρατορία τῆς Τραπεζοῦντος περιελάμβανε τὴν παραλιακὴν χώραν τοῦ Εὔξείνου Πόντου μέχρι τοῦ Καυκάσου μὲ πρωτεύουσαν τὴν Τραπεζοῦντα. Τὴν αὐτοκρατορίαν τὴν ἴδρυσεν ὁ πρίγκιψ Ἀλέξιος Κομνηνὸς ἀπὸ τὴν μεγάλην δυναστείαν τῶν Κομνηνῶν.

Ἐπὶ 250 ἔτη διετηρήθη τὸ νέον αὐτὸ κράτος.

Διὰ τοῦ ζωηροτάτου ἐμπορίου, ποὺ ἔγινετο μὲ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μ. Ἀσίας, ἡ Τραπεζοῦς ἀνεδείχθη μία ἀπὸ τὰς μεγάλας ἀγορὰς τοῦ κόσμου. Ἀπειρα ἥσαν τὰ πλούτη, ποὺ ἔφερε τὸ ἐμπόριον. Η Τραπεζοῦς ἔγινεν ἐπὶ πλέον λαμπρὸν κέντρον τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης.

Τέλος τὸ ἔτος 1461 κατεκτήθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους.✓

† Τὸ Δεσποτᾶτον τῆς Ἡπείρου. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων, ὁ στρατηγὸς τοῦ Βυζαντίου Μιχαὴλ Ἀγγελος κατέφυγε εἰς τὴν Ἡπείρον, ὃπου ἴδρυσε τὸ Δεσποτᾶτον τῆς Ἡπείρου μέ πρωτεύουσαν τὴν Ἀρταν καὶ ἐπειτα τὰ Ἰωάννινα. Τὸ Δεσποτᾶτον περιελάμβανε εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν Ἡπείρον μέχρι τοῦ Δυρραχίου καὶ τὴν Δυτικὴν Στερεάν Ἐλλάδα.

Ἄργότερον ὁ ἀδελφὸς καὶ διάδοχός του Θεόδωρος ἔκαμε πολλοὺς πιολέμους μέ τοὺς Βουλγάρους καὶ τοὺς Φράγκους καὶ κατέλαβε τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην. Μετὰ τὰς ἐπιτυχίας του αὐτὰς μετέφερε τὴν πρωτεύουσάν του εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἐστέφθη αὐτοκράτωρ τὸ 1222. Ἐφαίνετο, ὅτι οἱ Δεσπόται τῆς Ἡπείρου θὰ ἐπανίδρυσον τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν. Τὰ πράγματα ὅμως δὲν ἔξελιχθησαν οὕτω.

Ο αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας Ἰωάνν. Βατάτσης περιῆλθεν εἰς πόλεμον μὲ τὸν Δεσπότην τῆς Ἡπείρου Θεόδωρον Ἀγγελον καὶ περιώρισε τὸ κράτος τῆς Θεσσαλονίκης. Ο Θεόδωρος ἐπολέμησε καὶ ἐναντίον τῶν Βουλγάρων. Εἰς μίαν δὲ μάχην ἐνικήθη, συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ τυφλωθεὶς ἀπέθανεν.

Κατόπιν τοῦ γεγονότος αὐτοῦ τὸ κράτος περιωρίσθη καὶ πάλιν εἰς τὰ πρῶτα του ὄρια καὶ διετηρήθη μέχρι τοῦ 1318 μ.Χ.

† Η αὐτοκρατορία τῆς Νικαίας. Ο τελευταῖος Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ, Θεόδωρος Λάσκαρις, φεύγων ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, κατέφυγε εἰς τὴν Νίκαιαν τῆς Μ. Ἀσίας, ὃπου ἴδρυσε τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Νικαίας. Ο Πατριάρχης, ὁ κλῆρος, οἱ ὑπουργοὶ καὶ εὐγενεῖς, οἱ ἀπλοὶ στρατιῶται ποὺ τὸν ἡκολούθησαν, τὸν ἐνίσχυσαν εἰς τὴν προσπάθειάν του. Μὲ τὴν ἀνδρείαν, ἡ ὃποία τὸν διέκρινεν, ἐνίκησε τοὺς Σελτζούκους Τούρκους καὶ τοὺς Φράγκους καὶ ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του εἰς τὴν Δυτικὴν Μ. Ἀσίαν.

Ο γαμβρὸς καὶ διάδοχός του Ἰωάννης Βατάτσης ἦτο ἐπιδέξιος κυβερνήτης καὶ γενναῖος στρατηγός. Μὲ πολλὰς μάχας κατώρθωσε νὰ ἐκδιώξῃ ἐντελῶς τοὺς Φράγκους καὶ Ἐνετοὺς ἀπὸ τὴν Μ. Ἀσίαν. Κατόπιν ἐπέρασεν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ κατέλαβε τὴν Θεσσαλονίκην. Ἐνίκησε τοὺς Βουλγάρους καὶ κατέλαβε μέγα μέρος τῆς Μακεδονίας.

Τοιουτορόπως ἡ αὐτοκρατορία τῶν Φράγκων περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰ περίχωρά της. Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως

δ ἥρως αὐτοκράτωρ νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ δινειρόν του, διότι ἀπέθανεν.

2. ~~H~~ ἀνάκτησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων (1261)

Τὸ δινειρον τοῦ Βατάτση τὸ ἐπραγματοποίησεν ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος. Ὁ Παλαιολόγος ἦτο ἴκανὸς πολιτικὸς καὶ γενναῖος στρατηγός.

Εἰς τοὺς Φράγκους παρήγγειλεν ἀμέσως ἢν θέλουν νὰ παραμείνουν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅφείλουν νὰ πληρώνουν φόρον.

Ἐπεπέθη ἐναντίον τῶν Φράγκων εἰς τὴν Θράκην καὶ τοὺς ἀφήρεσεν δλα τὰ μέρη μέχρι τοῦ Βοσπόρου. Κατόπιν ἔστειλε τὸν στρατηγόν του Ἀλέξιον Στρατηγόπουλον, μὲν μικρὰν δύναμιν νὰ παρακολουθῇ τὰς κινήσεις τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Φράγκων.

Ο Στρατηγόπουλος εύρισκόμενος εἰς τὴν Θράκην ἔμαθεν ἀπὸ φυγάδας "Ἑλληνας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι οἱ Φράγκοι μὲ τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον τῶν ἀποστίαζον ἀπὸ τὴν πρωτεύουσαν. Εἶχον ἐκστρατεύσει ἐναντίον μιᾶς πλησίον εύρισκομένης νήσου.

Χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν συνεννοίθη μὲ τοὺς "Ἑλληνας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν νύκτα εἰσῆλθον ἀπὸ μίαν ὑπόγειον θύραν 50 στρατιῶται, οἱ ὅποιοι βοηθούμενοι καὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἤνοιξαν τὰς θύρας τῶν τειχῶν καὶ ὅλος ὁ στρατὸς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μὲ φωνάς: «Νίκη εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ».

Ο Φράγκος αὐτοκράτωρ Βαλδουΐνος Β' ἔφυγε μὲ τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς Ἐνετούς εἰς τὴν Εύρωπην. Τοιουτοτρόπως ἡ Κωνσταντινούπολις ἔγινε καὶ πάλιν Ἑλληνική.

Ο Στρατηγόπουλος ἀνήγγειλεν ἀμέσως εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ Παλαιολόγον τὴν εὐχάριστον εἰδησιν. Ο Παλαιολόγος μὲ τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς λοιποὺς εὐγενεῖς ἔφθασαν θριαμβευτικῶς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐστέφθη εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν αὐτοκράτωρ, ὡς Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγος.

Τοιουτοτρόπως ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία ἐπανιδρύθη ὑπὸ τὴν τελευταίαν δυναστείαν τῶν Παλαιολόγων ~~H~~

ΑΣΚΗΣΕΙΣ. 1. Ποιὰ Ἑλληνικὰ κράτη ἐδημιουργήθησαν κατὰ τὴν περίοδον τῆς Φραγκοκρατίας καὶ ἀπὸ ποίους;

2. Ποιοι ἐβοήθησαν εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Πόσα ἔτη ἐκράτησεν ἡ Φραγκοκρατία; Ποιον θὰ ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα ἢν τὰ Ἑλληνικὰ κράτη ἐνήργουν μαζὶ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'

ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ

1.✓ Η δυναστεία τῶν Παλαιολόγων (1261 - 1453)

α' Ή κατάστασις τῆς Αὐτοκρατορίας. Μεγάλην λάμψιν ἀπετέλεσε τὸ γεγονός τῆς ἀνακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἐλλήνων. Ή λάμψις ὅμως αὕτη ὑπῆρξε καὶ ἡ τελευταία διὰ τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν, ἀν καὶ οἱ Παλαιολόγοι ἡσαν ἵκανοι καὶ δραστήριοι αὐτοκράτορες καὶ κατέβαλον ὅλας των τὰς δυνάμεις διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῆς.

Τὸ Ἐλληνικὸν κράτος, ποὺ ἐπανίδρυσεν ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος, δὲν ἦτο ἡ ἄλλοτε μεγάλη καὶ ἴσχυρὰ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία. Περιελάμβανεν εἰς μὲν τὴν Μ. Ἀσίαν τὰς ἐπαρχίας τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Νικαίας, εἰς δὲ τὴν Εύρωπην, τὴν Θράκην καὶ ἕνα μέρος τῆς Μακεδονίας. Τὰ ἀλλα δύο Ἐλληνικὰ κράτη δὲν ἦθελησεν νὰ ἔνωθοῦν.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν κατώρθωσεν ἡ αὐτοκρατορία νὰ ἀνορθωθῇ οἰκονομικῶς καὶ στρατιωτικῶς.

Ἐπὶ πλέον ἔξωτερικῶς περιεσφίγγετο ἀπὸ ἐπικινδύνους ἔχθρούς, ως οἱ Σέρβοι, οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Φράγκοι. Εἰς αὐτούς δὲ προσετέθησαν καὶ οἱ Ὄθωμανοι Τούρκοι.✓

2.✓ Ο Μιχαὴλ Παλαιολόγος

Ο ἰδρυτὴς τῆς νέας Ἐλληνικῆς αὐτοκρατορίας ἦτο δραστήριος αὐτοκράτωρ μὲ σπάνια πολιτικὰ καὶ στρατηγικὰ προσόντα.

Ἐπολέμησεν ἐναντίον τῶν Φράγκων τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ τοὺς ὅποίους ἀπέσπασε τὴν Μάνην καὶ τὰ φρούρια τῆς Μονεμβασίας καὶ τοῦ Μυστρᾶ. Τὰ ἀνακτηθέντα μέρη ἀπετέλεσαν τὸ Ἑλληνικὸν δεσποτᾶτον τοῦ Μυστρᾶ μὲ δεσπότας τοὺς Παλαιολόγους.

Ἄπὸ τοὺς Βουλγάρους ἀπέσπασεν ἔνα μέρος τῆς Μακεδονίας καὶ ἀπὸ τὸ δεσποτᾶτον τῆς Ἡπείρου τὰ Ἰωάννινα.

Ἐπολέμησεν ἐναντίον τῶν Σέρβων, τοὺς ὅποίους ἐνίκησε καὶ ἐπεξέτεινε διαρκῶς τὰ σύνορα τῆς αὐτοκρατορίας.

Μέγαν κίνδυνον διέτρεξεν ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία ἀπὸ τοὺς Δυτικούς, οἱ ὅποιοι προσεπάθησαν νὰ ἐπανιδρύσουν τὴν Λατινικὴν αὐτοκρατορίαν.

Ο Μιχαὴλ Παλαιολόγος ὅμως τοὺς ἐνίκησεν εἰς τὴν Ἡπειρὸν καὶ συνέλαβεν αἱχμαλώτους τοὺς ἀρχηγούς των.

Ο Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἀπέθανε τὸ 1282 μὲ τὴν βεβαιότητα, ὅτι εἶχε στερεώσει τὸ ἔργον του.^ν

3. *Ἀνδρόνικος Β' καὶ Ἀνδρόνικος Γ'* (1282 - 1341)

Μὲ τὸν θάνατον τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου ἥρχισε καὶ ἡ παρακμὴ τῆς αὐτοκρατορίας.

Τὸν διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον ὁ υἱός του Ἀνδρόνικος Β', ὁ ὅποιος ἔλαβεν ὡς συνάρχοντα τὸν ἔγγονόν του Ἀνδρόνικον Γ'.

Οἱ δύο αὐτοκράτορες κατέβαλον ὀλας τὰς δυνάμεις των διὰ νὰ σώσουν τὸ κράτος. Δέν ἐπέτυχον ὅμως τοῦτο. Πρῶτον, διότι δὲν εἶχον τὰς ἴκανότητας ποὺ ἔπρεπε. Δεύτερον, διότι περιῆλθον εἰς φιλονικίας καὶ συγκρούσεις μεταξύ των. Τρίτον, διότι φοβεροὶ ἔχθροὶ τὸ περιεστοίχιζον. Αὔτοι ἦσαν :

α) Οἱ Σέρβοι μὲ τὸν δραστήριον ἡγεμόνα των Στέφανον Δουσᾶν κατέλαβον τὴν Μακεδονίαν, Ἡπειρὸν καὶ Θεσσαλίαν. Ο Δουσᾶν εἶχε σχέδιον καὶ σκοπὸν νὰ καταλάβῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Δι' αὐτὸν καὶ εἶχε λάβει τὸν τίτλον «τσάρος καὶ αὐτοκράτωρ τῶν Σέρβων καὶ τῶν Ἑλλήνων».

β) Οἱ Ὁθωμανοὶ Τούρκοι, νέα φυλὴ, τὴν ὅποίαν θὰ ἴδωμεν εἰς ἐπόμενον κεφάλαιον, εἶχον ἀναπτύξει μεγάλην δραστηριότητα εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ εἶχον ἀποκτήσει μεγάλην δύναμιν.

γ) Οἱ Καταλανοί, τοὺς ὅποίους εἶχεν λάβει ὡς μισθοφόρους ἐτούρκοις Β' ἐπολέμησαν εἰς τὴν ἀρχὴν ἐναντίον τῶν Τούρκων μὲ

γενναιότητα, ἀλλὰ κατόπιν ἐστράφησαν κατὰ τῆς Κωνσταντινου-
πόλεως.

‘Ο ‘Ανδρόνικος Γ’ ἐπανεστάτησεν ἐναντίον τοῦ πάππου του καὶ
κατέλαβε τὸν θρόνον μόνος του. Κατώρθωσε νὰ ἀποκρούσῃ τοὺς Τούρ-
κους καὶ δὲν τοὺς ἀφησε νὰ περάσουν τὸν ‘Ελλήσποντον.

Ἐνῷ ὅμως ἡγωνίζετο σκληρῶς, ἀπέθανε καὶ ἀφησε τὸν θρόνον εἰς
τὸν υἱόν του ‘Ιωάννην Ε’.

Οἱ ύπόλοιποι αὐτοκράτορες τῆς δυναστείας τῶν Παλαιολόγων
‘Ιωάννης Ε’, Μανουὴλ Β’ καὶ ‘Ιωάννης Η’ (1341 - 1448) δὲν ἐπέτυχον
τίποτε ἀξιόλογον διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Αὐτοκρατορίας.

4. **Τὸ δεσποτᾶτον τοῦ Μυστρᾶ**

Οἱ τελευταῖοι Παλαιολόγοι ἐστήριξαν πολλὰς ἔλπιδας διὰ τὴν σω-
τηρίαν τῆς αὐτοκρατορίας ἀπὸ τοὺς Τούρκους εἰς δύο παράγοντας.

α) Εἰς τὴν βοήθειαν τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς Δύσεως, ἡ ὁποία
οὐδέποτε ἐστάλη.

β) Εἰς τὸ Δεσποτᾶτον τοῦ Μυστρᾶ.

Εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος εἶχεν ἀποσπάσει
ἀπὸ τοὺς Βιλλαρδουΐνους τὴν Μάνην, τὴν Μονεμβασίαν καὶ τὸν Μυ-
στρᾶν. Μὲ τὰ τμήματα αὐτὰ ἐδημιουργήθη ‘Ελληνικὸν κράτος μὲ τὴν
διοικασίαν Δεσποτᾶτον τοῦ Μυστρᾶ. Οἱ Δεσπόται τοῦ Μυστρᾶ προ-
ήρχοντο ἀπὸ τοὺς Παλαιολόγους.

Οἱ Παλαιολόγοι κατώρθωσαν νὰ ἐκδιώξουν τοὺς Φράγκους ἀπὸ
ὅλην τὴν Πελοπόννησον, τὴν ὁποίαν ἤνωσαν εἰς ἐν κράτος. Τὸ σχέδιον
τῶν Παλαιολόγων ἦτο νὰ ἐνώσουν ὅλας τὰς ‘Ελληνικὰς χώρας, νὰ σώ-
σουν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ νὰ ἀνασυγκροτήσουν τὴν Βυζαντι-
νὴν αὐτοκρατορίαν. Δυστυχῶς ὅμως δέν τὸ κατώρθωσαν. Ἐπέτυχον
ὅμως οἱ Παλαιολόγοι νὰ ἀναπτύξουν ἀξιόλογον πολιτισμὸν καὶ ὁ Μυ-
στρᾶς εἶχε γίνει σπουδαῖον κέντρον τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ
τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης.

Άσκήσεις. 1. Ἀναφέρατε ποῖα ἥσαν τὰ αἴτια, διὰ τὰ οποῖα ἡ αὐτοκρα-
τορία δὲν ἤδυνθη νὰ ἀποκτήσῃ τὴν προτέραν τῆς δύναμιν.

2. Ποίον ἦτο τὸ σχέδιον τῶν Παλαιολόγων;

3. Νὰ σχεδιάσετε τὸν χάρτην τῆς Πελοποννήσου μὲ τὸν Μυστρᾶν.

5. Οι Ὀθωμανοὶ Τοῦρκοι

Οἱ Ὀθωμανοὶ Τοῦρκοι ἦσαν καὶ αὐτοὶ μία Τουρκικὴ φυλὴ καὶ κατώκουν εἰς τὴν Ἀσίαν, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ποταμοῦ "Ωξοῦ".

"Οταν οἱ Μογγόλοι ἐπέδραμον εἰς τὴν χώραν τῶν τουρκικῶν φυλῶν καὶ ἔξηνάγκασαν τὰ διάφορα μικρὰ τουρκικὰ κράτη νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν κυριαρχίαν των, δ ἀρχηγὸς μιᾶς τουρκικῆς φυλῆς, δ Ἐρτογρούλ, δέν ὑπετάχθη καὶ ἔφυγεν εἰς τὸ Σελτζουκικὸν κράτος τοῦ Ἰκονίου, ὅπου οἱ Τοῦρκοι ἀνέλαβον ὑπηρεσίαν ὡς μισθοφόροι τοῦ σουλτάνου.

'Ἐπειδὴ τὸν ἔβοήθησαν εἰς πολλὰς μάχας ἐναυτίον τῶν Βυζαντινῶν, δ σουλτάνος τοὺς παρεχώρησε μίαν περιοχὴν τοῦ κράτους του, κοντὰ εἰς τὴν Προῦσαν, διὰ νὰ κατοικήσουν μονίμως. Ἐκεῖ δ ἀρχηγὸς τῶν ληστονομάδων εἰσέτι Τούρκων Ἐρτογρούλ ἰδρυσε τὸ μικρὸν κράτος του, τὸ ὅποιον διωργάνωσε στρατιωτικῶς. Αὐτοκράτωρ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἦτο τότε δ Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγος.

'Απὸ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἀρχίζει ἡ ἀνάπτυξις τοῦ νέου Τουρκικοῦ κράτους, τὸ ὅποιον κατέκτησε τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐρτογρούλ ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ Τουρκικοῦ αὐτοῦ κράτους δούλος του Ὀθωμάνης Ἡ Οσμάν.

'Ο Οσμάν κατέλαβε γειτονικὰ μέρη τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἐμεγάλωσε τὸ κράτος του. Ἀργότερον οἱ Μογγόλοι ἔφθασαν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ διέλυσαν τὸ Σελτζουκικὸν κράτος τοῦ Ἰκονίου. Τότε δ Ὁσμάν εύρηκεν εὐκαιρίαν καὶ ἔγινεν ἀνεξάρτητος. Κατέλαβε τὴν Προῦσαν (1326), τὴν ὅποιαν ἔκαμε πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του καὶ ἀνεκρυχθῇ Σουλτάνος. Τὸ κράτος αὐτὸν ὠνομάσθη Ὀθωμανικὸν καὶ οἱ κάτοικοί του Ὀθωμανοὶ Τοῦρκοι Ἡ Οσμανλῆδες.

'Εγιναν καὶ αὐτοὶ Μωαμεθανοὶ καὶ μάλιστα φανατικῶτεροι καὶ αὐτῶν τῶν Ἀράβων. Τόσος ἦτο δ φανατισμός των πρὸς τὴν νέαν θρησκείαν, ὥστε ἀνέλαβον αὐτοὶ νὰ ἐκπληρώσουν τὴν ἐντολὴν τοῦ Προφήτου των. Δι' αὐτὸν ἤρχισαν νὰ ὀργανώνουν τὸ κράτος των στρατιωτικῶς. Ἐπειδὴ ὅμως ἦσαν ὀλίγοι, ἐφόροντισαν νὰ ἔξισλαμίσουν τοὺς Χριστιανούς, ποὺ ἔμενον εἰς τὸ κράτος των.

'Ἀργότερον, ὅταν ἔγινε σουλτάνος δ Ούρχαν, ἡ στρατιωτικὴ δύναμις τῶν Τούρκων ἡγέτη περισσότερον. Ο Ούρχαν ἐφήρμοσε τὸ περίφημον παιδομάζωμα. Οἱ Τοῦρκοι ἐπαιρνον τὰ πλέον εὔρωστα Ἑλληνο-

πουλα ἀπὸ 7 - 15 ἔτῶν καὶ τὰ ἀνέτρεφον εἰς χωριστὰ στρατόπεδα. Ἐκεῖ τὰ ἐδίδασκον τὴν Μωαμεθανικήν θρησκείαν καὶ τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν. Τὰ παιδία αὐτὰ ἐλησμόνουν τοὺς γονεῖς των, τὴν πατρίδα, τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν οἰκογένειάν των καὶ ἐγίνοντο οἱ πλέον φανατικοὶ Τοῦρκοι. Ὅταν ἐμεγάλωναν κατετάσσοντο στρατιῶται καὶ ἀπετέλουν χωριστὰ τάγματα, τὰ τάγματα τῶν γενιτσάρων. Οἱ γενίτσαροι ὅλην τὴν ζωήν των ἐπερνοῦσαν εἰς τὸν στρατόν. Οἰκογένειαν δὲν ἐδημιούργουν. Ὡς πατέρα των εἶχον τὸν σουλτᾶνον καὶ σπίτι των τὸν στρατῶνα. Ἡσαν οἱ καλύτεροι πολεμισταὶ καὶ εἶχον καταντήσει ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῶν Χριστιανικῶν λαῶν.

6. Αἱ κατακτήσεις τῶν Τούρκων

Ἄφοῦ οἱ Τοῦρκοι ὡργάνωσαν τὸ κράτος των, ἥρχισαν νὰ ἐπεκτείνωνται πρὸς τὴν Δυτικήν καὶ Βόρειον Μ. Ἀσίαν καὶ κατέλαβον ὅλας τὰς χώρας της μέχρι τοῦ Βοσπόρου. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος Β' προσεπάθησε νὰ τοὺς σταματήσῃ, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσεν.

Κατὰ τό ἔτος 1354 οἱ Τοῦρκοι ἐπέρασαν τὸν Ἑλλήσποντον καὶ κατέλαβον τὴν Θρακικήν πόλιν Καλλίπολιν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Οὐρχὰν ἔγινε σουλτᾶνος ὁ Μουράτ Α', ὁ δόποιος ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Θράκην καὶ κατέλαβε τὴν Ἀδριανούπολιν τὸ 1365 ὅπου μετέφερε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του.

Οἱ Ιωάννης Ε' ὁ Παλαιολόγος, βλέπων τὸν κίνδυνον, ἐπῆγεν εἰς τὸν Πάπαν καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῆς Δύσεως καὶ ἐζήτησε τὴν βοήθειάν των. "Ολοι τοῦ ὑπερσχέθησαν, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἔστειλε. Κατόπιν τούτου ἡναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ μὲ τοὺς Τούρκους.

Οἱ κίνδυνος ἔγινε μεγαλύτερος διὰ τὰ χριστιανικὰ κράτη τῆς Εὐρώπης, διότι ὁ Μουράτ ἐξηκολούθησε χωρὶς διακοπὴν τὰς κατακτήσεις του. Κατέλαβε τὴν Θράκην μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μέχρι τοῦ ὄρους Αἴμου. Ἐκυρίευσε τὴν Φιλιππούπολιν καὶ ὑπεχρέωσε τὸν βασιλέα τῶν Σέρβων νὰ πληρώνῃ φόρον.

Ἐπροχώρησε κατόπιν πρὸς Νότον καὶ κατέκτησε τὴν Μακεδονίαν καὶ τὸ 1386 ἐκυρίευσε τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν δόποιαν κατεῖχον τότε οἱ Ἐνετοί. Κατέλαβε κατόπιν τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔφθασεν εἰς τὴν Ἡπειρον καὶ κατέλαβε τὰ Ιωάννινα.

Τὸ ἔτος 1388 ὑπέταξε ὀλόκληρον τὴν Βουλγαρίαν, τὴν δόποιαν ἔκαμεν ἐπαρχίαν τοῦ κράτους του.

7. Ἡ μάχη τοῦ Κοσσυφοπεδίου

Οἱ Χριστιανοὶ τῆς Εύρωπης ἔβλεπον τὸν κίνδυνον ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ δι’ αὐτὸ συνεμάχησαν διὰ νὰ σταματήσουν τὴν προέλασίν των.

Τὸ ἔτος 1389 Σέρβοι, Κροᾶται, Πολωνοί, Οῦγγροι, Βλάχοι κλπ. ἡνώθησαν ἐναντίον τοῦ Μουράτ. Ὁ Μουράτ μόλις τὸ ἐπληροφορήθη ἔξεστράτευσεν ἐναντίον των. Εἰς τὸ Κοσσυφοπέδιον τῆς Σερβίας συνητήθησαν οἱ δύο στρατοί.

Ἡ μάχη ἦτο φονικωτάτη. Οἱ σύμμαχοι Χριστιανοὶ ἐνικήθησαν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μουράτ ἐφονεύθη ἀπὸ ἕνα Σέρβον τραυματίαν, ἐνῷ ἐπεθεώρει τὸ πεδίον τῆς μάχης.

8. ~~τὸ~~ Βαγιαζήτ καὶ ἡ πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μουράτ ἔγινε σουλτᾶνος ὁ υἱός του Βαγιαζήτ.

Ο Βαγιαζήτ δὲν ἔβλεπε τὴν ὥραν πότε νὰ καταλάβῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Μόλις ἔγινε σουλτᾶνος ἔξεστράτευσεν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ὅπου ὑπέταξε τὰ Σελτζουκικὰ κράτη, τὰ ὅποια εἶχον ἐπαναστήσει ἐναντίον του. Κατέλαβε καὶ τὴν τελευταίαν πόλιν τῆς Μ. Ἀσίας, τὴν Φιλαδέλφειαν, καὶ τοιουτορόπως τὸ Ὄθωμανικὸν κράτος ἐγκατεστάθη εἰς δλόκληρον τὴν Μ. Ἀσίαν. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Εύρωπην καὶ ἐποιούρκησε τὴν Κωνσταντινούπολιν (1391 μ. Χ.)

Ο αὐτοκράτωρ Μανουὴλ Παλαιολόγος ἐζήτησε τότε καὶ αὐτὸς τὴν βοήθειαν τῶν Δυτικῶν. Πράγματι οἱ ἡγεμόνες τῆς Δύσεως μὲ ἀρχηγὸν τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας Σιγισμούνδον ἔξεστράτευσαν ἐναντίον τῶν Τούρκων. Εἰς τὴν Νικόπολιν τῆς Βουλγαρίας ἔγινε σκληρὰ καὶ φονικὴ μάχη (1396), εἰς τὴν δποίαν οἱ νέοι σταυροφόροι ἐνικήθησαν καὶ ἔπαθον μεγάλην καταστροφήν.

Μετὰ τὴν νίκην ὁ Βαγιαζήτ ἐστράφη καὶ πάλιν ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν δποίαν ἐποιούρκησε διὰ δευτέραν φοράν. Οἱ Βυζαντινοὶ ἡμύνθησαν μὲ γενναιότητα καὶ οἱ Τούρκοι δὲν κατώρθωσαν νὰ τὴν καταλάβουν. Συγχρόνως ἀπέστειλε στρατὸν εἰς τὴν Πελοπόννησον,

κατέλαβεν ἀρκετά τμήματά της καὶ ἡνάγκασε τὸν δεσπότην τοῦ Μυστρᾶ Θεόδωρον Παλαιολόγον ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν του.

Ἡ Κωνσταντινούπολις ἔμεινεν ἀπομονωμένη καὶ ὁ κίνδυνος ἦτο μεγάλος. Ἡ ἐπιδρομὴ ὅμως τῶν Μογγόλων ἔσωσε προσωρινῶς τὴν βασιλεύουσαν.

‘Ο ἀρχηγός των Ταμερλάνος μὲ 800 χιλιάδας στρατὸν ἔφθασεν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. ‘Ο Βαγιαζῆτ ἡνάγκασθη νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον του μὲ ὄλας του τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις, ἥτοι μὲ 350 χιλιάδας στατιώτας. Εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἀγκύρας ἔγινε σκληροτάτη μάχη, κατὰ τὴν ὅποιαν οἱ Τούρκοι ἔπαθον μεγάλην καταστροφήν, τὸ 1402. ‘Ο Βαγιαζῆτ συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἀπέθανεν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν. Μετὰ τὴν νίκην των οἱ Μογγόλοι ἀφοῦ κατέστρεψαν ἀρκετὰς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἡ καταστροφὴ αὐτῇ ἔξησθενησε τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος. Ἐπὶ πλέον οἱ διάδοχοι τοῦ Βαγιαζῆτ ἥρχισαν μεταξύ των πολέμους, ποιος θὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον. Τέλος ὁ υἱός του Μωάμεθ Α' ἐπεβλήθη τῶν ἄλλων καὶ ἔγινε σουλτᾶνος. 1402 – 1421.

Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ οἱ Βυζαντινοὶ εύρηκαν τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀνακτήσουν μερικὰ μέρη εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας, τὴν Θεσσαλονίκην καὶ μερικὰς πόλεις τῆς Θεσσαλίας.

9. *ὝΑΙ κατακτήσεις τοῦ Μουράτ Β'*

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μωάμεθ Α' ἔγινε σουλτᾶνός ὁ Μουράτ Β'. Ονειρόν του ἦτο ἡ κατάληψις τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Δι' αὐτό, μόλις ἔγινε σουλτᾶνος, διέκοψε τὰς φιλικὰς σχέσεις μὲ τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ ἐπῆλθε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ὅποιαν ἐποιιόρκησε χωρὶς νὰ τὴν καταλάβῃ.

Κατέλαβεν ὅμως τὴν Θεσσαλονίκην (1430) καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος τὰ Ιωάννινα. Ἐστειλεν ἄλλον στρατὸν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Στερεάν Ελλάδα καὶ τὴν Πελοπόννησον καὶ ἀνακατέλαβεν ὄλα τὰ μέρη, ποὺ εἶχον ἀφαιρέσει οἱ Βυζαντινοί. Τοιουτοτρόπως ἡ Κωνσταντινούπολις ἀπεμονώθη καὶ πάλιν καὶ ὁ κίνδυνος ἦτο μεγάλος.

Ο αὐτοκράτωρ Ιωάννης Η' ἐπῆγεν εἰς τὴν Δύσιν μὲ πολλοὺς κληρικοὺς διὰ νὰ ζητήσῃ βοήθειαν.

Εἰς τὴν Σύνοδον τῆς Φλωρεντίας ἐδέχθη ὄλας τὰς προτάσεις τοῦ

Πάπα διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν ἀρκεῖ νὰ σταλῇ βοήθεια διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Δυστυχῶς δὲν ἐπέτυχεν, διότι ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἐδέχθη τὴν ἔνωσιν. Τόσος ἦτο ὁ φανατισμὸς τοῦ λαοῦ καὶ ιδίως τοῦ κλήρου, ὃστε ἐπροτίμων νὰ ὑποδουλωθοῦν εἰς τοὺς Τούρκους, παρὰ νὰ ὑποταχθῇ ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία εἰς τὴν Δυτικήν.

Ἐνῷ αὐτὰ συνέβαινον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ Μουράτ Β' ἡτοι μάζετο διὰ νέαν πολιορκίαν.

Τρεῖς ὅμως νέοι ἥρωες ἔσωσαν προσωρινῶς καὶ πάλιν τὴν πρωτεύουσαν:

“Ησαν: α) Ὁ Οὐγγρος στρατηγὸς Ἰωάννης Ούνιάδης, β) Ὁ Ἄλβανὸς Γεώργιος Καστριώτης ἡ Σκεντέρμπεης καὶ γ) Ὁ δεσπότης τοῦ Μυστρᾶ Κωνσταντίνος Παλαιολόγος.

10. Ὡραίος Ἰωάννης Ούνιάδης.

Ἐπειδὴ οἱ Τούρκοι εἶχον πλησιάσει τὰ σύνορα τῆς Ούγγαρίας καὶ συχνὰ ἔκαμνον ἐπιδρομὰς εἰς τὰ ἐδάφη της, ὁ Ούνιάδης ἔξεστράτευσεν ἐναντίον των.

Τρεῖς στρατοὺς τοῦ Μουράτ κατέστρεψαν οἱ Οὐγγροι. Ἄλλὰ τὸ 1444 εἰς τὴν μάχην τῆς Βάρνας, εἰς τὴν Βουλγαρίαν, οἱ Οὐγγροι ἔπαθον μεγάλην καταστροφήν.

Ο Ούνιάδης ὅμως ἔξηκολούθησε τοὺς ἀγῶνας του ἐναντίον τῶν Τούρκων ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ τοιουτοτρόπως ἔσωσε τὴν πατρίδα του Ούγγαρίαν καὶ ἐσταμάτησε τὴν ἔξαπλωσιν τῶν Τούρκων πρὸς τὴν Δυτικήν Εύρωπην

11. Ὡραίος Γεώργιος Καστριώτης ἡ Σκεντέρμπεης

Ο Γεώργιος Καστριώτης ἦτο υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀλβανίας Ἰωάννου Καστριώτου.

Οταν δὲ Γεώργιος ἦτο ἐννέα ἔτῶν, δὲ πατήρ του τὸν παρέδωσεν ὡς ὅμηρον εἰς τὸν Μουράτ Β', διὰ νὰ ἔχῃ τὴν ἐμπιστοσύνην του, Τοιουτοτρόπως δὲ Γεώργιος ἐμεγάλωσε καὶ ἀνετράφη μέσα εἰς τὰ τουρκικὰ παλάτια, ὅπου ἔλαβε καὶ τὴν Μωαμεθανικὴν θοησκείαν.

‘Ο Μουράτ τὸν ἔκαμεν ἀξιωματικὸν καὶ τὸν ὡνόμασε Σκεντέρμπεην, διότι ἦτο πολὺ ἔξυπνος καὶ εἶχε στρατηγικὰς ίκανότητας.

‘Ο Καστριώτης ὅμως δὲν ἐλήσμόνησε ποτὲ τὴν καταγωγὴν του, οὔτε τὴν πατρίδα του. Δι’ αὐτὸν μίαν ἐκστρατείαν τοῦ Μουράτ ἐναντίον τῶν Ούγγρων, ἔφυγε μὲν πολλοὺς Ἀλβανούς πολεμιστάς, ἀφοῦ ἀπέσπασεν ἀπὸ τὸν γραμματέα τοῦ σουλτάνου διαταγὴν πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς Κρόιας νὰ τοῦ παραδώσῃ τὸ φρούριον. Μὲ τὴν διαταγὴν αὐτὴν δὲ Καστριώτης κατέλαβε τὸ φρούριον καὶ ἐκάλεσε τοὺς Ἀλβανούς εἰς ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Τούρκων, διὰ τὴν ἐλευθερίαν των. Τέσσαρας τουρκικούς στρατούς, ποὺ ἐστάλησαν ἐναντίον του, κατώρθωσε νὰ τοὺς καταστρέψῃ.

‘Ο Μουράτ προσεπάθησε νὰ συμφιλιωθῇ μαζὶ του. ‘Ο Σκεντέρμπεης ὅμως ἔξηκολούθησε τοὺς ἀγῶνας του ἐναντίον τῶν Τούρκων διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς πατρίδος του. Δι’ αὐτὸν καὶ ἐθεωρήθη ἥρως ἀπ’ ὅλους τοὺς Χριστιανικούς λαούς /

12+ Ο Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος

‘Ο Κωνσταντῖνος ἦτο δεσπότης τοῦ Μυστρᾶ. “Οταν δὲ Μουράτ ἦτο ἀπησχολημένος μὲ τοὺς Ούγγρους καὶ Ἀλβανούς, ὁ Κωνσταντῖνος, ἀφοῦ διωργάνωσε καλὰ τὸν στρατὸν του, ἐβγῆκεν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐβάδιζε πρὸς τὴν Κεντρικὴν Ἑλλάδα. Εἶχε σχέδιον νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸν Καστριώτην καὶ μαζὶ νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τῶν Τούρκων. Δυστυχῶς ὅμως τὸ σχέδιόν του δὲν ἐπέτυχεν. ‘Ο Μουράτ ἀνησύχησεν ὅταν ἔμαθε τὴν προέλασίν του καὶ μὲ πολὺν στρατὸν ἐπετέθη δὲν ἴδιος ἐναντίον του. ‘Ο Κωνσταντῖνος ἀντέταξε γενναῖαν ἀμυναν, ἀλλὰ δὲν ἄνθεξε καὶ ὑπεχώρησε πάλιν εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Αἱ προσπάθειαι τῶν τριῶν ἥρωών την ὑπερασπιστῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἦσαν αἱ τελευταῖαι. Χάρις εἰς τοὺς σκληρούς των ἀγῶνας ἐσώθη προσωρινῶς ἡ Κωνσταντινούπολις /

‘Ασκήσεις. 1. Ποιος ἦτο δὲν ἴδρυτης τοῦ Οθωμανικοῦ κράτους καὶ ποία ἡ πρώτη του πρωτεύουσα;

2. Ποιος σουλτάνος ἐφήρμοσε πρῶτος τὸ παιδιμάζωμα;
3. Τί ἐντύπωσιν σᾶς ἔκαμεν ἡ πρᾶξις αὐτὴ καὶ πῶς τὴν χαρακτηρίζετε;
4. Συγκεντρώσατε εἰς πίνακα τὰ πρόσωπα καὶ τὰ γεγονότα ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν Οθωμανῶν.

5. Ποια γεγονότα καθυστέρησαν τήν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως;
6. Ποιος σουλτάνος ἐποιλόρκησε πρώτος τήν Κωνσταντινούπολιν και πότε;
7. Ποιος κατεστράφη ὁ στρατὸς τῶν Δυτικῶν;
8. Ποιοι ἔσωσαν ἐστω και προσωρινῶς τήν Κωνσταντινούπολιν;
9. Ποιον ἦτο τὸ σχέδιον τοῦ Κωνσταντίνου και διατί δὲν ἐπέτυχεν;

13. *ΥΟ Μωάμεθ Β' και αἱ προετοιμασίαι του*

Τὸ 1451 ἀπέθανεν ὁ Μουράτ Β' και ἔγινε σουλτᾶνος ὁ υἱός του Μωάμεθ Β', ὁ δόποιος ἥρχισε μεγάλας προετοιμασίας διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς ἔκτισεν ἔνα φρούριον διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διέλευσιν ἐνισχύσεων ἀπὸ τὴν Δύσιν, ἐὰν ἐστέλλοντο, και ἐτοίμασεν ἀρκετὰς στρατιωτικὰς και ναυτικὰς δυνάμεις. "Ἐνας τεχνίτης Οὐγγρος ἀνέλαβε νὰ κατασκευάσῃ μεγάλα πυροβόλα, διὰ νὰ συντρίψῃ τὰ ισχυρὰ τείχη τῆς Πόλεως. Τέλος ἐστειλε στρατὸν εἰς τὴν Πελοπόννησον διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Κωνσταντίνου, Δημήτριον και Θωμᾶν, νὰ ἀποστείλουν ἐνισχύσεις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

14. *Προετοιμασίαι τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου*

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου Η' Παλαιολόγου ἔγινεν αὐτοκράτωρ ὁ δεσπότης τοῦ Μυστρᾶ Κωνσταντίνος ΙΑ' Παλαιολόγος, τὸ 1449. 'Ο Κωνσταντίνος ἀφησεν εἰς τὸν Μυστρᾶν τοὺς ἀδελφούς του Δημήτριον και Θωμᾶν και ἥλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. 'Αφοῦ ἐστέφθη αὐτοκράτωρ ἥρχισε τὰς προετοιμασίας του, διότι ἔβλεπε τὸν κίνδυνον τῆς πρωτευούσης ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

'Η κατάστασις τῆς αὐτοκρατορίας ἦτο τραγική.. Τὰ σύνορά της ἦσαν περιωρισμένα εἰς τὰ περίχωρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Χρήματα ἀρκετὰ δέν ὑπῆρχον, οὔτε και στρατὸς ἀρκετός.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ Κωνσταντίνος δὲν ἀπεγοητεύθη. 'Ητο δραστήριος, γενναῖος και φιλόπατρις αὐτοκράτωρ, ἀποφασισμένος νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν αὐτοκρατορίαν μέχρις ἐσχάτων. Διὰ τοῦτο ἥρχισεν ὀμέσως τὰς ἀναγκαίας προετοιμασίας. 'Επεσκεύασε τὰ τείχη και φρούρια τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Συνεκέντρωσε τρόφιμα και ἄλλα ἀπαραίτητα εἰδη. 'Επεσκεύασε τὰ δλίγα πλοῖα και ἔφραξε τὸν Κεράτιον κόλπον μὲ χονδρήν ἀλυσίδα. Προητοίμασε τὸν δλίγον στρατὸν του και ἐνίσχυσε

τὸ θάρρος του. Ἔστειλεν ἀντιπροσώπους εἰς τὴν Δύσιν διὰ νὰ ζητήσῃ βοήθειαν. Δυστυχῶς ὅμως, ἡ βοήθεια ἡ ὁποία ἐστάλη, ἦτο μικρὰ καὶ δὲν προσέφερε τίποτε.

15. **Η πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως**

Εἰς τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου 1453 δ Μωάμεθ ἐπολιόρκησε τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τὴν ξηρὰν μὲ 250 χιλιάδας περίπου στρατὸν καὶ

ἀπὸ τὴν θάλασσαν μὲ 400 πλοῖα. Περιέτρεχον δὲ τὸ στρατόπεδον πολλοὶ δερβίσαι, οἱ ὅποιοι ἐφανάτιζον τούς στρατιώτας.

Εἰς τὰς ἔχθρικὰς δυνάμεις δὲ Κωνσταντίνος ἀντέταξεν ἐννέα περίπου χιλιάδας ἄνδρας, ἐκ τῶν ὅποιῶν πολλοὶ ἡσαν ἔνοι μισθοφόροι, καὶ ὀλίγα πλοῖα, κλεισμένα εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον, δὲ ὅποιος ἐφράσσετο μὲ ὀλύσεις. Ἐστήριζεν ἐπὶ πλέον τὰς ἑλπίδας του εἰς τὰ τείχη καὶ φρούρια καὶ τὴν πίστιν τῶν Χριστιανῶν κατοίκων τῆς Πρωτευούστης.

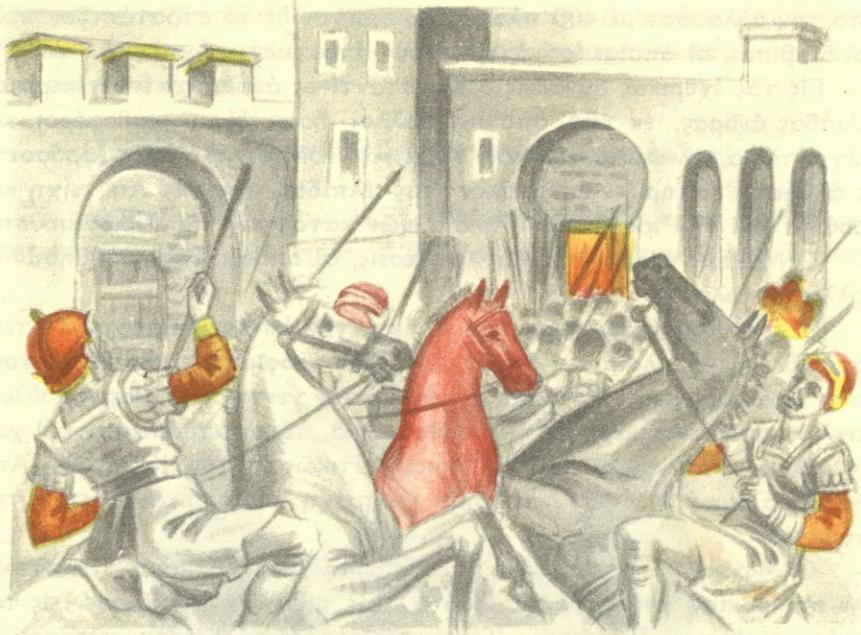
‘Ο Μωάμεθ ἔκαμεν πολλὰς ἐπιθέσεις, αἱ ὅποιαι ἀπεκρούσθησαν μὲ πολλὰς ἀπωλείας.

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως ἦτο ἡ νίκη, τὴν ὅποιαν ἐπέτυχον τὰ τέσσαρα Ἑλληνικὰ πλοῖα, τὰ ὅποια μετέφερον τρόφιμα εἰς τὴν πολιορκούμενην Πρωτεύουσαν. Τὰ πλοῖα αὐτὰ ὑπὸ τὸν γενναῖον πλοιάρχον Φλαντανελᾶν, ἀφοῦ ἐναυμάχησαν μὲ τὰ τουρκικά, τὰ κατετρόπωσαν καὶ χωρὶς καμμίαν ἀπώλειαν εἰσῆλθον θριαμβευτικῶς εἰς τὸν Κεράτιον. Ἀπὸ τὴν παραλίαν δὲ Μωάμεθ καὶ ἀπὸ τὰ τείχη οἱ κάτοικοι ἔβλεπον τὴν ναυμαχίαν.

‘Ο Μωάμεθ ὥργίσθη τόσον, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ στενωτέραν τὴν πολιορκίαν ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Εἰς μίαν νύκτα ἐπέρασεν εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον 70 πλοῖα. Ἐστρωσε τὴν κατηφορικὴν πλαγιὰν μὲ σανίδας, τὰς ὅποιας ἤλειψε μὲ λίπος καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ τὰ πλοῖα ἔφθανον εἰς τὸν Κεράτιον. Τὸ γεγονός αὐτὸν ἀνησύχησε τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως.

Αἱ ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων ἐσυνεχίζοντο ἀλλὰ χωρὶς ἀποτέλεσμα. Οἱ Μωάμεθ βλέπων τὴν κατάστασιν αὐτὴν ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ μεγάλην ἔφοδον διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Πρὸ τῆς ἔφοδου ταύτης ἔκαμε προτάσεις εἰς τὸν Κωνσταντίνον νὰ τοῦ παραδώσῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ φύγῃ μὲ τοὺς ἀρχοντας καὶ τὰ ὑπάρχοντά του εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου θὰ τὸν ἀνεγνώριζεν ἀνεξάρτητον ἡγεμόνα. Ἐπὶ πλέον θὰ ἐσέβετο τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως.

Οἱ Κωνσταντίνος ὅμως τοῦ ἀπήντησε μὲ ὑπερηφάνειαν, ὅτι οὔτε αὐτός, οὔτε κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν κατοίκων τῆς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τοῦ παραδώσῃ τὴν Πόλιν. ‘Ολοι ἡσαν ἀποφασισμένοι νὰ ἀποθάνουν ἀγωνιζόμενοι καὶ δὲν ἐλυποῦντο τὴν ζωὴν των. Ἡ γενναία καὶ ἱστορικὴ αὐτὴ ἀπάντησις τοῦ Κωνσταντίνου ἔξωργισε τὸν Μωάμεθ, δὲ ὅποιος ἀπεφάσισε πλέον νὰ κάμῃ τὴν μεγάλην ἔφοδον τὴν 29ην Μαΐου 1453.

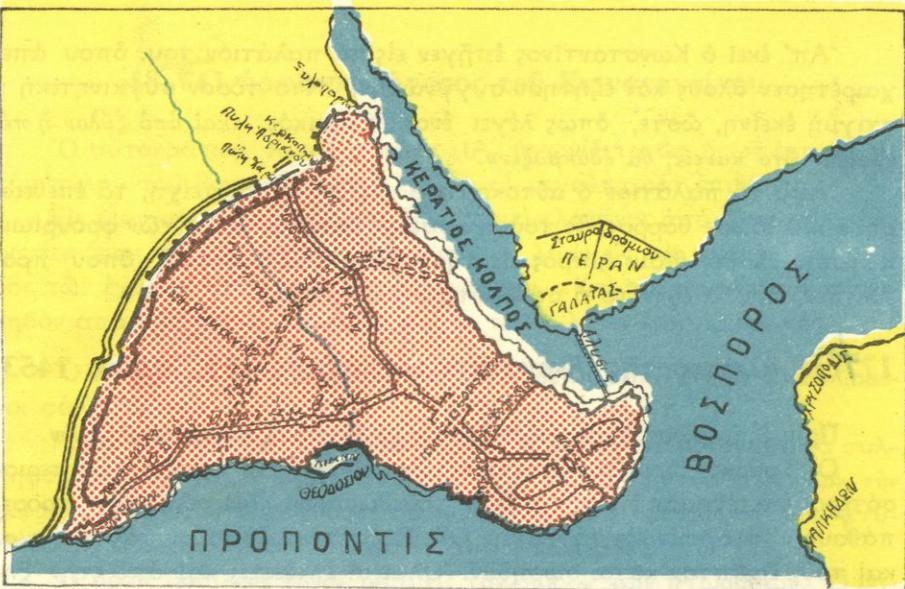
V16. Η μεγάλη ἔφοδος

Τὴν προηγουμένην τῆς ἐφόδου ὁ Μωάμεθ προεκήρυξε πρὸς τὸν στρατόν του, ὅτι ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἡ πόλις θὰ ἥτο ἴδική των. Τὰ λάφυρα καὶ οἱ ἄνθρωποι θὰ ἀνῆκον εἰς τοὺς πολεμιστάς. Αύτὸς θὰ ἐκράτει μόνον τὰ τείχη καὶ τὰ κτίρια. "Οσοι θὰ ἀνέβαινον πρῶτοι εἰς τὰ τείχη θὰ ἐλάμβανον ἀξιώματα καὶ κτήματα. "Οσοι θὰ ὑπεχώρουν θὰ ἔθανατώνοντο.

Τὴν νύκτα δὲ λόκληρον τὸ στρατόπεδον ἥτο φωταγωγημένον. Οἱ δερβίσαι ἔτρεχον παντοῦ καὶ ἐκήρυττον τὰς ἀμοιβάς τῶν πολεμιστῶν. «Οποιος φονευθῇ θὰ φάγῃ μὲ τὸν Προφήτην τὸ ἵδιο βράδυ εἰς τὸν Παράδεισον. "Οποιος θὰ ζήσῃ θὰ ἔχῃ δλους τοὺς θησαυροὺς τῆς πλουσίας πόλεως».

"Ολην τὴν νύκτα οἱ τυμπανισταὶ ἐκρουνον τὰ τύμπανα καὶ οἱ πολεμισταὶ ἐφώναζον μὲ μανίαν.

'Αντιθέτως ἡ πολιορκημένη πόλις ἥτο βυθισμένη εἰς τὸ σκότος.

"Ολοι ένόησαν, ότι ήτοι μάζετο ή έφοδος. Αἱ ἐλπίδες ὅλων ἐστρέφοντο πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν Παναγίαν. Τὴν νύκτα ἔγινε μεγάλη λιτανεία εἰς τὴν πόλιν. Ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, μοναχοί, γυναῖκες, γέροντες καὶ παιδία μὲ δάκρυα ἔψαλλον ὑμνούς καὶ παρεκάλουν τὸν Θεὸν νὰ σώσῃ τὴν Πόλιν.

Μετὰ τὴν λιτανείαν ὁ αὐτοκράτωρ ὡμίλησε συγκεκινημένος εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ στρατοῦ. Τοὺς προέτρεψε νὰ ἀγωνισθοῦν καὶ ν' ἀποθάνουν ὑπὲρ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος. Ν' ἀγωνισθοῦν διὰ τὴν πόλιν, ἡ ὅποια εἶναι βοηθός καὶ σκέπη τῆς πατρίδος καὶ καταφύγιον τῶν Χριστιανῶν, ἐλπὶς καὶ χαρὰ ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

"Οσοι θὰ πέσουν θὰ κερδίσουν τὴν αἰώνιαν μνήμην καὶ ἀξίαν εἰς τὸν κόσμον καὶ τὸν ἀδαμάντινον στέφανον εἰς τοὺς οὐρανούς.

"Ολοι μὲ ἔνα στόμα ἀπεκρίθησαν κλαίοντες:

"*As ἀποθάνωμεν ὅλοι διὰ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν Πατρίδα μας.*

Συγκινητικαὶ σκηναὶ ἔγιναν εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, ὅπου συνεκεντρώθησαν διὰ τελευταίαν φορὰν ὅλοι οἱ Χριστιανοί τῆς Πρωτευούσης, διὰ νὰ προσευχηθοῦν καὶ νὰ κοινωνήσουν.

Πρῶτος μετέλαβεν ὁ αὐτοκράτωρ, ἀφοῦ ἐζήτησεν ἀπ' ὅλους νὰ τὸν συγχωρήσουν. Θρῆνοι ἡκούοντο μέσα εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ Ὅψιστου.

‘Απ’ έκει δικαιοσταντίνος ἐπῆγεν εἰς τὸ παλάτιόν του, ὅπου ἀπέχαιρέτησεν ὅλους καὶ ἐξήτησε συγγνώμην. Ἡτο τόσον συγκινητικὴ ἡ στιγμὴ ἔκεινη, ὡστε, ὅπως λέγει ἔνας ιστορικός, «καὶ ἀπὸ ξύλου ἢ πέτραν ἂν ἦτο κανείς, θὰ ἐδάκρυζεν».

‘Απὸ τὸ παλάτιον διαυτοκράτωρ μετέβη εἰς τὰ τείχη, τὰ ἐπειθεώρησε καὶ ἔδωσε θάρρος εἰς τοὺς γενναίους ὑπερασπιστὰς τῶν φρουρίων. Κατόπιν ἔλαβεν θέσιν ἐμπρός εἰς τὴν πύλην τοῦ Ρωμανοῦ, ὅπου πρέπει να προέλεπεν, διτι θὰ ἐγίνετο ἡ σφοδροτέρα ἐπίθεσις.✓

17⁺ Η ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως (29 Μαΐου 1453)

Πρὶν ἔξημερώσῃ ἥρχισεν ἡ ἔφοδος μὲν ἰσχυρὸν κανονιοβολισμόν.

Οἱ Τούρκοι ὡρμησαν ἐναντίον τῶν τείχων τῆς πόλεως. Οἱ περισσότεροι ἐπετέθησαν εἰς τὴν πύλην τοῦ Ρωμανοῦ. Μὲ κλίμακας προσεπάθουν ν' ἀναβοῦν εἰς τὰ τείχη. Οἱ Βυζαντῖνοι ἔσπαζον τὰς κλίμακας καὶ τοὺς ἔρριπτον κάτω σωρηδόν. “Ολαὶ αἱ ἐπιθέσεις καὶ ἀπὸ τὴν ξηρὰν καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν ἀπεκρούσθησαν ἀπὸ τοὺς ἀμυνομένους. Ὁ τόπος ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη ἐγέμισεν ἀπὸ πτώματα τῶν ἐπιτιθεμένων καὶ ἡ θάλασσα ἀπὸ ναυάγια.

Τὰ τουρκικὰ τμήματα συνέχως διεδέχοντο τὸ ἔνα τὸ ἄλλο, ἀλλὰ χωρὶς ἀποτέλεσμα.

Ἐπλησίασε νὰ ἔξημερώσῃ ἡ 29η Μαΐου 1453, ἡμέρα Τρίτη καὶ ἡ νίκη ἐφαίνετο, διτι ἐκλινεν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, διότι καὶ τὰ τάγματα τῶν γενιτσάρων, ποὺ ἔστειλεν δι Μωάμεθ, ἐκρημνίσθησαν ἀπὸ τὰ τείχη.

Εἶχεν ἀνατείλει δι τῆλιος καὶ δι αὐτοκράτωρ ἀνέκραξεν εὐχαριστημένος καὶ χαρούμενος «Συστρατιῶται καὶ ἀδελφοί. Ἰδική μας εἶναι ἡ νίκη. Ὁ Θεὸς πολεμεῖ ὑπὲρ ἡμῶν».

‘Αλλ’ ἔξαφνα ἡκούσθη ἡ φωνή: «Οἱ Τούρκοι στὴν Πόλιν».

Πράγματι οἱ Τούρκοι εἶχον εἰσέλθει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ πῶς καὶ ἀπὸ ποῦ;

Μία μικρὰ ὑπόγειος θύρα, ἡ ὅποια ἐλέγετο Κερκόπορτα, εἶχε λησμονηθῆ ἀνοικτή. Οἱ Τούρκοι τὴν ἀνεκάλυψαν καὶ ἀφοῦ εἰσῆλθον ἀρκετοί, ὡρμησαν εἰς ἄλλην μεγάλην πύλην. Ἀφοῦ ἔσωντωσαν τὴν φρουράν της, τὴν ἤνοιξαν καὶ ὡρμησαν καὶ ἄλλοι μέσα. Ἡ εἰσοδος τῶν Τούρκων ἐσυνεχίζετο καὶ οἱ “Ἑλληνες εὐρέθησαν μεταξὺ δύο πυρῶν. Ἐμάχοντο δύμως ἀπεγνωσμένως, μέχρις ὅτου ἐπεσαν ἡρωϊκῶς.”

18. Ηρωϊκὸς θάνατος τοῦ Κωνσταντίνου

Ο αὐτοκράτωρ Κωνσταντίνος IA' ἡγωνίζετο ὡς ἥρως ἐμπρὸς εἰς τὴν πύλην τοῦ Ρωμανοῦ, ὅπου ἔγιναν αἱ μεγαλύτεραι ἐπιθέσεις.

Εἰς μίαν στιγμὴν εἶδεν, ὅτι ἡτο περικυκλωμένος ἀπὸ Τούρκους. Δὲν ἔχασεν ὅμως τὸ θάρρος του. "Ἄρμησεν ὡς λέων εἰς τὸ πυκνότερον στήφος τῶν ἔχθρῶν καὶ ἡγωνίζετο μὲ ἀνδρείαν. «Καὶ τὸ αἷμα ἔτρεχε ποταμηδὸν ἀπὸ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας του», λέγει ἔνας ιστορικός.

"Ολοι σχεδὸν οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς συνοδείας του ἔπεσαν ἀγωνιζόμενοι σὰν λέοντες.

Κατὰ τὴν κρίσιμον ἔκεινην στιγμήν, βλέπων ὅτι κυνδινεύει νὰ συλληφθῇ αἰχμάλωτος, ἐφώναξεν : «Δὲν ὑπάρχει κανεὶς χριστιανὸς νὰ πάρῃ τὴν κεφαλὴν μου» ; Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ τελειώσῃ καὶ ἔδέχθη δύο κτυπήματα, ἐν κατὰ πρόσωπον καὶ ἐν ἀπὸ τὰ δπισθεν.

Ο ἥρως βασιλεὺς ἔπεσε μέσα εἰς τὸν σωρὸν τῶν πτωμάτων. Ο θάνατός του ἔκλεισε καὶ τὴν ζωὴν τῆς ἐνδόξου αὐτοκρατορίας.

19. Λεηλασία καὶ καταστροφὴ

Η Βασιλεύουσα ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων καὶ τὸ ὄνειρον τοῦ Μωάμεθ ἔγινε πραγματικότης.

Οι Τούρκοι εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ, ὅπως τοὺς εἶχεν ὑποσχεθῆ ὁ Μωάμεθ, ἥρχισαν ἐλευθέρως νὰ λεηλατοῦν, νὰ ἀρπάζουν, νὰ αἰχμαλωτίζουν. Τίποτε δὲν ἔμεινεν ἀνέπαφον. Η μεγαλυτέρα καταστροφὴ ἔγινεν εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, ὅπου ἤσαν συγκεντρωμένα τὰ γυναικόπαιδα. Οι Τούρκοι ὠρμησαν μὲ τὰ ξίφη εἰς τὰς χεῖρας καὶ ἥρχισαν νὰ σφάζουν καὶ νὰ αἰχμαλωτίζουν. Ήρπασαν τὰ πολύτιμα σκεύη καὶ ἔσπασαν τὰς εἰκόνας μὲ τόσην μανίαν, ὡστε εἰς μίαν στιγμὴν ὁ μέγας ναὸς ἔμεινεν ἔρημος καὶ γυμνὸς ἀπὸ τοὺς περιφήμους θησαυροὺς καὶ τὰ κοσμήματά του.

Κατὰ τὴν μεσημβρίαν εἰσῆλθεν καὶ ὁ Μωάμεθ ἔφιππος μέ τὴν συνοδείαν του καὶ ἐπῆγεν κατ' εύθειαν εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν διὰ νὰ προσευχηθῆ. Ἀνέβη ἐπάνω εἰς τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν καὶ προσηυχήθη, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Ἀλλάχ, διὰ τὴν μεγάλην νίκην ποὺ τοῦ ἔχάρισε. Ἀπὸ ἔκεινην τὴν στιγμὴν ὁ περικαλλής ναὸς τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔγινε τζαμί.

Κατὰ διαταγὴν τοῦ Μωάμεθ ἀνευρέθη τὸ πτῶμα τοῦ αὐτοκράτορος. Τὸ ἀνεγνώρισαν ἀπὸ τὸν δικέφαλον ἀετόν, ποὺ ἦτο κεντημένος εἰς τὰ αὐτοκρατορικά του πέδιλα. 'Ο Μωάμεθ διέταξε νὰ κόψουν τὴν κεφαλὴν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ νὰ τὴν περιφέρουν παντοῦ, διὰ νὰ πιστεύσουν ὅλοι, ὅτι δὲ αὐτοκράτωρ ἀπέθανε καὶ μόνος διάδοχός του ἀπομένει δὲ Μωάμεθ.

Τὸ ἀκέφαλον πτῶμα, τὸ παρέδωσαν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς νὰ τὸ θάψουν. Καταλυτημένοι καὶ φοβισμένοι οἱ Χριστιανοὶ τῆς Πόλεως τὸ ἔθαψαν, μὲ δῆσας τιμᾶς ἡδύναντο.

'Ο λαὸς ἐθρήνησε διὰ τὴν καταστροφήν. Διὰ νὰ παρηγορηθῇ ἐδημιούργησε πολλοὺς θρύλους καὶ ποιήματα, διὰ τὸν τελευταῖον του αὐτοκράτορα, τὴν Πόλιν καὶ τὴν 'Αγίαν Σοφίαν

18. Η κατάκτησις καὶ τῶν ὑπολοίπων Ἑλληνικῶν χωρῶν

Μετά τὴν ἀλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δὲ Μωάμεθ Β' ἐπεδόθη εἰς τὴν κατάκτησιν καὶ τῶν ὑπολοίπων περιοχῶν, αἱ δοποῖαι ἐμάχοντο, ἔστω καὶ μὲ δλίγας δυνάμεις ποὺ διέθετον.

'Αφοῦ κατέκτησε τὰς Σερβικὰς καὶ Ἀλβανικὰς χώρας ἐστράφη πρὸς Νότον καὶ κατέλαβε τὰς Ἀθήνας. 'Ο ἴδιος δὲ Μωάμεθ ἐπεσκέφθη τὴν πόλιν καὶ ἐθαύμασε τὰ ἀρχαῖα της μνημεῖα. 'Ο Παρθενών, δὲ ναὸς τῆς Παναγίας τῆς Ἀθηνιώτισσας, μετετράπη εἰς τζαμί.

'Επροχώρησε κατόπιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, κατέλαβε τὰς πόλεις καὶ τὰ φρούρια, ἔξεδιώξε τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος καὶ διέλυσε τὸ δεσποτᾶτον τοῦ Μυστρᾶ (1460).

Τὸ ἐπόμενον ἔτος 1461 ἔξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τὴν κατέλυσε.

Τοιουτοτρόπως δὲ Μωάμεθ ὑπέταξε ὅλας τὰς χώρας τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας

- 'Ασκήσεις.
1. Συγκεντρώσατε εἰς πίνακα τὰ πρόσωπα καὶ τὰ γεγονότα. Νὰ σημειώσετε τὰς κυριωτέρας χρονολογίας. Ποῖα πρόσωπα σᾶς κάμνουν ἐντύπωσιν καὶ διατί; Ποῖα γεγονότα εὐχάριστα ή δυσάρεστα σᾶς κάμνουν ἐντύπωσιν καὶ διατί;
 2. Πῶς σᾶς φαίνεται ἡ ἀπάντησις τοῦ Κωνσταντίνου πρὸς τὸν Μωάμεθ;
 3. 'Εκθεσις: «Ἡ φιλοπατρία εἶναι ή μεγαλυτέρα ἀρετή».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'

Η ΑΠΑΓΕΩΠΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ

1. Οι "Ελληνες μετὰ τὴν ὑποδούλωσιν

"Οταν ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία, κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων μερικοὶ Ἑλληνες λόγιοι ἔφυγον εἰς διαφόρους χώρας τῆς Δύσεως.

Οι ὑπόλοιποι "Ἑλληνες, παρ' ὅλας τὰς στερήσεις καὶ τὰ βάσανα τῆς δουλείας, διετήρησαν τὸν ἔθνισμόν, τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν θρησκείαν των. Οὐδέποτε ἐλησμόνησαν τὴν ἐλευθερίαν των. Ἡ πίστις των ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε οὐδέποτε ἔχασαν τὰς ἐλπίδας τῆς ἔθνικῆς των ἀποκαταστάσεως. Διὰ τοῦτο ἔκαμνον ἀπελευθερωτικὰ κινήματα διὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας των.

Οἱ μορφωμένοι, οἱ ὅποιοι μετέβησαν εἰς τὴν Δύσιν, μετέφερόν ἔκει καὶ ἀνέπτυξαν τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμόν.

2. Ἡ ἀναγέννησις εἰς τὴν Δύσιν

"Ἡ Δυτικὴ Εύρωπη εύρισκετο εἰς τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν βαρβαρότητα. Δὲν ἔσταμάτησεν ὅμως ἔκει. Ἀνέπτυξε καὶ ἐδημιούργησε σιγάσιγὰ τὸν Εύρωπαϊκὸν πολιτισμόν.

Εἰς τοῦτο συνετέλεσεν: ἡ ἔξαπλωσις τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Δύσεως. Ἡ ἐπαφὴ τῶν σταυροφόρων μὲ τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, πρᾶγμα τὸ ὅποιον τοὺς ἔβοήθησε νὰ γνωρίσουν τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἑλλήνων. Μεγάλη ὁσαύτως ὀθησις ἐδόθη ἀπὸ τοὺς σοφοὺς Ἑλληνας, οἱ ὅποιοι μετηνάστευσαν εἰς τὴν Δύσιν καὶ πρὸ της ὑποδουλώσεως, ἀλλὰ κυρίως μετὰ ἀπὸ αὐτήν.

Οι "Ελληνες λόγιοι, όπως δ Ηεώργιος Γεμιστός, δ Βησσαρίων, δ Γ. Τραπεζούντιος, δ Θ. Γαζῆς, δ Ι. Ἀργυρόπουλος, δ Κ. Λάσκαρις, δ Ἰωάννης καὶ Ἐμμανουὴλ Χρυσολαρᾶς καὶ ἄλλοι, ἐδίδαξαν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας.

Τοιουτοτρόπως ἥρχισε νὰ παρατηρῆται σοβαρὰ πνευματικὴ κίνησις εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐξ αὐτῆς εἰς δόλοκληρον τὴν Εύρωπην. Ἰδρύθη-

'Η τζοκόντα τοῦ Λεονάρδου ντὰ Βίντσι

σαν πολλαὶ σχολαὶ καὶ Πανεπιστήμια καὶ είδον τὸ φῶς σπουδαῖα ἔργα λογοτεχνίας, ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς.

Οἱ Εύρωπαιοὶ λόγιοι καὶ καλλιτέχναι ἡκολούθησαν τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ πρότυπα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἀρχαίων Ἐλλήνων ἐκυριάρχει παντοῦ. Οἱ ἄνθρωποι ἥρχισαν νὰ μορφώνωνται, νὰ ἀνεβαίνουν εἰς ἀνώτερα πνευματικὰ ἐπίπεδα. ‘Η ἄνθρωπίνη σκέψις ἐλυτρώθη ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν καὶ ζητεῖ μόνη της νὰ παρατηρήσῃ καὶ νὰ κρίνῃ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς. Θέλει νὰ ἐρευνήσῃ καὶ νὰ εύρῃ μόνη της τὴν ἀλήθειαν.

‘Η ἐποχὴ αὐτὴ ὁνομάζεται ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἔζησαν καὶ διέπρεψαν μεγάλοι λογοτέχναι, ποιηταὶ καὶ καλλιτέχναι, ὅπως ὁ Δάντης, ὁ Πετράρχης, ὁ Τάσσος, ὁ Θερβάντες, ὁ Λεονάρδος ντὰ Βίντσι, ὁ Μιχαήλ Αγγελος, ὁ Ραφαήλ.

Σπουδαιότατα είναι τὰ ἔργα ποὺ ἀφησαν, καὶ τὰ δποῖα σώζονται μέχρι σήμερον.

“Οπως ἡ Θεία κωμωδία τοῦ Δάντη. ‘Η ἐλευθέρωσις τῆς Ἱερουσαλήμ τοῦ Τάσσου. Αἱ εἰκόνες τοῦ Μωϋσέως καὶ τῆς Παναγίας τοῦ Μιχαήλ Ἀγγέλου. ‘Η Παναγία μὲ τὸν Χριστὸ τοῦ Ραφαήλ. ‘Ο Μυστικὸς Δεῖπνος τοῦ Λεονάρδου ντὰ Βίντσι κλπ.

Τὸ παράδειγμα τῶν Ἰταλῶν ἡκολούθησαν οἱ Ἀγγλοι, οἱ Ἰσπανοί, οἱ Γάλλοι, οἱ Γερμανοί κ.λ.π.

Τοιουτορόπως ὁ ἐλληνικὸς πολιτισμὸς μετεφέρθη καὶ ἀνεπτύχθη εἰς τὴν Δυτικὴν Εύρωπην. ‘Απὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναγεννήσεως ἥρχισεν ἡ ἀνάπτυξις τῆς Δ. Εύρωπης μὲ γοργὸν ρυθμόν.

3. Ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις

Εἰς τὴν μεγάλην πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν Δύσιν συνετέλεσαν καὶ αἱ διάφοροι κατὰ καιρούς ἐφευρέσεις, ὡς καὶ αἱ ἀνακαλύψεις νέων χωρῶν, αἱ δποῖαι ἡσαν πρὶν ἀγνωστοὶ εἰς τὸν κόσμον.

1) Αἱ ἐφευρέσεις.

Τρεῖς ἡσαν αἱ κυριώτεραι ἐφευρέσεις, αἱ δποῖαι ὑπεβοήθησαν τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος. ‘Η ναυτικὴ πυξίς, ἡ πυρᾶτις καὶ ἡ τυπογραφία.

α) ‘Η ναυτικὴ πυξίς. ‘Η ναυτικὴ πυξίς είναι τὸ ὅργανον, τὸ δποῖον μᾶς βοηθεῖ νὰ εύρισκωμεν τὰ σημεῖα τοῦ ὄριζοντος, ὅπου δήποτε καὶ ἀν εύρισκώμεθα καὶ εἰς δποιανδήποτε στιγμήν.

‘Η ναυτική πυξίδις, δὲν είναι τίποτε άλλο, παρὰ μία μαγνητική βελόνη τοποθετημένη ἐπὶ κατακορύφου ἀξονος εἰς τὸ κέντρον μιᾶς πλακός, ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν είναι χαραγμένα τὰ σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος.

‘Η λειτουργία της στηρίζεται εἰς τὴν ἴδιότητα, ποὺ ἔχει ἡ μαγνητική βελόνη νὰ κατευθύνῃ τὸ ἐν ἄκρον τῆς πάντοτε πρὸς Βορρᾶν.

Τὴν ναυτικὴν πυξίδα ἔγνωρίζον πρῶτοι οἱ Κινέζοι, ἀπὸ τοὺς ὅποιους τὴν παρέλαβον οἱ Ἀραβεῖς. Δὲν τὴν ἔχρησιμοποίησαν ὅμως ὡς μέσον προσανατολισμοῦ. Εἰς τὴν Εὐρώπην τὴν ναυτικὴν πυξίδα ἀνεκάλυψε καὶ ἔχρησιμοποίησεν δὲ Ἰταλὸς ἐφευρέτης Φλάβιος Τζόγια.

‘Απὸ τότε οἱ ναυτικοὶ ἥρχισαν ν’ ἀπομακρύνωνται μὲ τὰ πλοϊα τῶν ἀπὸ τὴν παραλίαν καὶ νὰ διασχίζουν τὰς θαλάσσας καὶ τοὺς ὠκεανούς, χωρὶς τὸν φόβον νὰ χαθοῦν.

Τοιουτορόπτως κατώρθωσαν ν’ ἀνακαλύψουν ἀγνώστους ἡπείρους, ὅπως θὰ ἴδωμεν κατωτέρω εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν ἀνακαλύψεων.

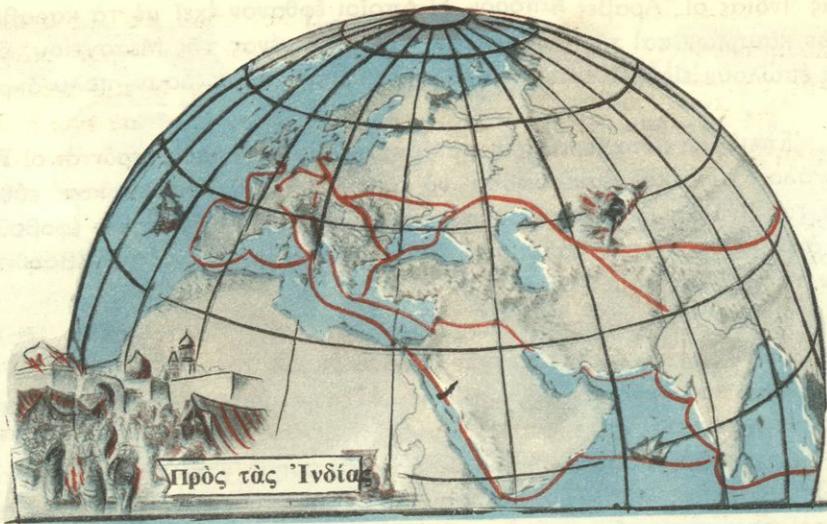
β) ‘Η πυρῆτις. ‘Η πυρῆτις ἥτο γνωστὴ ἀπὸ πολὺ παλαιὰν ἐποχὴν εἰς τοὺς Κινέζους καὶ τοὺς Ἰνδούς, ἀπὸ τοὺς ὅποιους τὴν παρέλαβον ἀργότερον οἱ Ἀραβεῖς. Τὴν ἔχρησιμοποίουν δὲ κυρίως διὰ νὰ θραύσουν ὁγκολίθους ἢ διὰ νὰ κατασκευάζουν πυροτεχνήματα διὰ τὰς ἑορτάς των. ‘Απὸ τοὺς Ἀραβας ἡ πυρῆτις ἔγινε γνωστὴ εἰς τὴν Εὐρώπην. Λέγεται δέ, ὅτι δὲ πρῶτος ποὺ τὴν ἔχρησιμοποίησε διὰ πολεμικούς σκοπούς ἥτο δὲ Βαρθολομαῖος Σβάρτς.

‘Απὸ τότε ἥρχισεν ἡ κατασκευὴ τῶν πυροβόλων ὅπλων, ἡ ὅποια ἔφερε πραγματικὴν ἀλλαγὴν εἰς τὴν πολεμικὴν τέχνην. Ἡρχισαν νὰ ἀχρηστεύωνται πλέον νὰ τείχη καὶ φρούρια τῶν πόλεων καὶ τὰ ἀρχαῖα πολεμικὰ ὅπλα.

Σήμερον ἡ πυρῆτις, ἡ ὅποια ἐτελειοποιήθη εἰς διάφορα εἰδῆ, χρησιμοποιεῖται εὐρύτατα ὅχι μόνον εἰς τοὺς πολέμους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ κυνήγιον ἀγρίων ζώων καὶ εἰς ἄλλας ἐργασίας, ὅπως εἰς τὴν διάσπασιν τῶν ὁγκολίθων κ.ἄ.

γ) ‘Η τυπογραφία. ‘Η ἐφεύρεσις, ποὺ ἐβοήθησε πολὺ εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος, ἥτο ἡ τυπογραφία.

Μέχρι τοῦ 15ου αἰῶνος ὅλα τὰ βιβλία ἥσαν χειρόγραφα καὶ ἐστοίχιζον πολὺ ἀκριβά. Δι’ αὐτὸν μόνον οἱ πολὺ πλούσιοι ἡμποροῦσαν νὰ τὰ ἀγοράσουν καὶ νὰ τὰ μελετήσουν. Οἱ περισσότεροι ἔμενον ἀγράμματοι. Δι’ αὐτὸν δὲ κόσμος εύρισκετο εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας.

Πρῶτος δὲ Γερμανὸς Ἰωάννης Γουτεμβέργιος, κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα, κατεσκεύασε κινητὰ γράμματα, τὰ δποῖα ἐτοποθέτησε τὸ ἔνα κοντά εἰς τὸ ἄλλο καὶ ἐσχημάτισε λέξεις καὶ δι’ αὐτῶν φράσεις, ἐπάνω εἰς πλάκας.

Τὰ πρῶτα κινητὰ γράμματα ἦσαν ξύλινα καὶ κατόπιν μετάλλινα διὰ νὰ μὴ φθείρωνται. Τὰς πλάκας μὲ τὰ γράμματα τὰς ἐτοποθέτουν εἰς χειροκίνητον πιεστήριον.

Μὲ τὸ πιεστήριον αὐτὸν ἐτύπωνον ὅσα βιβλία ἦθελον. Τοιουτοτρόπιως τὰ βιβλία ἐγράφοντο εύκόλως, δὲν ἐστοίχιζον πολὺ ἀκριβά καὶ ἡμιποροῦσαν νὰ τὰ ἀγοράζουν ὅλοι. Τὸ πρῶτον βιβλίον, ποὺν ἐτύπωσεν δὲ Γουτεμβέργιος, ἦτο ἡ Ἀγία Γραφή.

Πολλὰ χρεωστεῖ ἡ ἀνθρωπότης εἰς τόν ἐφευρέτην τῆς τυπογραφίας Ἰωάννην Γουτεμβέργιον.

2) Ἀνακαλύψεις νέων ὁδῶν καὶ ἀγνώστων χωρῶν

a) Ἡ θαλασσία ὁδὸς πρὸς τὰς Ἰνδίας. Ἡ πλουσία χώρα τῶν Ἰνδιῶν ἦτο γνωστὴ ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν. Ἀπὸ ἑκεῖ ἐφθανον εἰς τὴν Εύρωπην πολλὰ χρήσιμα προϊόντα, ὅπως τὸ μαῦρο πιπέρι, ἡ κανέλλα, τὰ γαρύφαλλα, τὰ μοσχοκάρυδα, τὸ τσάι, τὸ βαμβάκι, τὰ ἀρώματα, οἱ πολύτιμοι λίθοι καὶ ἄλλα. Τὰ προϊόντα αὗτὰ τὰ ἐπρομηθεύοντο ἀπὸ

τὰς Ἰνδίας οἱ Ἀραβεῖς ἡμποροί, οἱ δόποιοι ἔφθανον ἐκεῖ μὲ τὰ καραβάνια τῶν καμήλων καὶ τὰ μετέφερον εἰς τοὺς λιμένας τῆς Μεσογείου, ὅπου τὰ ἐπώλουν εἰς τὰς διαφόρους εύρωπαικάς ἀγοράς, ἥσαν πολὺ ἀκριβά

Ἐπειδὴ ἡ μεταφορὰ τῶν προϊόντων ἦτο δύσκολος, πρῶτοι οἱ Πορτογάλοι ναυτικοὶ ἐσκέφθησαν νὰ εύρουν θαλασσίαν ὅδὸν κατ' εὐθεῖαν διὰ τὰς Ἰνδίας, ὡστε νὰ διευκολυνθῇ τὸ ἐμπόριον. Τώρα δὲν ἔφοβοῦντο νὰ ἀνοιχθοῦν εἰς τὴν θάλασσαν, διότι ἡ ναυτικὴ πυξίς τοὺς ἔβοήθει εἰς τὸν προσανατολισμόν των.

Πρῶτος δὲ Ἐρρῖκος ὁ θαλασσοπόρος ἀπὸ τὴν Πορτογαλίαν, ἐπλευσεν εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὥκεανὸν καὶ ἀνεκάλυψε τὰς νήσους Μαδέραν καὶ Καναρίους, τὸ Πράσινον ἀκρωτήριον καὶ τὴν Γουϊνέαν, ποὺ ἔως τότε ἦσαν ἄγνωστα.

Ἀργότερον ὁ Βαρθολομαῖος Διάδης ἐπροχώρησε νοτιώτερον ἀπὸ τοὺς πρώτους, παρέπλευσεν ὁλόκληρον τὴν δυτικὴν Ἀφρικὴν καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριον αὐτῆς, τὸ δόποιον ὠνόμασεν ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐπίδοι.

Ἀκόμη Ἀργότερον, τὸ 1498, ὁ τολμηρὸς θαλασσοπόρος Βάσκο ντὲ Γάμα, ἐπροχώρησεν ἀνατολικῶς ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐπίδοι, διέπλευσε τὸν Ἰνδικὸν ὥκεανὸν καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Καλκούταν, τὸν μεγαλύτερον λιμένα τῶν Ἰνδιῶν. Ἡ θαλασσία ὁδὸς πρὸς τὰς Ἰνδίας εἶχεν ἀνακαλυφθῆ.

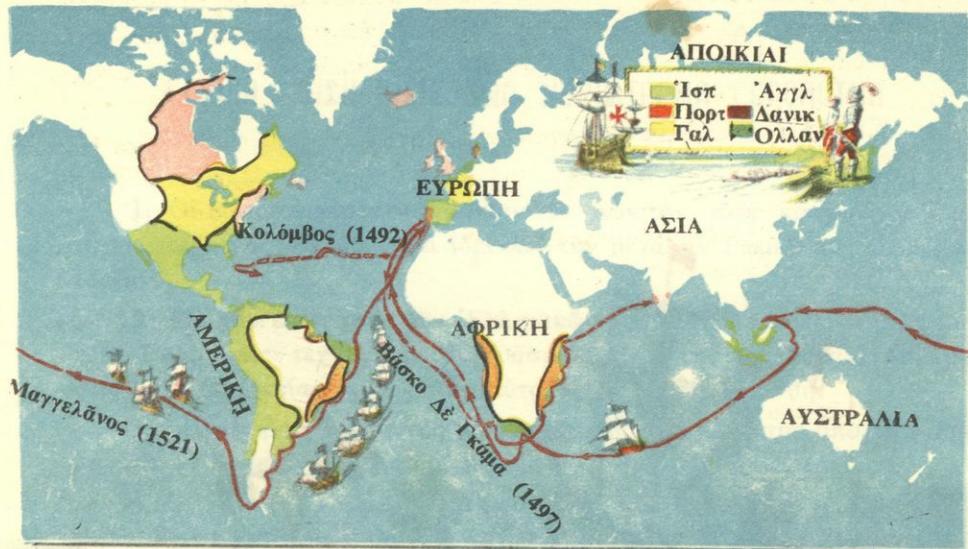
Ἐκτὸς τῶν Πορτογάλων ἐπεχείρησαν ἀργότερον πολλὰ μακρυνὰ ταξίδια καὶ ἄλλοι θαλασσοπόροι Ἰσπανοί, Ολλανδοί καὶ Ἀγγλοί, οἱ δόποιοι ἀνεκάλυψαν νέας χώρας τῆς Ἀσίας.

Απὸ τότε τὸ ἐμπόριον μεταξύ Εύρωπης καὶ Ἀσίας ηύξήθη καὶ τὰ διάφορα προϊόντα ἔφθαναν ἀφθονα καὶ εὐθηνά.

β) Ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ μεγάλη ἡπειρος τῆς Ἀμερικῆς ἦτο μέχρι τότε ἄγνωστος. Ο πρῶτος, ποὺ τὴν ἀνεκάλυψεν, ἦτο δὲ Χριστόφορος Κολόμβος.

Ο Κολόμβος κατήγετο ἀπὸ τὴν Γένουαν τῆς Ἰταλίας. Ἡτο τολμηρὸς καὶ ἀνήσυχος ναυτικός. Δι' αὐτὸν καὶ ἐπεχείρησεν ἐντελῶς ἄγνωστον μέχρι τότε ταξίδιον.

Ο Κολόμβος ἀνήσυχος, ὅπως ἦτο, ἐσκέφθη: Ἀφοῦ ἡ γῆ εἴναι στρογγυλή, ὅταν ἐκκινήσωμεν ἀπὸ ἐν σημεῖον αὐτῆς, πρὸς οἰανδήποτε

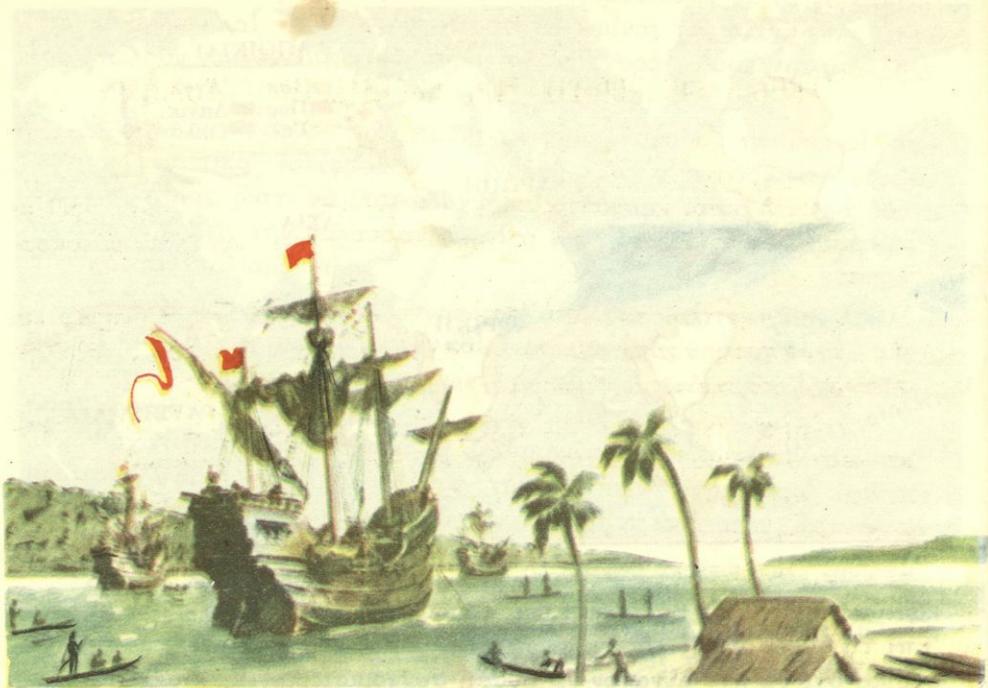
κατεύθυνσιν καὶ ἀν βαδίσωμεν, θὰ φθάσωμεν πάλιν εἰς τὸ ἕδιον μέρος. Ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῆς τῆς σκέψεως ὁ Κολόμβος κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι θὰ ἥτο δυνατὸν νὰ φθάσῃ συντομώτερον εἰς τὰς Ἰνδίας ἐὰν ἔπλεεν πρὸς Δυσμάς.

Ἐπειδὴ οἱ πατριῶται του δὲν τὸν ἐβοήθησαν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου του, ἐπῆγεν εἰς τὴν βασίλισσαν τῆς Ἰσπανίας Ἰσαβέλλαν καὶ τὸν βασιλέα Φερδινάνδον, οἱ δόποιοι τοῦ παρεχώρησαν τρία πλοῖα, ναύτας καὶ τὰ ἀπαραίτητα ἐφόδια διὰ τὸ ταξίδιον.

Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1492 ἔξεκίνησε διὰ τὸ ἄγνωστον. Τὸν Ὁκτώβριον ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον Γουαναχάνην, τὴν δόποιαν ὡνόμασεν "Ἄγιον Σωτῆρα. Ἀπὸ ἐκεῖ συνέχισε τὸ ταξίδιον καὶ ἀνεκάλυψε τὰς νήσους Κούβαν καὶ Ἀϊτήν.

Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν του ὁ Κολόμβος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ὅπου τὸν ὑπεδέχθησαν μὲν μεγάλας τιμάς.

Ο Κολόμβος ἔκαμεν καὶ ἄλλα ταξίδια καὶ ἀνεκάλυψε τὴν Ἀμερικήν, ἄγνωστον ἔως τότε ἡπειρον. Η νέα ἡπειρος ἐπῆρε τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὸν Ἀμέρικο Βεσπούκι, ὁ δόποιος τὴν ἐμελέτησε καὶ ἔκαμε τὸν χάρτην της.

Μὲ τὰς ἀνακαλύψεις τοῦ Κολόμβου ἡ Ἰσπανία ἐδημιούργησε μέγα ἀποικιακὸν κράτος.

Αἱ ἀνακαλυφθεῖσαι χῶραι ὥνομάσθησαν νέος κόσμος. Ἐξερευνήθησαν δὲ καὶ κατελήφθησαν καὶ ἀπὸ ἄλλους ἔξερευνητὰς καὶ ιδίως "Ἀγγλους καὶ Γάλλους, οἵ δποιοι ἴδρυσαν ἐκεῖ μεγάλας ἀποικίας.

Αἱ περισσότεραι ἀπὸ αὐτὰς ἡλευθερώθησαν ἀργότερον καὶ ἀποτελοῦν σήμερα ἑλεύθερα κράτη, σπουδαιότερον τῶν δποίων εἰναι αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς.

Αἱ νέαι χῶραι ἐβοήθησαν πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ. Νέα προϊόντα, σγνωστα μέχρι τοῦδε, μετεφέρθησαν εἰς τὴν Εύρωπην.

Ἄσκήσεις. 1. Ποῖαι ἡσαν αἱ σπουδαιότεραι ἀνακαλύψεις τοῦ 15ου αἰώνος; Ποῖοι τὰς ἔκαμαν; Καταχωρήσατε εἰς πίνακα τὰ δνόματά των καὶ τὰς ἀνακαλύψεις τοῦ καθενός,

ΤΕΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΙΣΙΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

1. Οἱ Ρωμαῖοι κατέκτησαν ὅλον τὸν γνωστὸν τότε κόσμον, μαζὶ μὲ τὴν πατρίδα μας Ἑλλάδα, καὶ ἴδρυσαν τὴν μεγάλην Ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν.

2. Μὲ τὴν ἐπίδρασιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν καὶ τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, ἐν συνδυασμῷ καὶ μὲ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας, ἡ Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία ἔξελληνίσθη.

3. Ἀργότερον, ἔνεκα τῆς μεταφορᾶς τῆς πρωτευούσης ἀπὸ τὴν Ρώμην εἰς τὸ ἀρχαῖον Βυζάντιον ὠνομάσθη *Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία*.

4. Ἀπὸ τοῦ M. Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ (324 – 527 μ. Χ.) ἔγιναν τὰ ἔξῆς σπουδαῖα γεγονότα: Ἡ ἴδρυσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἐξάπλωσις καὶ στερέωσις τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας καὶ αἱ δύο Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, τῆς Νικαίας καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ δριστικὴ διαίρεσις τοῦ κράτους εἰς Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικόν. Ἡ ἴδρυσις τοῦ Πανδιδακτηρίου εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἡ ἐπικράτησις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

5. Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῶν διαδόχων του (527 – 610). Μεγάλοι νικηφόροι πόλεμοι εἰς Περσίαν, Ἀφρικὴν καὶ Ἰταλίαν. Μεγάλα εἰρηνικά ἔργα νομοθετικά καὶ ἐκπολιτιστικά. Ἀνάπτυξις τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

6. Ἐπὶ Ἡρακλείου καὶ τῶν διαδόχων του (616 - 717). Καταστροφὴ τῶν Περσῶν. Πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀβάρων καὶ Περσῶν καὶ διάσωσις αὐτῆς. Ἐμφάνισις τῶν Ἀράβων καὶ τῆς Μωαμεθανικῆς Θρησκείας. ἐξάπλωσις αὐτῆς διὰ τῶν Ἀραβικῶν κατακτήσεων. Πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀράβων.

7. Ἐπὶ τῆς Δυναστείας τῶν Ἰσαύρων (713 – 867). Δευτέρα πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Θρησκευτικαὶ μεταρρυθμίσεις, εἰκονομαχία καὶ εἰκονολατρία, ἀναστήλωσις τῶν εἰκόνων. Ἐκχριστιανισμὸς τῶν Σλάβων καὶ Βουλγάρων. Πόλεμοι ἐναντίον τῶν Βουλγάρων.

8. Ἐπὶ τῆς Μακεδονικῆς Δαναστείας (867—1057). Πόλεμοι καὶ νῖκαι ἐναντίον Σαρακηνῶν πειρατῶν, τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Ρώσων. Καταστροφὴ καὶ διάλυσις τοῦ Βουλγαρικοῦ κράτους. Μεγίστη δύναμις, ἀνάπτυξις καὶ δόξα τῆς αὐτοκρατορίας.

9. Ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Κομνηνῶν καὶ Ἀγγέλλων (1047 — 1204). Ἐμφάνισις τῶν Σελτζούκων Τούρκων. Κατάκτησις Βυζαντινῶν χωρῶν. Πόλεμοι καὶ νῖκαι ἐναντίον τῶν Τούρκων. Αἱ σταυροφορίαι. Κατάληψις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐγκατάστασις τῶν Φράγκων. Τὸ φεουδαρχικὸν σύστημα εἰς τὴν Ἑλλάδα.

10. Ἰδρυσις τῶν νέων Ἑλληνικῶν κρατῶν Νικαίας, Ἡπείρου καὶ Τραπεζούντος. Πόλεμοι ἐναντίον τῶν Φράγκων καὶ Βουλγάρων. Ἀνάκτησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπανίδρυσις τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

11. Ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Παλαιολόγων (1261 — 1453). Ἐμφάνισις τῶν Ὀθωμανῶν Τούρκων. Ταχεῖα προέλασις αὐτῶν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην. Πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλωσις καὶ καταστροφὴ αὐτῆς.

12. Ἀναγέννησις εἰς τὴν Δύσιν. Γράμματα, ἐπιστῆμαι, τέχναι. Αἱ ἐφευρέσεις: ἡ ναυτικὴ πυξίς, ἡ πυρῆτις, ἡ τυπογραφία. Αἱ ἀνακαλύψεις: Θαλασσίας ὁδοῦ πρὸς τὰς Ἰνδίας. Ἀμερικῆς ὑπὸ Κολόμβου.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΠΑΖ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

- 146 π. Χ. Κατάκτησις τῆς Ἐλλάδος ὑπὸ τῶν Ρωμαίων.
- 64 — 313 μ. Χ. Διώγμοι ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν.
- 312 Ἀνακήρυξις τοῦ Μ. Κωνσταντίνου αὐτοκράτορος τοῦ Δυτικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους.
- 313 Τὸ Διάταγμα τοῦ Μεδιολάνου.
- 325 Ἡ πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἰς Νίκαιαν.
- 330 Ἡ μεταφορὰ τῆς πρωτευούσης ἐκ τῆς Ρώμης εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.
- 337 Θάνατος τοῦ Μ. Κωνσταντίνου.
- 376 Ἡ μεγάλη μετανάστευσις τῶν βαρβαρικῶν λαῶν.
- 379 Ὁ Μέγας Θεοδόσιος γίνεται αὐτοκράτωρ.
- 395 Διαιρεσίς τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους.
- 425 Ἰδρυσις Πανδιδακτηρίου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.
- 527 — 565 Ὁ Ἰουστίνιανός. Πόλεμοι ἐναντίον τῶν Περσῶν, Βανδάλων καὶ Γότθων. Τὰ εἰρηνικὰ ἔργα του. (Ἡ νομοθεσία, ἡ Ἰδρυσις τῆς Ἅγιας Σοφίας, ἡ μεταφορὰ τῆς μετάξης, ἡ διάδοσις τοῦ χριστιανισμοῦ).
- 610 Ὁ Ἡράκλειος γίνεται αὐτοκράτωρ. Ἀναδιοργάνωσις τοῦ κράτους.
- 622 Ἐκστρατεία τοῦ Ἡρακλείου κατὰ τῶν Περσῶν.
- 626 Πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ Ἀβάρων καὶ Περσῶν. Ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος.
- 629 Ὑψωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.
- 673 — 678 Αἱ Πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀράβων. 717 Ὁ Λέων Γ' ὁ Ἰσαυρος γίνεται αὐτοκράτωρ.
- 729 Θρησκευτικὰ μεταρρυθμίσεις. Εἰκονομαχία.
- 800 Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία. Ἐβδόμη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.
- 842 Ὁριστικὴ ἀναστήλωσις τῶν εἰκόνων.
- 867 — 1025 Ἡ Μακεδονικὴ δυναστεία.
- 976 — 1025 Ἡ βασιλεία τοῦ Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου.
- 1018 Ὑποταγὴ τῆς Βουλγαρίας.
- 1025 Ἡ μεγίστη δύναμις τῆς αὐτοκρατορίας.
- 1050 Ἐμφάνισις τῶν Σελτζούκων Τούρκων.
- 1096 Αἱ σταυροφορίαι.
- 1204 Ἡ Δῃ σταυροφορία. Κατάληψις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων. Διαμελισμὸς τῆς αὐτοκρατορίας. Τὰ Φραγκικὰ κράτη.
- 1261 Ἀνάκτησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ Μιχαήλ Παλαιολόγου.
- 1261 — 1453 Ἡ δυναστεία τῶν Παλαιολόγων.

α. Εβδόμη Δεκαπάτης (Κύρια) Η θεοφορία της αγίας Αναστασίας που γινόταν στην Καθεδρική Μητρόπολη της Βασιλείου ή στην Καθεδρική Μητρόπολη της Κωνσταντινούπολης.

Επίσης η θεοφορία της Αγίας Αναστασίας γινόταν στην Καθεδρική Μητρόπολη της Κωνσταντινούπολης όπου γινόταν και η θεοφορία της Αγίας Ειρήνης. Στην Αγία Ειρήνη η θεοφορία γινόταν στην Καθεδρική Μητρόπολη της Κωνσταντινούπολης. Η θεοφορία της Αγίας Αναστασίας γινόταν στην Καθεδρική Μητρόπολη της Κωνσταντινούπολης στην οποία γινόταν και η θεοφορία της Αγίας Ειρήνης.

τ. Επίσης η θεοφορία της Αγίας Αναστασίας γινόταν στην Καθεδρική Μητρόπολη της Κωνσταντινούπολης στην οποία γινόταν και η θεοφορία της Αγίας Ειρήνης. Η θεοφορία της Αγίας Αναστασίας γινόταν στην Καθεδρική Μητρόπολη της Κωνσταντινούπολης στην οποία γινόταν και η θεοφορία της Αγίας Ειρήνης. Η θεοφορία της Αγίας Αναστασίας γινόταν στην Καθεδρική Μητρόπολη της Κωνσταντινούπολης στην οποία γινόταν και η θεοφορία της Αγίας Ειρήνης.

ε. Η θεοφορία της Αγίας Αναστασίας γινόταν στην Καθεδρική Μητρόπολη της Κωνσταντινούπολης στην οποία γινόταν και η θεοφορία της Αγίας Ειρήνης.

γ. Η θεοφορία της Αγίας Αναστασίας γινόταν στην Καθεδρική Μητρόπολη της Κωνσταντινούπολης στην οποία γινόταν και η θεοφορία της Αγίας Ειρήνης.

11357-12008

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

books

Σιμηνίαν. πωλήσεως δρχ. 15